

84 Укр 7

П 27

Петро ПЕРЕБИЙНІС

ДАР ВІТЧИЗНИ

Петро ПЕРЕБИЙНИС

ДАР ВІТЧИЗНИ

Вибрані поезії

КНІВ
ВИДАВНИЦТВО
ЦК ЛКСМУ «МОЛОДЬ»
1987

841к7-5
П27

В книгу избранных произведений известного украинского советского поэта, лауреата республиканской комсомольской премии им. Николая Островского вошли стихи и стихотворные циклы из его предыдущих сборников. Самые сокровенные строки автор посвящает своим землякам-хлебопашцам, своему древнему роду тружеников и воинов, защитников родной земли. Для поэта характерны активность жизненной позиции, доверительность, задушевность интонации, глубинность постижения жизненных явлений.

Художне оформлення *Є. І. Садовського*

143666^{кв}

ПЕРЕОБЛІК

облік 10

П 4702590200—099 — 95.87
М228 (04)—87

© Видавництво «Молодь», 1987, упорядкування

До читача

Моя поезія — це моє життя. Це моя чорнява подільська земля, без якої неможливо уявити планету. Це мій древній хліборобський рід, без якого неможливо уявити людство.

А втім, аналізувати свою поезію — все одно що розкладати на часточки власну душу. Отож не буду цього робити. Розкажу краще про те, що спонукало і спонукає мене братися за перо.

Мало сказати, що я люблю свою землю. Я приріс до неї думками і серцем. Над моїм робочим столом завжди висить її фізична карта. Може, це тільки примха — не знаю. Але дивлюсь на рідні обриси — і думаю, думаю про неї, свою землю, свою маленьку батьківщину.

Моя земля — це рівнинно-горбиста смужка Подільського плато, що простяглась над вузькою, як перецьвіла материнська коса, річкою Мурашкою. Радію, що я, за словами дивовижно чутливого до новизни Олеса Гончара, відкрив її читачам, непомітно, незнану на планеті.

Мабуть, варто внести маленьке уточнення до біографічної довідки. Народився я не в Слободі Шаргородській, як свідчить метрика. Тобто не там, де протікає моя Мурашка, а там, де впадає вона в Мурафу, — у селищі Чернівцях. В цьому селищі лікувалась моя мати від тяжкої недуги, яка спіткала її одразу ж після весілля і не відступає до сьогодні. Звідси горбами і долинами, полями і дібровами віз нас тато додому запряженими у бричку виїзними колгоспними рясками. І як це не чудно, та зараз мені здається, що я пам'ятаю ту першу свою дорогу, тих веселих коней, той пахучий переджнивний червень світанкової пори мого віку.

Мало сказати, що я люблю свій козацький рід. Я живу його нескінченною роботящою долею. Я дихаю живлющою гордістю за нього.

Є в мене чарівна двійниця кованої маминої скрині — заповітна різьблена скринька-книжина з портретом Тараса

Григоровича на дерев'яній обкладинці. В ній бережу я дорогі реліквії свого роду — позеленілі фотокартки моїх дідів та бабусь, незмінно молоді образи моїх батьків, посвідчення до татових бойових нагород, милі, освячені вірною любов'ю пам'ятки моєї дружної сім'ї, яка продовжує наш рід у майбутнє.

Коли мама навідується до мене, то неодмінно дістає нашу скарбницю, перегортає фотокартки, дивиться на молодого-молодого тата в погонах і тихо ронить у скриньку непрошену сльозу. Ця сльоза — пайдорожча моя реліквія...

Не надивились ми на тата, не намиливались ним. Тяжке горе впало на нас певдовзі після повернення його з фронту. А велике горе після великої радості — подвійне горе.

Тато загинув по-солдатськи на варті народного добра. Серед тієї лютої повоєнної зими біг я, простоволосий, нескінченим засніженим полем, через яке на промерзлих саних везли мого суворого, молодого тата з незвично білим, осяяним світанковими снігами обличчям. Біг я до мами і не знав, як їй про все сказати, як захистити її від неймовірної, несподіваної звістки. Та мама все побачила у моїх скриважених від болю очах, зойкнула і спіткнулась у глибокому заметі перед нашими кленовими ворітьми...

Якось одна жінка з мого села послухала по радіо вірші і здивувалася: «А Персбійніс пише все про тата та про тата».

Що ж, я не ображаюсь на землячку за таке незвичне розуміння поезії. Я сприймаю її слова як добру оцінку моєї роботи.

Мабуть, коли поету вже нічого сказати про батька, то йому не варто далі писати. Інша справа, що в образах наших батьків і коханих, наших предків і нащадків мають відбиватись характерні риси людських поколінь, людських доль, взагалі Людини у широкому, планетарно-історичному розумінні цього слова.

А В Т О Р.

Високі
райдуги

1971

Червоний акорд

Тісніше —
плече до плеча,
хтось перший!
між нами почав,
І зала
грозою заграла,
і спалахом нас освітив
«Інтернаціоналу»
пророчий мотив.

На хвилях
багряних знамен,
на кручах
робочих рамен —
над нами
громово зринає
сердець розшифрований код —
«Інтернаціоналу»
червоний акорд.

Книги Леніна

Поезіє,
зове у невідоме
твій голос
таємничий і простий.
Десь є слова,
які луною грому
спроможні
душу світу потрясти.

Я знаю:
оди ні гроша не варті.
Горять слова,
лиш доторкнись до них...
Поезіє,
стань на почесну варту
до ленінських
революційних книг!

Невідомий

Він лишився один.
Він стояв
до останку.
Розстріляли його ім'я
за селом на світанку.
І далеко від дому
крізь планету проріс,
застогнав обеліск:
«Невідомий...»

Почерк

Мамо!..
Одержав твого листа.
Сиві рядки твої гнула втома.
Я довго сидів
і мовчки гортав
пережиті літа, що zostалися вдома.
Згадую, мамо, твій почерк,
рівний і точний,
наче спокій і впевненість
батькових рук.
Згадую, мамо:
здрігнувся твій почерк,
коли серед ночі
звістка про тата
влетіла до хати,
мов чорний крук.
Згадую...
Ти вже мене проводжала
і стискала в сухих долонях
задавнене горе.
А потім сліз не ховала
в п'ятьмі нічній.
Мамо, мамо!..
Мені так багато говорить
почерк тремтячий твій.

Жовті півники

Тато з поля приніс у пілотці
жовту втіху —
качани кукурудзяні.
Ми в пательню налушили зерен,
щоб з них півники витріскались.
Гарячі такі
і хрусткі...
А мама нагримала:
не до виграшок!
І змолола на жорнах
півників,
щоб зварити з них
бевки рідкої.

Вовчий яр

Ану давай повернемо, Володько,
в той Вовчий яр,
де ми вовків не бачили.
Давай пірнемо у вербовий лоскіт,
в ожинище,
що колеться так смачно.

В люстеречку кринички —
ти і я,
і сонця поплавець нуртує поруч.
На самім дні,
де нам про вовчі нори
таємне щось шепоче
Вовчий яр.

Місто

Місто вечірне моє
розправляє натруджені плечі,
а розгойданий вечір
на рожевій, тонкій парусині
опускається в білі двори.

Місто моє
не кружляє у танці неону,
місто світиться скромно
і розхвиленою поясом річки
підперізує древні горби.

В місті моїм
не дзвенить уже брук мозолястий —
заплітають асфальти
сині стрічки у коси проспекту
і летять між кварталів нових.

Місто моє
розправляє натруджені плечі.
Йде по вулиці вечір
і витрушує сяйво блакитне
на суцвіття
робочих рук.

Серце пілота

Йому ночами сниться
синє небо,
на тлі якого чорною змією
звивається
кардіограма серця...
Він дістає щоранку
кашкета
без крилатої емблеми,
дружині каже звикло:
«На зарядку»,—
і йде в аеропорт,
де марить сонцем сонним
локатора червоний сонях.

* * *

Ми з ним лежали в одній палаті.
Він скубав пейсики рудуваті
і скаржився нудно й довго,
що все в магазинах дорого,
що кожен глухий до чиеїсь біди
і ладен втопить тебе в ложці води.

Я слухав
і згадував...
Коли він корчився в муках шалених
від смерті за крок,
йому вливали у вени
чиюсь кров.

Телеграма

Не спиться.
У розбурханому мозку
зійшлись у фокус
і саднять
всі прикрощі важкого дня.

Не спиться.
Хтось на вулиці зронив
тривожне слово:
«Телеграма!»
І засвітилося
вікно навпроти:
на темному розп'ятті рами
заклякла постать.

Перша тінь

Мати схлипувала біля вікна.
Батько зім'яту одежу
вкладав у валізу
невміло.
А дочка
ще нічого не розуміла.
Та як батько
виходив
і пластмасовий котик
захрустів
під нечищеним чоботом —
на світлім дитячім чолику
вперше
майнула тінь.

Фенікс

Художник ловив нетерпляче
жар-птицю у клітку розуму.
А птиця злітала в гарячій
попелі роздумів.

Художник не здався, одначе,—
відкинув облудну містику.
Він більше не ждав наодинці,
не вірив лукавій жар-птиці:
у попелі роздумів — бачив —
жевріла іскорка...

А він би і досі ловив нетерпляче
жар-птицю, якої ніхто ще не бачив.

Пошук

А скрипачку підносили
білі вітрила
і несли в забуття,
колисали так ніжно.
Може, зараз вона нездогадно
полине
на вершину,
якої сягав Паганіні?
Може, близько те бажане,
близько те справжнє...
До вершини —
одна лише сходинка-гірка!

Та здригнувся смичок
на невидимій грані.
Стихли струни...
Скрипачка
заплакала гірко.

* * *

По зелених маршрутах весни
повернулись лелеки в негоду
і на крилах своїх принесли
запах сонця і талого льоду.

Їм не завжди світив яснодень,
та лелеки в путі не пристали.
Видно, вчилися вони у людей
пам'ятати зелені причали.

Видно, це од людей у птахів:
через відстані, бурі і втому
повертатись до рідних дахів,
до знайомого отчого дому.

У дворі

— Правда ж, мамо,
мене у капусті знайшли?

— Неправда,
неправда! —

Сусідська дівчинка — руки за спинку.

— Тебе знайшли
в дитбудинку...

Хлопчик віями кліпає
перед мамою зблідлою.

Ходить осінь

Чахне літечко старе
в нетрях несходимих.
Сипле золото з дерев
осінь-невидимка.

Прокидається сова —
хтось траву толочить.
Може, мавка лісова,
може, потороча...

Хай опудало нічне
спить собі спокійно.
Бо нікому не страшно
лісу шепотіння.

То це лихо, не біда,
то у падолисті
чеше осінь молода
коси золотисті.

Світять нетрі лісові
жовтими латками.
Ходить осінь по траві
босими листками.

1973

* * *

На вулиці — облич рухливі зорі.
Здала однакові.
А зблизька...

Ось радісне обличчя.
Ось печальне.
Ось зосереджене.
А ось — якесь роздвоєне...

На вулиці — облич рухливі зорі.
І кожна зірка
світиться
по-своєму.

Гіпотеза

Мій предок землю копирсав
сохою.
Сів спочивать
і задивився в море.

Колючий вітер
лемешем
перевертав
блакитні скиби хвиль —
від обрію
до берега.

Мій предок роздобув
шматок заліза
і вигнув його
хвилею.

Ось так
з'явився
плуг.

Що хотів сказати дід?

Дід яблуню садив.

А я

забіг на хвилику попрощатись.

— Бувай, козаче. Набирайся розуму.

Побачимось, либонь, не скоро.

То я хотів тобі сказати...

— Спішу, дідуню. Жде підвода

на станцію. Не гнівайтесь.

Ми ще поговоримо,

коли приїду на канікули...

Зривав дід яблука.

А я

зайшов на хвилю попрощатись.

— Ну, прощавай. Гляди, не зазнавайся.

Хтозна, коли побачимось.

То я хотів тобі сказати...

— Дідусю, вже мені пора.

Он бачите — машина.

Не гнівайтесь.

Ми ще поговоримо,

коли приїду у відпустку...

Дід спочивав під яблунею.

Я

заїхав на хвилину попрощатись.

— Прощай вже.
Може, більше не побачимось.
То я хотів тобі сказати...

— Та що ви, діду!
Ми ще поговоримо.
Ось на ту вѣсну привезу вам сина.
А зараз...
Ви не гнівайтесь.
Літак...

Невдовзі написала мати:
«У перших строчках сповіщаю,
що вмерли татко наш, а твій дідуньо...
Тебе все згадували при смерті. Сказати
щось хотіли дуже важне...»

Весна буяла.
Я і син
прийшли до дідової яблуні.
Вона вже сохла.
Сохла, а цвіла.
Наперекір біді цвіла затято.

Ну що, ну що нам дід хотів сказати?

Гармоніст Михалко Горобець
каже:

— В мене... як його... рефлекс.

Без гармошки, розумієте, не можу...

До війни, було, як рвоне Михалко
перелатані, задихані міхи,—

ех, літали пальці,

вигинали шпарко

розвеселу польку, карапет.

Прислухаються жінки.

Усміхаються дядьки:

— Розцвірінькався безхвостий горобець!

Та й на фронті, лиш затихне канонада,
сядуть хлопці на важкі снаряди:

— Горобець, ану растягивай гармонь!

Фрицам сразу же захочется домой...

Грав Михалко.

Сонце кров'ю наливалося на заході.

Враз граната засичала,

ще ціла...

Хлопці сковані рефлексом самозахисту.

А Михалко...

відчайдушна голова...

Каже:

— Розумієте, не можу...

Примостилась у кутку гармошка.

Їй за п'єдестал — осліп кривий.

Гудзиками жовтими

дивиться гармошка

на Михалкові порожні рукави.

Глибина

I

Пашіє жовте поле, мов черінь,
пливе в зеніті сонце неквапливе.
Ми в яр звернули, на гарячу рінь,
ми сохнемо: води хоча б краплину!

Загаялась у спраглому селі
розпарена рипуча наша бочка.
Снуємо яром, змучені і злі,
і чуємо: струмочок шелепоче.

Вода, вода! Виляскує луна
і пригорщі видзвонюють, мов чаші...
Кріпила нас волога рятівна,
та скоро джерело оте зачахло.

Ми рінь горнули з горла джерела,
а дід Леонтій слухав землю ницьма
і врешті мовив:
— Ось такі діла...
Водиця є. Копаймо тут криницю...

II

Мене в дитинстві,
як ведеться з давнини,
застерігали:
бійся глибини!

Я слухався
і плавав на мілкому.

В іржаво-каламутній рідині
не бачив дна,
хоч і стояв на дні,
коли змагала втома.

Мені казали:
бійся глибини.
Мене застерігали:
зупинись!

Та я поплив.
Поплив у синій легіт.
І ось вона —
прозора глибина!..
Я здивувався:
видно аж до дна.

Відчув —
на глибині
пливеться легше...

Прапор

Не клятвами,
не фразою парадною
важку собі дорогу прокладаю.
Палає світ
у битві із неправдою.
Іду я
поміж сонцем і льодами.

Ніщо не спинить!
Курс тримаю точно я.
Іду в кипучий світ,
немов у кратер.
Несу на грудях
крізь fronti й оточення
омитий кров'ю
партквиток —
мій прапор.

Рости, мій сину,
я тебе навчу
стару косу мантачити
і вдосвіта
з росою зорі
класти у покіс.
Мій сину,
знай —
науку цю колись
я перейняв од батька,
він — од діда,
а дід від прадіда...
Скажу по правді:
страх бере, що вмить
зі мною згасне,
як вогонь живий,
чуття землі —
наука всіх наук...
Рости, мій сину,
і нехай онук
працює на землі,
встає з росою.
Нехай комбайни
у його хлібах
шлях прокладають
вічною косою.

Лісова балада

Старому лісникові
не до сну.
Гроза!
Шибки протяжно деренчать.
Тут будь на чатах:
як не встежиш,—
від блискавки недовго
до пожежі.

Та хоч тріщала
блискавка зловісно,
цієї ночі ліс не загорівся.

Коли ж туман ранковий забагрів,
зустрілись лісникові
мокрі клени.
Між ними дуб —
живий громовідвід —
широко розгорнув гіллясті крила.
На стовбурі —
від крони до землі —
біліла рана,
блискавкою вищерблена.

Дуб цей у лісі
був до хмар
найближче.

Парадокс

До мене завітав сусід на вогник.
З курорту щойно.
Відпочив, засмаг.
Погоду вихваляв
і все журився,
що задощить,
а в нього ще відпустка...

Звичайно,
не відмовився від чарки,
нюхнув з протяжним свистом
байду хліба
(хліб не домашній був — із магазину).

В цей день мені щастило на гостей:
приїхав друг дитинства
«вибивати»
до трактора деталі.

Погоду кляв:
тут сіяти вже впору,
а ґрунт сухий, як порох.

Високі райдуги

Фарбувала дівчина
голубі балкони.

На дев'ятому поверсі
зачерпнула у відерце
прохолодного неба
і замилюваласьь.

Перед зором
у погідній прозорості
вигравали барвами
високі райдуги
кварталів.

А далі,
де околиця міста
зливалася з полем,
хтось невидимий
вмочував у небо
шелестливі тополі
і фарбував ними
балкони.

Зацвітала околиця
серпанком бузковим
сонця.
Малювала дівчина
голубі балкони
на дев'ятому поверсі.

Життя

Розбуджений ласкавим сонцепроменем,
крихкий листочок дзьобиком гостреньким
проклюнувся з липкої шкаралупи,
довкола роздивився насторожено.

НАРОДЖЕННЯ.

Укмітив спостережливий листочок
своїх зеленоротих побратимів,
забелькотів щось язичком вологим
і вискочив з колиски золотистої.

ДИТИНСТВО.

Зіп'ялись близнюки на вперті ніжки,
купаються у небі молодому,
під хмарами запіненими в'юняться.

ЮНІСТЬ.

Тримаються гілля свого листочки,
не падають, хоч вихор їх обстрілює.

ЗРІЛІСТЬ.

Поскрипує листок самотній, зморщений
і жде: остання буря має вдарити.

СТАРІСТЬ.

Безмовна темінь.
Чахне листя в безвісті,
поховане під холодом заметів.

СМЕРТЬ.

Народжується і вмирає
листя.
Вмирає і народжується
листя.

ДЕРЕВО —

живе!

Помідори

У нас на грядці,
між високим картоплинням,
росли кущі домашніх помідорів.
Тяглися на осонну золотінь,
та заступала зеленава тінь.

Сюди щоранку вабило мене.
Вдихнеш
загуслу помідорну терпкість,
і не терпиться:
скоріше б достигали!

Я напросився до природи
у підмогу —
зірвав плоди рипучі
зеленцем
і виставив на сонце.

І що ж?
Доспіли ці плоди,
жаріли, сонцем поліровані.

Але
не пахли помідорами.

Мистецтво оранки

У землю — плуг!

П. Г. Тичина

Велике діло —
оранка.
Коли ореш майстерно,
всі бур'яни і стерні,
усе зужите, зайве —
зрізається,
стліває
на дні
прямої борозни.

І навесні
запахне вітром новизни
над океанами блакиті,
зазеленіють сходи чисті...

Що не кажіть, а це — мистецтво,
коли ореш майстерно.

А часто ж навесні
гляди — стерня торішня
стирчить із борозни
та між хлібами поскоріше
до сонця пнуться
бур'яни.

Ґрунти родючі в нас,
плуги — міцні одвіку.
Та звикли ми
орати мілко.
І зеленіють бур'яни.

Полив'яні коні

На ярмарку старий гончар пантрує
полив'яних коней, що табуном
пасуться на строкатому рядні.

А коники ж які!
Бокасті та дзвінкі,
хоч запрягай — і в путь.

Та от біда: чомусь їх не беруть.

Зате хлопчина поруч,
від щастя аж рожевий,
розпродує коней химерних,
із настовбурченими гривами.

За гривеник
своїх старий віддав би.

Та от біда...

— Беріть,—
прохає з винуватим виглядом.—
Ці коні справжні. Як живі.
А ті... а тих он... хлопець вигадав...

Я гончара старого пожалів —
купив у нього двох коней бокастих.
Пустив їх пасти
у себе на робочому столі.

Дивлюсь — і згадую
коней химерних.

Верша

Не відаю, хто як,
а я
колись малим
за словом «верша» уявляв
коробочку, з усіх боків закриту,
в якій самотня рибка золота
густу осклизлу темряву ковтає.

А тут —
дивися, бачать очі.
Не запливай, якщо не хочеш.
Ніхто тебе не тягне силоміць.

Та запливеш —
на сітці пробуй силу й міць
чи спочивай, на дні сиди.

Даруй вже,
коли вершу
витягнуть з води.

Стежки

Я думаю
про стежку.

Не про ту, що — навпростець.
Не про ту — сміливу, найкоротшу,
що пролягла наперекір табличкам:
«Заборонено!»

...У сквері,
на асфальтовій доріжці,
з колоди —
вістрям догори —
стирчали цвяхів пазури.

Звернув хтось
на газон зелений
перший.
Хтось — другий,
третій хтось —
услід.

І протоптали по газону
стежку.

В обхід...

Очі

I

Спочатку — небо. Безмежне, як чекання.
Потім
у небі
крапка.
Потім тире.
Потім нулі ілюмінаторів.
І врешті — очі твої.
Не хочу
ніякого неба!
Спочатку — очі...

II

Кохаю!
А що в тому слові — не знаю.

Буває,
стрінеється
не дівчина — царівна:
в очах пустота чарівна.

Буває — спливає...

Кохаю!
А що в тому слові — не знаю.
Можливо, краса,
можливо пісні-солов'ї.

Кохаю!
Чужою красою засліплений,
бачу очі твої.

Прилітають руки...

Голубко засмучена, лікарю милий!
Не хмуртесь,
од вас я приховував біль...
Коли вже, буває,
уся медицина безсила,
тоді прилітають до мене
ваші руки, від розпачу білі.

Шелестять наполохано руки жадані,
у чорному небі очей моїх сяють,
на чоло розпашіле спочити сідають
ненадовго,
близькі
і такі недосяжні.

Голубко засмучена, лікарю милий!
Навіщо вам знати,
який я приховував біль?
Навіщо слова,
коли тут медицина безсила:

холоне обручка
на руці вашій сонячно-білій.

* * *

Дві зорі цвіло у небі.
Дві зорі — на дві дороги.
Що одна зоря — для неї.
Що другá зоря — для нього.

Дві обручки їх едали.
Дві обручки-нерозлучки.
І зоря —
на двох одна.

«Мила, де б я не бував...»,
«Милий, де б я не бувала...»

Над розлуками стояла
їхня зірка провідна.

Над розлуками стояла,
та з небес на землю впала...

Є тепер зоря у неї,
є тепер зоря у нього.
Дві зорі цвіте у небі.
Дві зорі — на дві дороги.

Фатальна операція

Ще побілішала
біла палата.
Впав на підлогу
зів'ялий халат.

Операція пройшла
успішно...

— Таксі!

— Навіщо таксі? Жінко, пройдемось
пішки! От задачка була... Уявляєш,
стою і думаю, що сказати. Прощайте?
Неначе траурно. До побачення?..
Ха-ха! От задачка...

— Постій, а чого ти плачеш?

— Нічого, любий, ніч-чого...
Це з радості...

Вони, здавалося,
щойно побралися.
Обое такі молоді, вродливі.
І ніхто не відав на вулиці,
що жінку з напруженими вилицями
звістка страшна
підкосила:

«Кріпіться. Наука безсила...»

Людина в акваріумі

Він був не рибою — людиною.
Гаряча кров текла судинами.
Та з дивності захмарної
занурився в акваріум.

Обріс по вуха мохом килимів,
облип кублом заморських черепашок,
німів
над золотими черепками.

Крізь водорості світло
ледь прорізувалосьь.
Він милувався світом телевізора.

Та що за диво:
раптом серед ночі
прокинувся і чує —
щось клекоче
десь там,
поза стіною скла.
І він злякався.

У його судинах
уже холодна
кров текла.

Чужа територія

Що там,
за високою
огорожею?

Не видно нічого,
лиш дах оцинкований.

Гарбузи повитикали китиці рожеві —
перелаз високий,
та хочеться сонця.

Що там,
за огорожею,
уквітчаною колючим дротом?

Нічого не видно,
лиш просвічують вікна —
амбразури неприступного дзоту.

Хто там,
за броньованими шторами?
Не видно нікого,
лиш походжає
пес вайлуватий.

Не видно нікого...
Чужа територія,
яку необхідно
відвоювати.

Клітка

Тінь-тінь!
Попалася синичка
в пастку —
забаві ненаситній
в пащу.
Тінь-тінь...
У клітці синя тінь,
повітря, світла
і пшона доволі,
і лиш на змах крила —
до волі...

Ех, клітка —
і який же хитрий
винахід!

Стрибай собі притьмом
і пробуй крила.
Співай собі:
тінь-тінь!
Усі тут вигоди...

Лише від ґрат
ледь видимих
лягає синя тінь.
Ех, клітка —
і який же хитрий
винахід!

Хід конем

Тихий, запобігливий, привітний —
поруч сяде, ввічливо кивне.
Зачарує так, що й не помітиш,
як нагряне точний хід конем.

«Вилами» чатує він уперто
королівські й ферзеві поля.
Ферзь ладен за короля умерти,
та чекає смерть і короля.

Круглі щоки усміх помережив,
лоб навпроти зморщився і зблід:
— Ну, навіщо так необережно?
Може, варто повернути хід?..

Повернути хід — що є простіше!
Поплазуй, нагнися під вогнем...
Не здаюсь на підлім роздоріжжі —
з боєм відступаю королем.

*Бажавш часом
пересвідчитись...*

Можливо, це для когось дивина,
а все ж
бажаєш часом пересвідчитись
у тому,
що планета наша —
кругла.

Тоді ідеш
у поле.

Там жайвір,
цей небесний верхолаз,
до сонця
тягне
співучу
волосину.

І світ пшеничний,
круглий, стиглий світ,
гойдається
у дзьобі жайвора.

А десь на горизонті
двигтять громи.
Принашкли далі сині...

Звисає світ важкий
на волосині.

Пиріжки з горохом

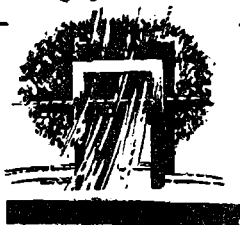
Ми їхали в загальному вагоні,
де все загальне,
все,
крім пасажирів.

Он задивилась у вікно
бабуся.
Мовчала.
А оце розговорилась.

— Добу вже у дорозі. На плацкарту
грошей пошкодувала. Та й навіщо?
Погостювала в сина та невістки.
Живуть обое славно, хвала богу,
Квартира є. Своя машина «Волга».
Ось подивіться — хустка від невістки.
Колись така аж снилась, у квітках.
Ну, а тепера застара носити.
Най буде пам'ять...

Ой, загомонілась!..
У мене осьде пиріжки з горохом.
Любив малим він пиріжки з горохом.
Беріть, чого там. Пригощайтесь.
Вони ще не зачерствіли... Беріть...

*Передчуття
дороги*

1975

* * *

Мене раптово будять поїзди,
відлунням тихий досвіток цокоче.
В короткім сні лечу я поміж див
і кулаками протираю очі.

Уже згасають зорі та вогні,
трамвай оглушно скрикує за рогом.
І лоскотливо зріє у мені
передчуття далекої дороги.

* * *

Я народився в переджнив'я,
я ріс під місяцем серпа.
Циганка-ніч приворожила
мене до житнього снопа.

Ходити вчився я у полі,
у нашій хлібній стороні.
Приймав цілющі я уколи
від росянистої стерні.

Я не забуду, як у жито
зронила мати гострий серп,
коли хрестата тінь фашиста
упала коршуном на степ.

Я досі батька виглядаю
(портрет не знає сивини).
Дзвенять засмучені медалі
луною грізної війни.

Усі негоди пережив я
і ще на світі поживу.
Я народився в переджнив'я,
у літню днину трудову.

Іду надвечір я із поля,
вдихаю запахи стерні.
З комбайном сонце прихололе
пливе на круглому стерні.

Моя реліквія

Я приміряю
предка шолом,
порубаний мечами,
гостроверхий,
і чую:
зорі над моїм чолом
черкають крицю вічності
і мерхнуть...
Я приміряю
дідів шолом —
будьонівку високу,
гостроверху,
і бачу:
із зорею над чолом
у полум'ї
летить червоний вершник.
Я приміряю
батьків шолом —
я каску надягаю сумовито,
і наче зірка світить над чолом —
навиліт каска батькова пробита.
Я приміряю
свій шолом —
космічний.
Лечу я над землею,
мов зоря.
Пронизує небесну оболонку
ракета —
схожа на шолом богатиря
і на будьонівку
високу.

Кирзова сумка

Лине нічка горобина
до світання голубого.
Зготувала мати сину
сумку кирзову в дорогу.

Сумку, січену тротилом,
їм привіз товариш татів.
Пам'ятає син: зронила
мати сумку серед хати.

В ній — руде, єдине фото
і зотліла карта бою.
Вчив історію народу
син із карти фронтової.

Змовкла мати.
Час прощатись.
Треба сину вирушати...
В сумці
миска,
ложка,
чашка
і повістка військкомату.

Грань віку

Двадцятий вік уже на схилі віку,
а двадцять перший за вікном стоїть.
Мій правнуче, я жив не тільки свідком
болючого перетину століть.

Я падав з ніг, уперто повз на ліктях
крізь лють ворожу, кригу і вогонь.
Поклав я у надійний дім століття
цеглину віку смертного мого.

Я чую, як історія нетлінна
гортає сторінки свої тонкі.
Не кожному судилось поколінню
переступати зриму грань віків.

Двадцятий вік уже на схилі віку.
Століттям людство втратило вже лік.
Та в пам'яті неспаленим барвінком
зостанеться навік двадцятий вік.

Двадцятий вік, що в мужнім серцепаді
на галактичну темінь наступа...
Мій правнуче, прийми у щедрій спадок
вік повноцвіття молота й серпа.

Здирають лак

На звалищі старому паровозному
здирають лак іржаво-порохнявий.
Погрюкують утробами порожніми
і згадують минуле паротяги.

Колись вони, гримучі, полаковані,
несли удаль гаряче, дуже тіло,
мов коники, чавунними підковами
чавунним шляхом лунко цокотіли.

Ім сняться шпали вірні, безкорисливі
і пружних рейок нерозлучна пара.
Ім хочеться бадьоро, клично свиснути,
та вже нема в чавуннім горлі пари.

Здирають лак на тілі паровозному —
і падає лускою він у яму.
Іржаві плями, виразки корозії
з-під лаку проступають лишаями.

Над звалищем забутим, запорошеним
видзвонюють озоном юні грози.
За чорними, старими огорожами
пронизливо гудуть електровози.

На узбіччі

На грані шляху чахне
порожній грузовик.
Сумний водій-невдаха
канючити не звик.

Стоїть водій на вітрі,
од гуркоту оглух,
і простяга каністру,
неначе капелюх.

Рука вже притомилась,
у горлі пил гіркий.
Не відають про милість
прудкі легковики.

Автобуси зі свистом
випліскує шосе.
Стіну кабін ребристих
слизький асфальт несе.

Фуркочуть мимо, мимо
задимлені рої —
і знизують плечима
непевно водії.

Не жаль того бензину —
налито повен бак.
Та шлях, немов пружина,
не спинишся ніяк.

Не глянути б у вічі,
проскочити б...

Але ж:
товариш на узбіччі,
товаришеві зле!

Колега поза грою.
Спинися, далєбі!
Це ж поки що не кров'ю
ділитися тобі.

Спіткнувся вітер стрічний,
дмухнув димок з-під шин.
...Парує
на узбіччі
розхлюпаний бензин.

Слобода

Село моє, вишнева Слобода!
Вже не село ти, але ще й не місто.
Тече Мурашки спінена вода,
спливає дим на кручі крем'янисті.

Кипить вапно у пахощах трави,
яскрять рожевим полум'ям цеглини.
Село моє, зозулею позви,
нехай душа з тобою відпочине.

Село моє, ти станція в путі,
де кожен раз коротшають зупинки,
де квітне юна вишня у фаті
і в'яне сивий смуток материнки...

Моя вишнева, рідна Слобода!
Вже не село ти, але ще й не місто.
Та як Мурашки спінена вода,
село моє, ти не стоїш на місці.

У легі забуваєш ти про час,
і падають ренети-метеори...
Світи, село, життя мого причал,
моя вишнева зоре на просторі!

Зелена абетка

У тиші, настояній духом гречаним,
напахченій визрілим чаром городнім,
сиджу перед дідом
на лекції незвичайній
у відчиненому лікнепі природи.

Дідусь обіймає штатну посаду:
чатує, аби не розбіглися кавуни.
Дідусь примудрився читати й писати
за алфавітом флори і фауни.

Не знає він, що таке промені-бета,
бо вік доживає в обозі прогресу,
та в мозку струмує зелена абетка,
безмежна, як геометрична прогресія.

Дідусю, абетка ваша складна:
в ній —
готика гордих дерев,
ієрогліфи трав
і кирилиця квітів...
Читаю невпевнено, по складах,
розгорнуту книгу літа.

Зелене проміння мене осява
на вашій, дідусю, лекції чесній.
За щедрю науку вклоняюся вам
я — неписьменне дитя прогресу.

* * *

Відцокотів я пів-Європи
чавунним цокотом коліс.

У мами
руки пахнуть кропом,
ропою непросохлих сліз.

Між нами
дощик землю кропить.
Щемить душа моя з вини.
У мами
коси пахнуть кропом
і гострим повівом зими.

Приїхав, мамо...
Ну, чого ти?..
Клубок до горла підступа.

Стоїть матуся у чоботях
біля ворітного стовпа.

,

Хатинки на стерні

У полі на світанні
привиділись мені
полукипки останні
на злуценій стерні.

Привиділось: мов арки,
іржавіють серпи,
червона молотарка
дожовує снопи.

Та вірні урожаю
і серцю не чужі —
полукипки тужаві
жовтіють на межі.

Полукипки-хатинки...
Епоха молода.
У читанці картинку
хлопчаина розгляда.

Картинка повна сонця.
Така вона проста:
полукипки...
«А що це?» —
синок мене пита.

Ех, юносте, згадай-но!
Привиділось мені...
Шикуються комбайни
у хлібній даліні.

Покара Ікара

На грізне сонце зазіхнув Ікар.
О, не жалійте дивного Ікара...
Повік його не спинить ярий жар —
летить Ікар безкрилий на покару!

Летить Ікар... Зрадливо тане віск.
Не скигліть марно, плазуни крилаті!
Скрипить обачність ваша, наче віз,
перед пекучим полум'ям розплати.

Жадання лету не на те дано,
щоб сонцеві здаватися на милість.
Під крилами обачності давно
ховається приречена безкрилість.

І терпнуть обережні мудреці:
Ікар штурмує сонце врукопашну.
В Ікара на обпаленій щоці
гірка сльозина воску закипає.

Та не страшні йому ні зрадний віск,
ні осуди, ні полум'я, ні кара.

О, дай, життя, мені на довгий вік
кратися покарою Ікара!

Кора планети

Обпалена, солона і солодка,
свята у нелегкій своїй судьбі,—
земної кулі чорна оболонка,
доземно я вклоняюся тобі.

Вклоняюся тобі я хлібом-сіллю
і голосом живого солов'я.
Нехай лише зерном тебе засіє
все людство, як одна твоя сім'я.

Дзвениш ти молодими колосками
над щедрими багатствами ядра.
Ти всесвіт недосяжний приласкала
теплом свого родючого добра.

Корою неспалимої планети
тебе назвали люди недарма.
Настане час — прикриєш і мене ти,
гірку росу зронивши крадькома.

Центр родоводу

Стою я
в центрі
свого родоводу.

О ні, не центр я.
Це всевладний час,
допоки світ в очах моїх не згас,
мене поставив
ненадовго
в центрі.

І от стою.
Стою серед усіх
єдинокровних родичів моїх.
Над ними зараз маю перевагу:
одних — уже немає,
інших — ще немає,
а я — живу.
Я тягну ниточку живу
з минулого
в сучасне
і майбутнє.

Стою я, сутній, на вітрах життя.
— Хто ви, мої прапрадіди? — питаю.
Перекликом століття гримотять,
незримо рветься ниточка
і тане...

— Хто ви? —
і повертається луна.

— Хто ви? —
глибока Лета поглинає.
Прапрадіди,
в тім і моя вина,
що вас небагатьох
сьогодні знаю.

І ця вина помножиться стократ
у вирокі нещадної історії,
якщо колись праправнук мій
хоч раз
вину мою несплачену
повторить.

Стою я,
поки світ в очах не згас,—
праправнук
і прапрадід водночас.

* * *

Чому,
не знаю,
в полі на світанні
мені здається,
що пругке колосся —
це пір'я стріл,
які бринять у грудях
прадавніх силачів-богатирів.

Лягли вони:
в бою нерівнім...
Глибоке в пам'яті коріння.

Лебедина пісня

Аж висвистує скрипка
від солодкої муки.
Дід виспівує хрипко
на весіллі онуки.

У щасливій оселі,
всій родині на диво,
пісню вільну, веселу
дід співає журливо.

Діду, ви старомодні.
А розправте-но плечі.
На весіллі сьогодні
спів такий не до речі.

Де ж це видано, діду:
про веселе — печально.
Так-бо діло не піде!
Ви вже краще б мовчали...

Дідусеві й самому
на душі якимось прісно —
замісив на сумному
та й не в лад свою пісню.

. . . . .

Дід підвівся, плечистий,
і струснув сивиною
над столом урочистим,
над своєю виною.

Скрипка свиснула звично
від солодкої муки.
Заспівав дід, як личить
на весіллі онуки.

Захитав білу стелю
голос чистої криці.
Заспівав дід весело
із журбою в зіницях.

* * *

Під ковдрою засніженого вечора
нуртує місто.
У зіницях вікон
блакитно фосфорують кінескопи.

На велетах багатоповерхових
ворушаться допитливо, здивовано
гнучкі тоненькі вусики антен.
І велети багатоповерхові —
недремні щогли нашої планети —
у нескінченнім русі розсікають
замети галактичної зими.

Нуртує місто океаном вікон.
І сніг рипить у ритмі тисяч ніг.
Нуртує місто.
Гріє дружній сміх...

Із темного провалля поміж хмарами
нараз несміло визирнула зірка —
самотня безпритульниця сніжинка
на вітрі міжпланетної зими.

О зірко, зірко,
як тобі незатишно!

Рикша

Гонконг — місто контрастів.
(З газет)

Кіть-кіть
коліща.
Хуткіш —
чап-чап!

Хай коні думають, у них великі голови.
А рикші думать ніколи,
у нього трое діток.
Хай коні думають, коли ще не підковані.
А рикші думати не треба,
у нього з чорних мозолів підметки.
Хай коні...
Їм дають вівса.
А рикші потрібні монетки...

Хуткіш —
чап-чап!
Кіть-кіть
коліща.

А рикші думати не можна.
У нього тлустий пасажир купив
не тільки м'язи висохлі, а й мозок.
Ось він сидить і дметься від погорди,
і думає про що завгодно,
лиш не про те,
що в ритмі реактивнім
він їздить
на людині.

Лиш не про те,
що в цей культурний вік
за дармові монетки мідні
купити можна найдорожче —
гідність.

А рикші думать — негаразд.
Поки сила є ще,
ніхто його не продає у рабство —
сам продається.

А рикші думати шкідливо.
Бо, не дай господи, пихатий пасажир
в очах його таке щось прочитає...
І сяде на рикшу
іншого.

Як рикша зневажа усіх на світі
рикш!
За те, що возять на собі
собі подібних,
що не насміляться карету
перекинути.

...Та геть думки!

— Гей, ти!
Ану, хуткіш...
Хуткіш —
чап-чап!
Кіть-кіть
коліща.

Хай коні думають.
А рикші думать ніколи...

Стара хрестоматія

Усе на світі хочу знати я,
мені у серце зазира
очима літер хрестоматія —
ще довоєнна та, стара.

Така ж уся вона згорьована,
така ж бо жовта, аж руда —
мені життям батьків дарована,
як хліб, як сонце, як вода.

У грізний час біди і хаосу,
між чорних привидів з печер,
вона під припічком ховалася
від поліцайових очей.

Цю книгу, мужню і нескорену,
не вбила пострілом війна.
Устами класиків суворими
мене запитує вона.

Як я живу, дружу із мовами,
з чим у нові лечу віки,
і чи, бува, не заплямовані
її священні сторінки?

Літературна хрестоматіє,
ти ще повчиш мене добру...
Беру із рук ласкавих матері
я хрестоматію стару.

Синій патефон

Я все згадаю...

Ранок.

Свято.

Злітає з вії володкий сон.

На кутій скрині хриплуvато

співає синій патефон.

І розпрягають хлопці коней,

і річка Ятрань клекотить.

Ах патефоне, патефоне,

понікельовані кути!..

Лечу із далечі поспішно

до заповітних берегів,

де чув колись я рідну пісню

лише у свята дорогі.

Скарга філолога

Видно, слів на землі забагато,
видно, вік мене добре місив.
Я стомився:
так важко рубати
непролазний словесний масив.

Душу терни колючі подерли,
весь я порохом тирси припав.
Білим громом цупкого паперу
нескінченно гримить
словосплав.

Я чманію за чашкою чаю —
словосплаву немає кінця.
Але як, бува, не вистачає
лиш єдиного слова,
слівця...

Іронічний атракціон

Літачок цей на приколі
поміж травами осів
і гурчить собі довкола
осоружної осі.

Літачок сумний метляє,
мов припнутий ланцюгом.
Зветься «мертвою петлею»
жартівний атракціон.

Назва трохи іронічна.
Затяглась «петля» цупка.
Небо дивиться у вічі
і кепкує з літачка.

От коли б наструнить крила
і рвонуті гордо ввись!
Та важкі бетонні брили
і міцна залізна вісь...

Літачок дола знемогу,
рве повітря на шматки.
І поблажливо на нього
позирають юнаки.

Ними піднятий на кпини,
літачок шаліє вмить
і летить кудись невпинно,
та ніяк не долетить.

Усе так просто...

Усе так просто,
як саме життя.

Життя людське фіксується
у списках.
У списках на одержання зарплати.
У списках на одержання квартири.
У списках боржників.
У списках друзів.
У списках недругів.

Усе так просто,
як життя і смерть...

Ім'я людське закреслюють у списках.
У списках на одержання зарплати.
У списках на одержання квартири.
У списках боржників.
У списках друзів.
У списках
пам'яті...

Все так непросто...

Правила ніжності

Бульваром,
змереженим зеленими тіннями,
кожен виямок обминаючи,
котиться плавно, надійно
автобус особливого призначення.

Де він прокочує — все зупиняється,
навіть трамваї прикипають до рейок.
А міліціонер для нього, здається,
ладен відсунути з тротуару дерева.

Ладен злегковажити дорожніми знаками,
планеті здивованій гримнути: «Стій!»
Котиться автобус особливого призначення
за правилами ніжності.

Люди з давніх-давен у світі
ідеї виношували різні.
Хтось винайшов, скажімо, електричне світло,
а хтось — електричне крісло...

Не знаю, хто він —
порядку страж, учитель,
а чи адміністратор сердитий,
та знаю напевне:
хтось наш
придумав автобуса з написом:
«Діти!»

На полустанку

Летить наш поїзд на світанку
через простори степові.
На безіменнім полустанку
стоїть хлопчина у траві.

Стоїть і голову русяву
услід вагонам поверта.
На брови чубчик нависає,
немов пелюстка золота.

Грмить експрес на перегоні,
і пильно дивиться хлопчак.
Мигтять пунктирами вагони
в його замислених очах.

Якось у лісі я побачив,
як виринає з ґрунту гриб...
Займався ранок.
На галяві
стояла кришталева тиша.
Все спало.
І не ворушились
ні павутинки, ні травинки.
Та ось
шелеснуло ледь-ледь
під ковпаком скляної тиші.
Сухий листочок берестовий
здригнувсь наструнено, ожив.
З-під нього висунув
грибочок
свою голівку оксамитну,
мерзлякувато обтрусив
липкі брунатні крихти ґрунту.
Було в тім щось таке врочисте,
таке зворушливе і чисте,
що я забув про все на світі
отут,
у лісі,
серед літа.

* * *

Моя прекрасна, горда королево,
вернімося у наш травневий день,
згадаймо черешневі каравели,
які пливли у літо молоде.

Над нами шелестіли білі крони
і сипали до ніг вологий цвіт.
І сяяла фата, немов корона,
любов'ю опромінюючи світ.

Коли жінки тебе коронували,
не хмурила ти юного чола.
Світилися черешні в карнавалі,
і ти між них черешнею цвіла.

Травневий день...
Щасливий день весільний
все далі у минуле відплива.
У пам'яті з осіннім шелестінням
журливо обсипаються слова...

1976

* * *

Благословиться хай довіку
те місце давне, непростигле,
в якому ненька на долівку
мене щемливо опустила.

Мене, лиш подихом підперши,
вона поставила на ноги,
і я від матері
уперше
ступив нерівно до порога.

Не припадає пам'ять пилом.
(Таке знайоме все до болю!)
Та вже долівку заступила
підлога тесана, дубова.

Сталевим громом вік ракетний
стрясає хату білолицю.
Ковзкі, шліфовані паркети —
уже для неї не дивниця.

Тож будь навек благословенна,
нова підлога в тій місцині!
Не заступила ти від мене
землі праматері-Вітчизни.

Медівники

Бувало, в хаті на світанні
ховався я за подушки
і тихо ждав, коли настане
пора пекти медівники.

У ночвах тісто медівниче
зринало вгору, мов крило,
і на відскоблену стільницю
пухкою повинню текло.

По ньому бігала спочатку
качалка, біла від муки,
а потім цинкова зірчатка
ділила тісто на зірки.

На поді жевріла урочо
гнучка, терпляча коцюба
і палахкучо біла в очі
жарінь рожево-голуба.

Крізь арку челюстей черлену
на втіху матері з руки
у небо чистої черені
пливли засвічені зірки.

Згадалась, мамо, давня казка,
в якій світанок той воскрес.
Ти привези мені, будь ласка,
пшеничну зірочку з небес.

Цвіт бузини

Чи весна, чи літо, а чи осінь,
чи сліпа, холодна лють зими —
він росте за хатою і досі,
ніжний, скромний кущик бузини.

Цвітом зачаровано-гіркавим
дихає цей кущик з духоти.
Змалечку сусіди нас лякали —
завелись, мовляв, у нім чорти.

Те було давно і так недавно...
Літаками обрїй гуркотів.
У саду тінистому неждано
ми таки побачили чортів.

Бігли у гадючих маскхалатах
ті чорти по росах навпрошки.
І плоди отруйні, мов прокляття,
бузина ронила на грядки.

Те було давно і так недавно.
Ніжний кущик роки зберегли.
Подавились чорними плодами
ненажерні наші вороги.

Не згоріла у вогні жорстокім
біля хати наша бузина.
Бузиновим соком на уроках
ми писали: «Мир, а не війна!»

Вершина світу

Іду гранітом на вершину світу —
на Красну площу в сяйві кумача.
Рубіновими зорями зігріта,
уся планета зблискує в очах.

Видніше тут, яка вона маленька
і як вона у всесвіті кружля.
Пливуть високі хмари, мов лелеки,
над вежами державного Кремля.

На вічному шляху до Мавзолею
історія вогнем карбує крок.
Чатують над Москвою, над Землею
рубінові локатори зірок.

Гримлять у небі грози реактивні,
і креслить вік орбіти золоті.
Стою на Красній площі — на вершині,
з якої вся Земля на видноті.

* * *

Не ховаю у пам'ять нічого,
перед нею ні з чим не таюсь:
я боюся дитинства свого,
я гіркої сльозини боюсь.

Бачу: мама виходить на кручу,
втирає сльозу рукавом...
Бачу: тато в шинелі колючій
на порозі стоїть з рюкзаком.

Запеклися росинками крові
ті дитячі сліди у траві.
І немов літачки паперові,
десь літають листи фронтів.

Не вертає в дитинство дорога,
дотліває журба, мов зола.
Я боюся дитинства свого:
плаче мати моя край села.

Міст

Уздовж нерівного русла
кипучої ріки
трава незаймана росла,
ховаючи стежки.

А десь дороги з дальніх міст
шукали перевіз.
І важко ліг високий міст
ріці напереріз.

Цей міст —
як диво кам'яне,
як істина проста.
Ніколи стежка не збагне
характеру моста.

Лист ровесникам

Ровесники, журитися ще рано.
Цвітуть сади. Та що за дивина:
фарбує пасма чуба невблаганно
у срібний колір перша сивина.

Ровесники мої, та що це з вами?
Чому в порі квітучій, золотій
над вашими жагучими бровами
кружляє передчасна заметіль?

Не ви ішли на ворога тараном
у полум'ї страшної крутії.
Чому ж бо ви сивієте так рано,
замислені ровесники мої?

Ровесники, нам зброї не складати!
Ми рано, хоч ніхто не завинив,
сивіємо за всіх батьків-солдатів,
які не дожили до сивини.

Чорний спектр

Ви знаєте, із чого
виникає
чорний день?

Із суміші
яскравих барв.

Найперш
береш звичайний
білий день.
Домішуєш
ультрамарину неба,
зеленолистя
та багряноцвіту.

Затим
до цього спектра додається
чиясь
рум'янощока підлість.

В очах спливають
кола
і зливаються
в холодну —
чорну
барву дня.

* * *

Коли спадає день шалений
у вечерову синю сіль,
забутий сад несе до мене
бентежний шелест верховіть.

На плавних обертах скрегоче
важка, притишена земля.
В цю мить ранкові чисті очі
мені всміхаються здаля.

Я вірю в ранок, у початок
усіх начал, усіх доріг,
у дзвін роси, у цвіт хрещатий,
у перший крок через поріг.

Виходжу вранці я на ганок,
спішу до праці, до людей.
Я знаю, що в запасі ранок
у мене є на кожен день.

Роса парує синювато —
іду травною навманя...
Люблю я ранок відкривати,
як перший, чистий аркуш дня.

Весняний вокзал

Нічний вокзал беріг тепло весняне,
за вікнами лиш вітер шепотів.
Осяні безсонними вогнями,
дрімали пасажери в забутті.

І враз під склом високого склепіння,
у плетиві думок, чекань і снів
горластий півень солодко запіяв,
знемігши в клітці кошика тісній.

Запіяв півень хвацько і заклично,
дзвінке відлуння хлинуло у зал —
і проясніли заспані обличчя,
і заgrimів розбуджений вокзал.

Пливла земля нечутно між світами,
і дихали з безмежності сади.
З далекого, пахучого світання
до станцій поспішали поїзди.

Я родом із людства

Люблю вас, люди, мислячі істоти,
за клопоти великі і малі,
за те, що ви скоряєте висоти,
серцями прикипівши до землі.

Живими вас палили на багаттях,
жбурляли у глибінь кривавих рік.
Вважали часто, наче вас багато,
а вас не вистачало споконвік.

Платили кров'ю ви за мужні строфи,
зривали пута рабства і пітьми,
але у всіх великих катастрофах
незмінно залишалися людьми.

Дивлюсь на вас, людей, не надивлюся,
і землю пригортаю до грудей.
Горджуся тим, що родом я із людства,
що я живу, людина між людей.

Кадри фронтової кінохроніки

Хай мигтять екрани променисті,
щедрі на сюжети і слова,
хай вражає точна гра артиста —
нам документальне подавай!

Щоб від справжніх, бойових набоїв
захлинався справжній кулемет,
щоб незгасно за екраном болю
наша пам'ять кликала вперед.

Тут не просто кадри обирати:
смерть за крок,
січе кривавий град...
І стискає в пальцях оператор
об'єктива мирний автомат.

У війну суворим оком кари
цілиться безстрашний об'єктив.
Чорно-білі неповторні кадри
оператор кров'ю освятив.

На полях вогнем ятріють рани,
в кадрах криця плавиться тверда.
Зі старої стрічки
на екрані
проступає кров, а не вода.

Дід гасить вапно

За селом, у білій ямі,
гасить білий дід вапно.
Бродить піна полум'яна,
мов настояне вино.

В'ються бджоли над садами.
Із густої духоти
плинуть рівними рядами
затиньковані хати.

На гарячому осонні
пломенять екрани стін.
Світить білою росою
край вапнярки травостій.

Над вапняркою обрусом
висне білий небозвід.
Посміхається у вуса
біля ватри білий дід.

Новосілля сняться дітям,
вікна зорять у світи.
Пропливають перед дідом
білим видивом хати.

Пальма першості

З останніх сил болюче коло
рисак собою розсіка.
Клекочуть піною рвучкою
криваві ніздрі в рисака.

Рисак не відає секретів
галопу дикого цього.
Жокей настирливо і вперто
тусає чоботом його.

Крицево цокають підкови,
гуде дорога крем'яна.
Нестерпна втома рисаківі
тремтячі ноги підгина.

У цій гонитві інші коні
вже не дістануть рисака,
і стрічка першості шовкова
січе його, мов осока.

Рисак загнuzданий холоне,
грудьми припавши до землі.
Жокей у стрічці чемпіона
позує гордо у сідлі.

* * *

Хто ти, хто ти, Незнайомко
із засмученим лицем?
Профіль висічений тонко
зачарованим різцем.

На небесному екрані
профіль ангельський тремтить.
Незнайомко, зірко рання,
що ж бо так тебе гнітить?

Десь бринять веселі вальси,
звуки плинуть, мов вода.
Усміхнися, не печалься,
Незнайомко молода!

Може, ти найкраща в світі,
та судилась не мені.
Таємницею повиті
твої риси неземні.

Зупинюсь я за півкроку
тільки стрічним на путі.
Не всміхайся, Незнайомко,
посумуй на самоті.

Будь у пам'яті сумною —
до лица тобі печаль.
Я проходжу стороною.
Тане профіль твій...
Прощай!

* * *

Вона жива, любов моя єдина,
ніщо її у серці не уб'є.
Примара щастя огортає димом
обличчя неціловане твоє.

Не треба ні розкаяння, ні горя,
миттєвий вогник пристрасті погас.
Любов моя, поранена докором,
стоїть між нами у прощальний час.

Ще тліє поміж мною і тобою
якась болюча, невловима нить.
Та серце не вміщає дві любові,
а однієї нам не розділить.

* * *

Ромашко моя вечорова,
не хмарся, усе промине.
Зажура твоя чорноброва
гнітить і чарує мене.

На серці і легко і важко —
зачаєно дивишся ти...
Моя відчайдушна ромашко,
всміхнися мені, зацвіти!

Хвилина зажури коротка.
Мов спалах, вона промайне.
Ромашко моя кароожа,
не хмарся, усе промине.

Гуркоче у небі вечірнім
далеке відлуння грози.
Тремтить наді мною докірно
пелюстка твоєї сльози.

Радіола

Здавалася порожня та кімнатка
фортецею майбутньої сім'ї.
Розклали на підлозі для порядку
ми вузлики даровані свої.

Засмучено білили стіни голі,
було тоді насправді не до втіх.
А ми собі купили радіолу,
сусідам настороженим на сміх.

Світилася кімнатка, наче зала,
сміявся ніжних дзвоників букет.
Одна лише платівка нам співала —
на більше не одважився бюджет.

Вікно ранкове сіяло квітчасту
веселку незвичайних кольорів.
Зелений вогник семафором щастя
у нашій радіолі майорів.

Ніколи не кривили ми душею,
ділили щастя з добрими людьми.
Не вабили нас люстри недешеві,
не кажучи уже про килими.

Колише рідна пісня нашу долю,
і дзвоники сміються при вікні.
Весело грає наша радіола
і гратиме довіку вдалині.

Острів розлуки

У всесвіті — тиша.
Ні звуку...
Лиш серця самотнього клич.
Лечу я на острів Розлуки
в туманності Дивних Облич.

Ми в космосі — зорі зустрічні.
Не знаю, чи стрінемося ми...
Нам дивиться гостро у вічі
довічна розлука з пітьми.

Та поки тримають планету
орбіти закоханих рук,—
вертаймо з далекого лету.
Не треба,
не треба розлук!

Аритмія

Вітри сміються і ридають ридма,
жбурляють жовте листя по лісах.
Народжуються і вмирають ритми,
наструнені на різних полюсах.

Важка планета у космічному возі
обідням рейок вигнутих рипить.
Вистукують на стиках тепловози
сталевим ритмом кованих копит.

Просвічені, спокійні океани
колишуться в задумі віковій.
На рейдах сила ритму нездоланна
зриває пароплави з якорів.

І ночі-дні чергуються ритмічно.
За ніччю день іде.
За ніччю — день...
Світанки зорям дивляться у вічі,
робочим ритмом збуджують людей.

Ритмічно домна дихає димами,
ритмічно зріє колос молодий.

...Та пізно повертається до мами
провинний син,
що в ритмах заблуdiv.

Божественний стандарт

Над скелями задумався похмуро
святий Новоафонський монастир.
Віконцями з напруженим прижмуром
на море позира, мов на пустир.
Пристанище нелюдського терпіння
вертає душам грішників борги.
З високого блакитного склепіння
стандартно усміхаються боги.
Сюди, повз кипарисові паради,
з погордою стандартного стовпа
стандартний всеросійський імператор
важким, державним поступом ступав.
Зустрілися царі на перехресті,
на грішно розмальованій стіні.
Такі стандартні всі царі небесні,
такі стандартні всі боги земні.
За догмою святого трафарету
скупим байдужим розчерком руки
освячували золотом портрети
іконописних справ ремісники.
Безбожники уміли жартувати,
хоча убогим не бажали зла.
У контурах священного стандарту
іронія зачаєна жила.
У небо душі линули врочисто.
Тут як прожив — отак і помирай!
Коли стандартно божий суд вершиться —
не розбереш, чи пекло це чи рай.
Не знаєш, чи радіти, чи страждати
під стогін закривавлених колін.
І грішники тяглися нестандартно
своїм безгрішним душам навздогін.

Міф предковічного лісу

Наді мною вітер горне
хвилі нетрів лісових.
Я в розмаї зелен-моря
йду, неначе лісовик.
Між тернищами густими
пасма кіс перебира
Мавка — лісу господиня
і русалчина сестра.
Плине в темені зеленій
наді мною риба-птах.
Доторкається до мене
віковий міфічний страх.
Важко хлюпають імлюю
зелен-хвилі листяні.
Шумотіє наді мною
давне море. Я на дні...
Я горну руками тишу,
спотикаюся об пень.
Я зринаю: швидше, швидше
на поверхню, в ясен день!
Та стиска мене знемога,
острах силу одібрав.
Почіплялися за ноги
дикі водорості трав.
Обіймає глибиною
давне море. Я на дні...
І регочуть наді мною
зелен-хвилі листяні.

Доля суфлера

Карає доля сивого суфлера,
на вічні муки він себе прирік:
щодня талантам відчиняє двері,
а сам не може стати на поріг.

Душа вже озивається нечасто,
дрімає в ній мелодія жива.
Обридло з будки затхлої сичати
зігріті віщим генієм слова.

Щодня суфлера сумніви терзають,
бо хто б такої долі захотів:
весь вік сидіти спиною до залу
і заздрістю горіти в самоті...

Весь вік гримасу корчити в судомі,
від істини безсмертної за крок,
і в будці нагло вмерти
невідомим
у сяєві талантів і зірок.

* * *

Світ мені усміхається тепло,
і розлуки немає-таки.
І несуть мене прудко до тебе
кораблі, поїзди, літаки.

Я шукав острови невідомі,
але як мене світ не крутив,
я збагнув, що далеко від дому
допоможеш мені тільки ти.

Повертає з розлуки дорога,
і спливають години-віки.
Поспішають до серця твого
кораблі, поїзди, літаки.

За просторами рідного степу
до Дніпра вже біжать ручаї.
Жар південного сонця для тебе
я везу на смаглявім чолі.

Бринить моє перо

Володимирові Коломійцю

Озвучене піснями,
бринить моє перо.
Брати мої, за нами —
Вітчизна і народ.

Росте в землі глибокій
старий наш Світовид.
Він зорить восьмиоко
у простір світовий.

Ми діти Світовида,
і погляд наш зіркий.
Ніякий грім не виб'є
перо моє з руки.

І втомою на віях
висить нічна пора,
і серце вогневіє
на кінчику пера.

Суперечка

Кажеш ти, що марно я згораю,
що життя повз мене проліта,
що примарна, як видіння раю,
ця моя затята суєта.

Друже мій, одне життя в людини —
квалить жити істина сумна.
Кожен день — мов пісня лебедина,
мов криниця, випита до дна.

Хай горять літа мої робочі —
жити, жити, друже, поспішим!..
І гуркочуть у безсонні ночі
тектонічні зрушення душі.

Гроно вогню

1977

Земна палітра

Не врятують ні стиль, ані форма,
як погасне твій дух бойовий.
Не шукай для душі уніформи,
світ у серце сповна перелий.

Сад вологі листочки розвітрив,
струменіє дощу водограй.
Зріють фарби земної палітри —
щонайкращу із них вибирай!

Хай печуть тебе сни кольорові,
про які ти не відав колись.
Перед болісним кольором крові
у низькому поклоні схились.

Перед радісним кольором неба
зупинись на дорозі крутій.

Тільки чорної фарби не треба,
не помиряться світло і тінь.

Тільки сіра палітрі не личить,
потребує межі — золота.
Глянь: веселка проста і велична
сонцебарвно із хмар вироста.

Червень

Де ти, червню смаглочолій,
батьку літечка могого?..
На пшеничному роздоллі
ти водив мене, малого.

І не був ти зроду ласим
на прикраси та оздобі.
Ти пройшов суворі класи,
червню, ангеле мій добрий.

Під чоботями чужими,
серед пороху і диму
зацвіли твої стежини
зорепадами густими.

Твое слово не злиняло,
твоя пісня не зміліла.
Грає жайвір над ланами,
закипає гречка біла.

Хай осудять як годиться
нас ровесники учені:
загублюсь я наодинці
у твоїх травинах, червню.

Над зеленою габою
злину жайвором на чати...
Будем, червню, із тобою
іменини відзначати.

На іменинах

З гіркої чаші, любий друже,
пий до дна!
Нехай чатує нас байдужа
сивина.

Хай осінь віку в очі карі
погляда —
висить над нами фотокартка
молода.

Між фотокарткою і мною
стигне час.
Високий вік росте стіною
на очах.

Далекі дні... Це жовте фото...
Ця стіна...
Темні зморшка біля рота
кам'яна.

Все важче спогадом торкати
кращі дні.
Сміється в очі фотокартка
на стіні.

Мир

Світає.
Спить дружина.
Спить дочка...
Мені ж не спиться.
У вікно прочинене
дмухнув
червневий чистий вітерець
і ледь торкнув
листок календаря:
дві чорні цифри —
двадцять друге червня...
Спить солодко дружина.
Спить дочка.
А я
встаю.
У ліжечку м'якому
заворушився і зітхнув
синок.

Світає...

*Коли я хмелем
повітря впиваюсь*

Задоволений життям,
я щойно сміявся,
радів, як дитина.
Та пронизав мене смертельний холод.

Саме тепер,
коли я хмелем повітря впиваюсь,—
десь на землі
вбивають
невинну жертву.

Жертву невинну
ховають.

Саме тепер,
коли я задумався
над змістом життя,—
підлого вбивцю
наздогнала
куля розплати.

Підлого вбивцю
ховають.

Жертву і вбивцю,
вбивцю і жертву —
в одну землю
(іншої немає) —
ховають,
ховають,
ховають...

Жертву і вбивцю,
вбивцю і жертву.

Саме тепер,
коли я хмелем повітря впливаюсь,—
хиляться тужно
червоні знамена...
Брата по той бік земної кулі
стріла отруйна свинцева куля,
що призначалась,
можливо,
для мене...

В землю ховають
незнаного брата.

Вбивцю пронизує
куля розплати.

Вбивцю
земля
не приймає.

Зеніт віку

Висить планета у зеніті року,
вишнево сяє червень за вікном.
Пульсує час, ущільнюються строки.
Стукоче рівно точний метроном.

Густа блакить веселкою підперта,
але киплять вітри у вишині.
Снігам назустріч котиться планета,
коротшають літа мої і дні.

Я слухаю: ще тихо бродить літо,
пшениця жовтий колос нагина.
Та щось немов здригнулось у зеніті
і холодом війнула далина.

Перевал

Рік іде. На шляхи і стежинки
він ступає услід за людьми.
І цокочуть секунди-сніжинки
на дзвінкім циферблаті зими.

Від снігів прогинаються рейки,
б'ють колеса над лоном земним.
Рік іде. Його предок старенький —
Дід-Мороз не встигає за ним.

Серед ночі весело тупоче
рік-онук, пустотливе дитя.
І прискорено серце стукоче
на стрімкім перевалі життя.

По хмаринах сухої пороші,
по крижинах заметених рік —
він іде, він уже на порозі —
молодий, зачарований рік.

Усміхається гостю ялинка,
свіжий слід у заметах проліг.
Рік іде. І цокочуть сніжинки
на дзвінкім циферблаті землі.

Чоловіча розмова

Живе в мені холодний страх за сина,
інстинктом предків стигне кров терпка.
Цей лід важкий до смерті я нестиму...
Вже краще б народилася дочка.
Росте дочка, смаглява і кирпата.
Вона не хоче гратись у війну,
вона не вміє в бійці закипати
і сторчголов стрибати в бистрину.
Йй сниться ніжна і вродлива мати.
Цвіте дочка рум'янцем на щоці,
народжена, щоб ляльку обіймати,
а не лічити шрами і синці.
Боюся я за сина, за нащадка.
В думках про нього серце завмира.
Синівська доля грізна і нещадна,
і гра-війна — не вигадана гра.
Болить мене холодний страх за сина,
та всоте я гукатиму-таки:
— Ти не ховайся за широку спину,
в бою міцні потрібні кулаки!
Не відступай в затятому двобої,
кров предків хай у серці закипа.
Нехай не торжествують над тобою,
мій сину, зрада честі і ганьба.
Гукну ласкавій донечці-лілеї:
— Рости, цвіти, щоб мирний день синів!
Гукну я всім жінкам землі моєї:
— Народжуйте, народжуйте синів!

Секунданти

Летить пекучий і жорстокий час
націленою кулею Дантеса.
А десь у тінь ховається Данзас,
не маючи до слави інтересу.

Бо слава — тлінь...
На смертний одр несуть
коханця муз, оплаканого друга...
Вставай, Данзасе, час іти на суд.
зітри свою сльозину недолугу!

А що він міг, Данзас? Дуель — не гра.
Ціна життя — її зловісне мито.
Та не втішає істина стара,
бо крові друга з совісті не змити.

Не кожному іти на бій за всіх
і страх перед бар'єром відкидати.
Навіщо ницьма падати у сніг,
як можна жити в ролі секунданта?

Навіщо йти під кулю напролом,
як можна бути свідком на дуелі?..
Немов корону, смуток над чолом
несуть арбітри — хлопці розвеселі.

І що та слава! Слава — лиш ковток,
лише краплина із потоку часу.
...Розсудливо ховається в куток
незрима тінь живучого Данзаса.

Любов майстра

Вклоніться, люди, майстрові старому,
володареві слова й ремесла!
Крізь біль і радість, роздуми і втому
любов його промінням проросла.

Любов не має ні кінця, ні краю —
не рветься ні на мить гаряча нить.
Любов зі смертю майстра не вмирає,
вона у серці учня пломенить.

Спішать майстри... Допоки бачать очі
і не згасають пальці на різці,
допоки серце магмою клекоче —
спішать любити сиві мудреці.

Мінявся мудрий світ у праоснові.
Було, гойдався аж на трьох китах,
було, тримався лиш на чеснім слові.
Але стоїть наш всесвіт на майстрах.

На їхніх чесних, болісних талантах,
на чолах, що звелися догори...
І якщо є на світі ще атланти,
то це вони, знеможені майстри.

Все важче їм, натомленим до краю,
вантаж добра вселюдського нести.
В серцях поволі магма догорає,
і тисне вся планета на хребти.

Слова живуть, і ремесло живуче,
та в возку сумнів голкою застряг:

чи не впаде, чи витримає учень,
чи ремесло нестиме не за страх...

О, цей святий, незгасний жар любові,
що майстрові пропалює чоло!
Цей вічний страх забрати із собою
в могилу
заповітне ремесло.

Спішать майстри. Над ними світ звисає,
для них земні хвилини замалі.
Не треба їм ні почестей, ні слави,
а треба лиш любові на землі.

Струмує над орбіти, космодроми
любов, що між серцями проросла.
Вклоніться, люди, майстрові старому,
який дарує тайну ремесла.

Пшениця

Знов на стежку повен колос
хилиться все нижче.
Уклонюсь тобі я в пояс,
матінко пшенице.
Під половою-лускою
на твоєму полі
шелестіли колискову
зерна білочолі.
І дзвеніла ти стодзвонно
диво-колосками.
Град лупив тебе з розгону,
зливи полоскали.
Ворон каркав над тобою,
вдови голосили.
та втішала нас до болю
кожна колосина.
Ти шумиш, моя пшенице,
на широкім полі.
Ти звисаєш у світлиці
колосками долу.
Як навіки я спочину,
з грудкою землиці
киньте, люди, хоч зернину
рідної пшениці.
Хай троянди не тривожать
вічної оселі.
Хай заграє над травною
колос мій веселий.

Вершник

Я змалку вчився бути на коні,
коли із батьком їздили на луки.
Та довго не давалася мені
сувора і знадлива ця наука.

Летів я у затягості німій.
зухвало смикав гриву кучеряву.
Косив червоні очі коник-змій —
і падав я у витоптані трави.

Я весь проймався болем та вогнем,
в очах темніло небо полудневе.
Мені бувало страшно під конем,
а ще страшніш бувало на коневі.

Та я хапав за гриву скакуна
і мчав супроти вітру через луки.
Не раз мені ще снилася вона —
сувора і знадлива ця наука.

Не раз бував я, друзі, під конем,
та вчився не боятися нічого.
Біжать літа. Ми долі не клянем,
нас кличе буйна радість перемоги.

Летімо, друзі, вдалеч навмання,
в полях іржуть вогненні коні-змії.
Ану, подайте білого коня!
Я вмить його укоськати зумію.

Родовід зерна

На дні правічної могили
знайшли історики зерно.
Воно не вмерло, не зогнило,
в землі поховане давно.

Крізь тіло прашура оспале
не міг росточок прорости.
Його безжалісно стискали
епох пресовані пласти.

Вмирали зорі в круговерті,
горіло небо світове.
Зерно ж лежало коло смерті —
тверде, незрушне,
та живе.

Мінялись ери, покоління,
лиш не мінялося воно —
неопалиме і нетлінне,
пшеничне визріле зерно.

На світі хліб земний пребуде,
і грозовиця весняна
громами юними розбудить
росточок вічного зерна.

Пам'ять землі

Добрідень вам, дідусю та бабусю!
Провиною душа болить мені.
З великих міст ніяк я не проб'юся
до вас у безнадійній метушні.

Про вас не розказав я ще нікому,
та ви не нарікаєте на те.
На цвинтарі зеленому сільському
край поля ви пліч-о-пліч лежите.

Над вами заворожена калина
червоні крила тихо розгорта.
Летять без вас у вирій журавлиний
нащадками прискорені літа.

Добрідень вам, дідусю та бабусю!
Нехай чатує спокій ваш земля.
Простіть, що я у клопотах забувся,
як гірко пахне стомлена рілля.

Іде у світ широкий ваше слово,
калина розгортає крила віт.
І правнучок
ракету іграшкову
над вашим сном націлює в зеніт.

Тінь блискавки

Сяйнула у небесному огромі
і зачаїлась блискавка крива.
Настала тиша.
Але враз од грому
здригнулася зволожена трава.

Гримить!
Над вами чорне каменюччя
громами перекочує пітьма.
Та ви не бійтесь!
Це лиш тінь гримуча,
лише відлуння...
Блискавки нема.

Сичить у хмарі лютий змії розряду,
щоб вибухнути полум'ям за мить...
Коли ударить блискавка насправді,
то тінь її
для вас не прогримить.

Легенда

Чорний кашкет із кокардою
(мамин дарунок йому).
Крейсером тато командує,
не приїжджає тому.
Тато в далекому плаванні
в білій каюті живе...
Жаль, не придумало гавані
їхнє село степове.
Крейсер високий, броньований
краєв би гавань сільську.
Тато стояв би схвильований
на бойовому містку.
От би самому на палубу
вийти в морському диму!
Хлопці ночами не спали би,
заздрячи гірко йому.
Хай вже скоріше вертається
тато хоча б на таксі...
В мареві крейсер хитається.
Бродить хлопчак по росі.
Хлопці його вже докльовують,
заздрість їх, видно, гризе:
— Де ж твій татусь татуйований?
Мамин синок ти, і все.

— Мамин, а чий же ти...
Правильно...—
стверджує мама й сама.
З того далекого плавання
тата нема і нема.

Талан

Колись турботливо і строго
казала матінка мені:
— Гляди, аби тобі дорогу
не перейшли упорожні...

Мені шуміло в полі жито,
співала доля молода.
І на стежину золотисту
щасливо хлюпала вода.

За обрій кликала стежина,
вона у шлях переросла.
Світами ніс я порошини
з доріг подільського села.

І ось додому повернувся,
літам далеким навздогін.
У сивій хусточці матуся
несла відерце, наче дзвін.

І стала ненька на розпутті
у чарах літнього тепла.
Мені дорогу призабуту
упорожні
не перейшла.

Одвага

Ви кажете, що плавали у морі?

Та ні!

Ви душу грішну берегли.

Скипали грізно далі неозорі,
дрімали поруч тихі береги.

Я теж гадав, що знаю цю стихію
в ряснім намисті райдужних буїв.
Упевнено тримався на воді я,
але далеко плавати не смів.

Та раз покинув я спокійні води,
здолав гнітючі сумніви і страх.
Оманливою видалась погода —
ревло відкрите море на вітрах.

Але назад вертати не кортіло,
бентежну душу кликав небокрай.
Вогнем одваги наливалось тіло,
і я сказав собі: «Не відступай!»

І я пірнув, пірнув у чорні хвилі,
мені відкрило море глибину.
Шугали низько чайки білокрилі,
а я змагав стихію навісну.

Я плив у море під чайний галас,
під клекіт штормової крутії.
Я зрозумів, де море починалось,—
і геть відкинув сумніви свої.

Спогад старого гвардійця

Моя гармата була точно в ціль,
і там, де чорно плавалося небо,
мій вірний друг у смертному кільці
коригував з поправкою на себе.

Із пекла друг по рації хрипів
у лементі противника гортаннім:
— «Зоря», «Зоря»! Тут гадів мов грибів...
Давай, браток!
Вогонь на мене... Так їм!

Який там недоліт чи переліт:
було живим прицілом серце власне,
і проклинав себе я на чім світ,
коли несхибно падали фугаси...

Я знаю:
страшно бити по своїх,
коли закон війни диктує: треба!
Мій вірний друг зробив усе, що міг,
з останньою поправкою
на себе.

Міжнародна повітряна траса

Лягає наш літак у вишині
на вивірену трасу закордонну.
Внизу поля.
Неначе уві сні,
лечу я обіч батьківського дому.

Між кручами петляє до Дністра
тонесенькою жилкою Мурашка.
Біліє у ярах земна кора
пелюстками каміння, як ромашка.

Суворий командире, ти зверни
на градус від незрушного маршруту.
Хитни крилом холодним з вишини
над хатою в серпанку м'яти-рути.

Штурвал на градус серця нахили —
хай срібний грім над хатою пролине,
хай мати
крізь небесний шар імлі
на мить відчує теплий подих сина.

Нехай чужих планет не чути —
земля ж під нами, а не десь.
Вона сама — найбільше чудо
серед семи своїх чудес.

Чарує погляди ревниві
торочка обрію туга.
Ти йдеш неначе по рівнині,
але ж насправді це —
дуга.

Трасує промінь по дотичній,
на точці кулі зависа.
Бринить на промені-дротині
зелена вранішня роса.

Простори стежку розпростерли —
літак вирівнює політ,
але на грані стратосфери
дугою тане білий слід.

Рівняє море плівку штилю,
а дим гіганта корабля
повзе за обрії похилі...
Це справжнє чудо.
Це — Земля.

Рентген совісті

Хвороби на землі бувають різні.
І поки не зотлів ще корінь зла —
пронизує пекучо душі грішні
рентгенового променя стріла.

Вона струмує, гостра і всесильна,
і полохливий морок пробива.
Її не спинять ні широкі спини,
ні лаври, ні мундири, ні слова.

Від неї не сховаєшся нікуди
у миршавому затишку твоїм.
Вона у череп цілиться, у груди:
а що там від людей ти затаїв?!

Серця черстві, обтяжені боргами,
просвічуються, мов на вітражі.
Рентгенове проміння неблаганно
окреслює
пухлини на душі.

Висотна хвороба

Так бува:
над чужими сльозами
і над radoщами чужими
враз поверхня земна вислизає
у людини з-під ніг,
мов крижина.

І в недужій уяві людини
проростають видіння примарні,
і людину пройма невситиме
поривання угору,
за хмари.

Так буває:
затьмарює світло
небезпечна хвороба висотна,
і шугає людина осліпла
у захмарну,
розверсту безодню.

Лине вгору
над щастям,
над болем,
приміряючи лаври до лоба...
Так бува...
Не змани мене, доле,
вбережи від такої хвороби!

*Тост за комфорт,
виголошений діловим чоловіком*

Нехай собі хтось там командує:
«Лівою!»
Виголошую тост
за плавну лінію.

Щасливого плавання лінії правильній!
Нам краще не догнути, ніж перегнути.
Той мудрий, хто вміє ходити з правої,
хто в лати комфорту закутий.

Комфорт — мов форт.
Надійно. Безпечно.
З комфортом ти чогось вартий.
Сидиш на повному забезпеченні —
і ніяких тобі інфарктів.

Нехай там хоробрі пнуться вперед,
перегинають, поки не трісне!
Той мудрий, у кого хребет
має форму
вигнутого крісла.

Притча про дерево смутку

Розкошує син царя Еллади
у віночку благородних рис.
Чистим злотом ковани палати
споглядає нудно Кипарис.

Але є у зніженого бога
лиш єдиний незрадливий друг —
сумовитий олень золоторогий,
що покірно горнеться до рук.

Світанкові роси поливають
заповітну стежечку руду,
а душа зове на полювання
у старому райському саду.

Бо така у красеня розрада —
протинати стрілами серця.
Невблаганний син царя Еллади
в бойовому образі стрільця.

Непохибний зір у Кипариса:
промайнула гілка рогова —
і жбурнула блискавку іскристу,
забриніла тонко тятива.

І кольнуло враз відлуння гостре...
Кипарисе, що ти наробив?
Наче брата, твій лукавий постріл
молодого оленя убив.

Ось лежить він тихо за півкроку
і не жмурить очі неживі...

Царська дружба підла і жорстока,
як стріла на вбивчій тятиві.

Кипарисе, ти вже не людина —
закленись, убивцю, загорись!
...І постало з полум'я і диму
сумовите древо кипарис.

Зеленіє дерево прекрасне
у розмаї світла і тепла,
та навіки кров'ю запеклася
на стрункому стовбурі смола.

Летюча фреска

- Василю Іллічу, а дощі не змиють
оті ваші малюнки на бетоні?
— Не змиють. Графіт міцно в'їдається в пори...

Розмова з В. І. Касіяном

І сум, і сміх — усе не так
за лікарняним за парканом.
Ген срібним розчерком літак
гаряче небо заарканив.

Ген стогнуть нелині-дуби
(витають спогади над ними).
Ах серце, радуйся, люби
цей світ і цю липневу днину!

Хвилюйся, серце, і гнівись,
видзвонюй кровію старою...
Зринають нелині увись,
і грають соки під корою.

Ще є ота, єдина мить,
ще можна плакати, радіти.
Ще можна жить, ще можна жить,
коли в руках шматок графіту!

Звисає тиша світова
над синім закутком лікарні.
і дивна фреска ожива
на бетонованім паркані.

Вона зринає поміж віт
і небесами сліпить очі.

У пальцях кришиться графіт,
бетон розіскрений скрегоче.

Уже збираються дощі
десь над полями і садами,
і кожен штрих уже в душі
графітним пилом осідає.

І кожна лінія пече
холодні пальці до знемоги.
Та є ще мить... Життя тече.
Дуби спинаються на ноги.

Гримить літак.
Шумлять міста.
На сонці вибух...
Липень.
Літо.
Летюча фреска розцвіта
на тлі двадцятого століття.

Копіювальники

Грунтують білі валики
тканину день і ніч.
Корплять копіювальники,
спадає втома з пліч.
Тут фарби кілограмами
відважують під звіт.
Мазками геніальними
збагачується світ.
Тут кожна риска ціниться
на золото, на гріш.
У раму око цілиться:
зуміємо не гірш...
Від гордості і дивнощів
хмеліє голова —
шедевр був один лише,
а стало зразу два.
Хоч як ти вже докопуйся,
хоч як перегинай,—
не відрізниш, де копія,
а де оригінал.
Корплять майстри, стараються,
женуть художній вал,
аж пензлики стираються:
давай, не відставай!
Кипить лукавий промисел.
Колего, не спіши!
Чиясь картина проситься:
дивися і пиши.
Спливають дивні дивнощі.
Вже місто спить давно...
Сидять майстри і дивляться
на чисте полотно.

Смерть композитора

Гучали скрипки чорні і плескаті.
У тиші кожен думав про своє.
— Прохання у фіналі не плескати...—
нараз оголосив конференсьє.

Раптова смерть...
Він автор, композитор...
Німий партер у морок погрузав.
Оглушений маестро сльози витер —
і вибухла симфонія-гроза.

Симфонія озонила повітря
і зливою шмагала по рядах.
Стрясали залу звуки заповіту,
які творець нащадкам передав.

Зринала над афіші і плакати,
над грім овацій — музика жива.
Стогнав партер.
«Прохання не плескати...»
Ридав маестро — сива голова.

Ридали скрипки ногами прощання,
фінал громами душі розрядив.
І зал устав.
Хвилиною мовчання
аплодували траурні ряди.

Рекламний щит фотосалону

Хай поза кличе вас на чати
і нишком зманює в сильце.
Спішіть лишити для нащадків
своє усмінене лице.
Магічне око об'єктива
стріляє коротко — і ось
уже вершиться колективне
консервування різних поз.
Тож не баріться, поспішайте
на поклик ситої жаги!
Вдягайте привид свій у шати
глибокодумної нудьги.
Усе залежить від уміння
меткого фотомастака.
Сідайте зручно у кабінку
мальованого літака.
В запасі є картонні мавпи,
фанерна копія коня.
Мерщій, охочі! Майстер квапить.
Жадана вічність підганя.
Коханці пози, поспішайте!
Ставайте в профіль і анфас.
Найкраща поза — то не жарти,
ловіть негайно кожен шанс...
Проворний майстер не пристане —
він стільки вам наобіцяв...
Можливо, цілить він востаннє
у привид вашого лица.

Монтаж — це мука,
це вогонь і плавка.
Горою стрічка тліє, мов зола.
Дивився стрічку режисер
і плакав
над безвістю монтажного стола.

Мовчав екран —
всього лиш пляма біла:
чи задум не вдавався до кінця,
а чи шнуром бікфордовим диміла
нешадна невдоволеність митця?

Чоло, серпанком срібним оповите,
руками він стискав до забуття.
Він чорну стрічку рвав несамовито,
як довгу нитку власного життя.

Ще йде монтаж. Робити присуд рано!
Вогненні шви проектор розпростер.
Життя людське спливало на екрані,
і плакав за екраном режисер.

Синхронна кінозйомка

У позі істинного йога,
хоча й не терпиться давно,
під запис голосу свого
співак знімається в кіно.

Магнітофон виводить соло,
тонкою плівкою снує.
Співак губами грає сонно
натхнення роблене своє.

Йому не можна відставати
і забігати наперед.
Співак зітхає винувато
під запис арій з оперет.

Ну як себе перебороти:
не йдуть за жестами слова,
струмує голос мимо рота,
і сміх на смуток наплива...

Співак напружив білі скроні —
тепер йому не до забав!
Дар непідкупний, несинхронний
про себе владно нагадав.

Полинув голос вільно, чисто,
аж розчинилося вікно.
І мовчки слухали артиста
майстри модерного кіно.

Лицедій

Загадка для нас — таємниче життя лицедія.
Ховає завіса мінливу подобу лица.
Несе лицедій крізь думки і примарні надії
обличчя і маску у вицвілих тернах вінця.

Обличчя і маска. Без них йому жити
не можна.
Без точної маски втрачає обличчя в ціні.
Коли, як обличчя, кривляється маска порожня,
тоді, наче маска, обличчя висить на стіні.

Живе лицедій поміж нами і легко, і важко,
для нього немає усяких законів і меж.
Де справжнє обличчя, а де лиш усміхнена
маска —
ніяк не вгадаєш, ніяк до кінця не збагнеш.

Тремтить лицедій. Сірий чуб неблаганно
рідіє.
Подвійне життя розсуває завісу тісну.
Спливає у морок туманне лице лицедія,
а маска притерта зловісно сплива на стіну.

Де ти, друже мій єдиний?
Розминулись ми в путі.
За туманами ідилій
жду тебе на самоті.

Жду на тихім перехресті
нерозгаданих доріг.
Я для тебе, друже честі,
все найкраще приборіг.

Наш переклик безіменний
хай ніщо не зупиня.
Хай ведуть тебе до мене
не посади і звання.

Хай душа відчує спрагу
і запрагне ручая.
Просто знай, що є насправді
я, людина, тільки я.

Просто знай, що є ці очі,
є правдиві ці уста...
Я лукавити не хочу:
друг — найвища висота.

Щастя довго нас чекало.
Свідчить істина сама:
в мене друзів є чимало,
в мене друга ще нема.

Дні незримого сонця

Володимирові Забаштанському

Кажеш: «Бачу»,— і жмуряться очі незрячі,
і проходить видінь нескінченний парад.
Знаєш, пишуть серйозні газети, неначе
є в проектах учених такий апарат...

Але то лиш проекти. До суті далеко:
може, рік, може, десять, а може, і вік.
Ти чекай. Хоч насправді чекати нелегко,
як пропалоє сонце склепіння повік.

Та тобі не чекається. Роздуми щемні
опромінують безвість мого лица...
Не барилися б тільки чоласті учені,
задум свій поскоріш довели до кінця!

Ти чекай! Ти живи на землі, скільки треба:
може, сто, може, більше затемнених літ.
Хай на грані життя — та побачити б небо
і воскреслого птаха забутий політ.

Кажеш просто, буденно і впевнено: «Бачу!»
Крізь осяяє серце проміння тече.
Вірю: бачиш, хоча навіть пальці незрячі
не стискають навромацки дружнє плече.

Власні очі ладен би тобі я віддати..
А як чесно сказати, то неправда це. Ні!
Все віддав би тобі, наче рідному брату,
але ніч без кінця непосильна мені.

Я у сяєві днів надивився на небо —
зрине сонце жбурляє проміння-рої.

Власні очі ладен я віддати для тебе,
та потрібні тобі очі тільки твої.

Бо не звик ти дивитись чужими очима...
Дні незримого сонця шикуються в ряд.
Не ховаєшся ти за словами гучними
і не ждеш, поки винайдуть той апарат.

* * *

Облітає цвіт вишневий
у траву, у чисті води,
над бентежною душею
кружеляє в хороводі.

Я ловлю пелюстки білі,
за весною поспішаю,
у вишневій заметілі
білий смуток полишаю.

Вигріває сад зелений
сподівання і надії,
над вологою землею
білим цвітом лебедіє.

Над бентежною душею,
над прожитими літами —
над льодами цвіт вишневий
облітає, облітає.

Намет на Карпатах

Летять Карпати навстріч ночі.
Але пригляньмося на мент:
червоним прапором тріпоче
вгорі над скелями намет.

Не знаю, хто у тім наметі —
чабан, геолог, альпініст?
Чи, може, з дальньої планети
уже прибув космічний гість?

Гудуть у безвісті мотори.
Дрімають гори мовчазні.
Ущелин контури суворі
вінчають ніч на крутизні.

Низькими хмарами підперта,
не спить Говерла на посту.
А хтось під прапором намету
скоряє власну висоту...

Натужно тягне десь машина
витки спірального шосе.
Темніють гори.
А вершина
ще відблиск сонячний несе.

Скептичний погляд на ринг

Юрба вирує, мов на ринку,
і знемагає від утіх.
Квадрат осяяного рингу
чекає лицарів своїх.
Лови спокусливу нагоду
або кістками лягай отут...
Яка це справді насолода —
загнати слабшого у кут!
Приперти люто до каната,
і нав'язати ближній бій,
і повалити, доконати
у відчайдушності сліпій.
У боксі ж бо немає миру,
бар'єр пощади тут ламкий.
І тупо гупають, мов гирі,
важкі ремінні кулаки.
Придумав хтось це недаремно
(гуманна все-таки душа):
дошкульно б'є разючий ремінь,
зате рубців не залиша.
Тікай мерщій, допоки цілий!
Але куди? Довкіл канат...
Цупкий кулак між брови цілить.
Гримить розгойданий квадрат.
І тут лише єдиний вибір —
терпи, хоч доля нелегка!
Кулак, що дух покірний вибив,
тебе обіймами стиска.

* * *

Ах, як вона цвіла, чарівна квітка!
Наперекір вітрам усім — цвіла,
обманута, посаджена у клітку
засушливого затишку й тепла.

Є квіти, схожі вдачею на листя.
Не раз мені стрічалися вони,
не раз буяли, соками налиті,
і вдалеч відлітали восени.

А ця — цвіла у затишку безводнім.
Цвіла, хоч насувалася імла.
Палило квітку сонце з небозводу.
Коріння сохло, а вона цвіла.

Ах, так вона цвіла, мов це востаннє,
мов пацвістись хотіла за листки...
І не спалив я спраглими устами
довірливі, чутливі пелюстки.

1979

Робота

Хвала тобі на всі часи-віки,
красо людської чорної роботи!
Не терпиш ти сухої позолоти
і доторку лінивої руки.

Людська робото! Чорно проросла
ти з каменю і прозелені бронзи.
Крізь планетарні грози і загрози
нескорений свій дух ти пронесла.

Тебе карало гнівне біле зло,
тяжке ярмо скрипіло над тобою.
І хоч була ти чорною рабою —
по-рабськи не хилила ти чоло.

Тобі казали з гонором: терпи!
А ти вставала в голоді і горі.
Ти молотами зрушувала гори,
гострила розкріпачені серпи.

Ти піднімала прадідів німих,
з мечів кувала зоряні орала.
Імперії і царства постирали
твої залізом ковані громи.

Робото! Ти родюча, як земля.
У криці і зерні — твої секрети.
І крутиться незрима вісь планети
під натиском твого важеля.

Твій паросток уперто пророста
з болота й пилу, з хаосу й розрухи.
Ти -- вічний рух, жива скарбниця духу,
людської правди горда висота.

Земна робото, справді чорна ти,
прекрасна ти у чистих перлах поту.
Благословенна будь, людська робото,
у щедрості краси і простоти!

Вікно у печері

На світі сталось це давно,
хтозна-якої ери:
прорізав предок наш вікно
у камені печери.

І сонце темінь обпекло.
Примружив предок очі.
Його нахмурене чоло
засяяло урочо.

Він сам на березі добра
не міг ще зрозуміти,
що ця зазубрена діра —
довічне око світу.

Зіниці пращура малі
іскрилися від щастя...
Таке буває на землі
з людиною нечасто.

Уроки слова

Ще гримало небо роздерте.
А мати зшивала мені
пошарпаний зошит з газети —
як докір далекій війні.

Нагріте худими руками,
скрипіло іржаве перо...
Писав я слова
між рядами
Радянського інформбюро.

Кульгали на лініях шрифту
слова без усяких прикрас:
щоб швидше добили фашиста,
щоб тато вернувся до нас.

Сльозами слова набрякали,
жила в них надія міцна.
Світанився мир
між рядками.
В рядках
дотлівала війна.

Кобзареві сліди

За Кобзаревим університетом
цвіте червона сутінь у саду.
Червоною стежиною поета
на світло Заповіту я іду.

Не забувають нелині крислаті:
ходив поет замислений сюди.
Під кригою тріскучого асфальту
димлять його нескорені сліди.

Вулканами клеочуть піді мною
живі сліди близької давнини.
Повік нам жити правдою одною.
Поезіє, з дороги не зверни!

Ступаю там, де кожна кременина
неполохливу іскру зберегла,
де врівень з небесами громовими
встає вершина віщого чола.

Встає Кобзар над стежкою своєю,
і кличе нас поезія сюди —
на ці червоні київські алеї,
з яких димлять нескорені сліди.

* * *

Помирають батьки, як солдати,
і тамують прощальні слова.
Нам щасливих батьків небагато
пощадила війна світова.

Мирне поле планети недовго
за полеглих орали вони.
По-солдатськи в останню дорогу
проводжають їх сиві сини.

І пропалює погляди наші
чорний кривавий прапорця.
Під оглушливі траурні марші
крижаніють синівські серця.

Таємниця сльози,

Крізь пил віків тече сльоза гаряча.
Планета хмуристь випукле чоло.
Ви чуєте?
Дитина гірко плаче,
невтішно плаче і не зна чого.

Людина плаче в радості й печалі,
у сонячну годину, в буревій.
Тече сльоза прощання і стрічання
на станції простій і вузловій.

Людська сльоза...
Велика таємниця
захована в солоній рідині.
Тече сльоза.
Твердіють ніжні лиця.
Рум'яно квітнуть лиця кам'яні.

Полин

Матусю, десь ти за імлою
в життя вслухаєшся мое.
І сивий докір наді мною
тремтячу ниточку снує.

Мій вік уже на перевалі.
Буває, в тузі спом'яну,
як ти від болю рятувала
мене настоем полину.

Ой полине, полиночку,
гіркий ти, аж синій.
Терпи, терпи, мій синочку,
рости мені сильним!

Пече полин полиново,
пече, та не дуже.
Рости сильним і здоровим,
синочку недужий.

Димів мережкою сухою
полин зухвалий у снопах.
Його крутою гіркотою
навіки хліб святий пропах.

Не раз бувало гірко, нене,
і громом час мене палив.
Та я не плакав, що у мене
життя гірке, немов полин.

Ой полине, полиночку,
гіркий ти, аж синій.

Терпи, терпи, мій синочку,
рости мені сильним!

Пече полин полиново,
пече, та не дуже.
Рости сильним і здоровим,
синочку недужий.

Матусю, десь ти за імлою...
Дивлюся тужно вдалину
і наче бачу:
над тобою
сивіє кущик полину.

* * *

Не пишні словечка фальшиві,
а правда потрібна мені.
Колись я з мішечком на шиї
шукав колоски у стерні.

Навчила мене дорожити
незрадженим словом війна,
мов знайденим колосом жита,
якому найвища ціна.

Відповідь аноніму

Відкрийся, таємничий аноніме,
відкинь забрало кущого листа!
Хай кривляться крикливо, а не німо
чорнилом запечатані уста.

Топчу ногами тінь твою убогу,
але в юрбі тебе не впізнаю.
Ти цілишся примружено з-за рогу
у посмішку беззахисну мою.

Ти вимушено тиснеш мені руку,
і лиш манжетик білий прикрива
твою змокрілу руку, мов гадюку,
що виповзає з лігва рукава.

Лукавий небораче аноніме,
тебе ховає темрява густа,
і корчиться в сухотній анемії
огризок безіменного листа.

Мене зміїним словом не обкрутиш —
безповоротно час твій промина.
Тож наливай чорнильної отрути
і на здоров'я пий собі до дна!

День

Люди, людоньки, дивіться!
Кружеляє голова —
сонцем сповнена по вінця
денна сфера колова.
Гляньте звисока під ноги,
тут володарі лиш ви:
просить вашої підмоги
мудрий всесвіт мурашви.
Не лишайтесь у хмарах,
поки розум не зачах.
День кінчається у карих
у здивованих очах.
День спливає невблаганно,
неповторний, як сльоза.
Під поспішними ногами
щось у вічності щеза.
Чи дрібне щось, чи велике —
не минайте мимохідь!
Кожну грудочку, пилинку
гострим зором перетріть.
Хай не падає погорда
на обличчя світове:
неспалимий дух природи
в кожній грудочці живе.
Сонце сіється крізь вії,
крізь мережу верховіть.
День поволі вечоріє...
Люди, людоньки, спішіть!
Млою сповнений по вінця,
вечір брами розчиня.
Швидше, люди! Розчиніться
у тремкій сльозині дня.

Перший дзвінок

Відмовило серце надовго.
Стомилося.
Перший дзвінок...
Біда в дідуся молодого.
Дзвіночок онуки замовк.

Тепер у казенній постелі,
дідусю, лежи, не стогни.
Тут небо — клітиночка стелі,
а світ — у чотири стіни.

Закреслює вікна хрестаті
розвихрена тінь яворів:
у тихій, задушній палаті
змарнований день відгорів.

І падає стеля на груди,
і душать чотири стіни.
А світ розвертається круто
в чотири дороги-струни.

Свято Нептуна

Іронічний репортаж

Зринає лодія квітчаста,
неначе марево руде.
На берег (що бува нечасто)
Нептун зі світою іде.

Нептун тризубцем небо креслить,
курортний люд зове на суд.
Чорти під танець водохресний
у море грішників несуть.

З веління царського русалки,
нечистим лицарям услід,
мужів чорнявих і русявих
лукаво зманюють у сіть.

Пірат регоче білозубо —
трясється щелепа важка.
Репіжить біс у збитий бубон,
а відьма шкварить гопака.

Сидить Нептун лицем до моря
на троні, вгрузлому у рінь,
і судить підданих суворо
серед безмежних володінь.

Велить, кого в смолі купати,
кого позначити тавром.
Та ось настала мить розплати —
і трон хитнувся, як пором.

І вийшли жертви безборонно
на перекошений поміст.

З макітри царської корона
упала бісові на хвіст.

Та де ж бо ти, нечиста сило?
Чорти, вершіте божий суд!
Та вже холодне море змило
з чортів запінений мазут.

А відьма згорблена і мокра,
гризе мітлу свою слизьку.
Русалки, вчадівши від охри,
мов риби, сохнуть на піску.

І стогне море від осмути,
кигиче чайка з висоти.
Гойдає хвиля каламутна
чортячі вирвані хвости.

Дубок

Чи лютим вихором нічним,
чи ласим пальчиком липким —
був зірваний
і став нічим
дубок маленький,
три листки.
Він сохнув,
танув на очах.
Він жовтим жолудем кричав.
...Я посадив його в траві,
зігрів листки напівживі.
Я за дубком уболівав,
його росою поливав.
Дубочок ріс,
міцнів щомить.
Він прагнув жить,
він прагнув жить.
Мов до життя хисткий місток —
пустив
четвертий він листок.
Пустив гінку зелену віть,
і вдруге
став дубочок жить...
Він ріс.
Він листом шелестів
і стиглим жолудем хрустів.
...А восени
поміж дубів
дубочок
першим пожовтів.

Лице без гриму

Ось воно — лице без гриму...
Розтають слова-льодини.
І струмує щось незримо
від людини до людини.

Нерозгадане проміння
пробивається крізь маски.
І цвітуть серця кременіні
від зачаєної ласки.

Розриваються окупи
затамованої муки.
Все примарне, дріб'язкове
облітає, мов пилюка.

Все минає: горе, відчай
і слівес крихкі льодини.
Подивись мені у вічі,
дорога моя людино!

Подивись у саму душу
таємничими очима.
Крізь напругу непорушну
проступа лице без гриму.

Кактуси

Кактуси, древні скульптури,
діти природи чудні!
Ваша уперта натура
мовить багато мені.

Ваші зелені штандарти
цілять у серце моє.
Владних законів стандарту
скульптор ваш
не визнає.

Ваше життя таємниче
людство ніяк не збагне.
Ваші несхожі обличчя
чимось тривожать мене.

Кактуси, горді істоти,
зрошує вас новизна.
Рід ваш колючий достоту
німецьких копій не зна.

Пружить пагіння бугристе
ваша тканина жива.
Кактуси вічні,
відкрийте
тайну свого ества.

Білка в колесі

На орбіті зоопарку
вогником кружляє шпарко
білочка у колесі —
у своєму космосі.

Мимо, мимо — пружні кроки,
мимо — дні і пори року.
Тане сніг на полюсі.

(Білка в колесі).

Стугонять вітри горішні.
Смачно цокають горішки.
Тверднуть зерна в колосі.

(Білка в колесі).

Білка в космосі.

Сонце в тім'ячко пече їй...
По орбіті нескінченній
білка вогником гасає
і згасає.

І згасає...

Білка в колесі...

Яблука червоні

Червоні яблука в кімнатах
Насипані, що віде стать.

Дмитро Павличко

Як згадаю: ніс я на долоні
березневу днину дорогу.
Остигали яблука червоні
на сліпучо-білому снігу.

На снігу... А може, на хмарині —
так буває, друже мій, повір! —
я збирав ті яблука-перлини,
а вони рипіли, повні зір.

Визрівало сонце невисоке,
і щемливо танули думки,
і дзвеніло яблуко від соку
на листочку теплої руки.

Доторкався вітами до зір я,
зеленів у сніжній вишині.
Березневим яблуком дозріло
розвесніле серце у мені.

Над літами квітне моя корона,
їй земля міцну дає снагу.
Паленіють яблука червоні
на крихкому талому снігу.

* * *

Знаєш, я частенько вже боюсь:
що рядком раптово захлинусь.

Стане серце раною в мені.
Заклекоче слово в глибині.

Магма слова боляче сяйне —
і поглине полум'я мене.

І рядок ударить, наче грім,
у пекучім спогаді моїм.

Грізний вибух серце потрясе.
Я ще встигну скрикнути...
І все!..

Я рвонусь
до тебе
в німоті,
захлинусь рядком.
І в темноті
не сягну тебе
за півслівця...
Трісне в пальцях
парость олівця.

* * *

Перегорю.
Переболю.
Усі недуги пересилю.
І кров'ю слова окроплю
свої надії перестиглі.

На крем'яний Чумацький Шлях
по сіль розвіяну полину.
Збагну,
як плаче на вітрах
слізьми червоними калина.

Збагну скорботу світову
і з неба чорного, нічного
впаду
зорею у траву
край материнського порога.

Простота

Хоч радію, та дивно:
очі в мене сумні.
«Ти доросла дитина»,—
часто кажуть мені.

Я і справді неначе
десь-таки відстаю.
Ще не хочеться дачі
у земному раю.

Ще устигну, достигну,
я життя оцінив.
Сивочола дитина —
жду чудес восени.

Калинова мелодія

Нас кликав у пісню Білаш.
Він брів по траві білокосій
і сів тепло... А була ж
така приморожена осінь.

Він сів! Осоння чола
пашіло у срібному дзвоні.
Мелодія з пальців текла
на клавіші листя червоні.

Летіла на крик журавля
вона крізь хуртечі естрадні.
Рясні українські поля
стелили їй сонячні рядна.

Співали скрипучі ліси,
крутилося обрію жорно.
І зморений вітер носив ...
у хмарах акорди мажорні.

І в пісні крижинки трави
луною зими дзеленчали.
Бриніла на зламі брови
мелодія щастя й печалі.

Мелодія ніжно лилась,
ніхто ще не чув її досі.
Співав у сивинах Білаш.
Цвіла приморожена осінь.

Цвинтар бутафорій

Вицвілі сувої декорацій
сплять у театральному дворі.
Декораціями захарашчені
закутки старі.

Злущують вітри,
дощі полощуть
фарби, що служили до пори.
Звалище повержених полотнищ —
крах мистецтва...
Білі прапори...

Душно, тісно тут уяві хворій.
Поруч — і прекрасне, і гниття...
Сутеніє цвинтар бутафорій
за простою сценою життя.

Дотліває театральне клоччя.
Тиша в бутафорному дворі...
Лиш юпітер сонця палахкоче
угорі.

* * *

Світи мені, кохана,
крізь відстані світи!
Любов моя не в'яне
в тумані самоти.

Ще є на світі диво —
світає у вікні...
Коханим і щасливим
розлуки не страшні.

Вертаючи здоровим,
побачу з видноти:
на березі дніпровім —
тополенька і ти.

* * *

Чому себе я так неволю,
чому за все, що не таїв,
я маю тільки згусток болю —
уста зневірені твої?

Пали, пали мене устами!..
Коли від ніжності згорю —
я знову з попелу устану
і стріну вранішню зорю.

* * *

До яблуні навшпиньки підійшла
в тонкій сорочці з місячного сяйва.
Світилися у німбі круг чола,
в косі яскріли зорі кучеряві.

У подуві терпкого вітерця
дрімливо райська яблуня рипіла.
З небес над білим обрієм лица
звисало важко яблуко доспіле.

Все нижче нахилилося воно
і чарами нічними полопило.
Крізь місячне прозоре полотно
висвічували перса полохливі.

Світлана

Розгорни фату, Світлано,
тінь осмути прожени.
Не кажи, що безталанна
жінка в образі жони.

У безсонних нетрях ночі
квіт надії ожива.
Десь весільна путь гуркоче,
пахне чарами трава.

Поспішають крізь тумани
несподівані свати.
Хай, Світлано, не зів'яне
привид білої фати!

Хай сяйне зоря остання
з надвечірнього чола,
хай черкне тебе кохання
теплим подихом крила.

За лісами тонко рветься
нитка чорної пітьми.
Над ясным світанком серця
коні крешуть копитями.

Ти приляж хоч на світанні
на холодні подушки.
Ти засни, засни, Світлано,
над колискою руки.

Чари осіннього саду

А під грушею дівчата
ловлять падалиці в сіть.
Важко гілочку дістати.
— Дядьку, дядьку,
потрусіть! —
Світять зірочки пристиглі
в синіх сутінках зіниць.
Ти ж бо, дядьку, ще при силі.
Підбадьорся, розігнись!
Рано серцеві боліти,
не хилкся долілиць.
Чи тебе уже по літу
тягне тільки до гнилиць?..
Як пройти тут стороною,
душу зрадить молоду...
Ех, трусну я стариною
в підосінньому саду!
Хоч, признатись, не одразу
верховіття я досяг,
та розпружилися м'язи,
кров заграла в небесах.
Я хапав осінню грушу
за покручене гілля.
Я трусив її, як душу,
аж хиталася земля.
Бігли килимом квітчастим
юні мавки навпрошки.
І за пазухи дівчатам
грішно падали грушки.

Журавка

Прощай, білокрила журавко!
Розтанула тїнь голуба.
У росах туманного ранку
зоріє пушинка-журба.

Ще крила у тебе не кволі,
лети, в небесах кружеляй.
Можливо, зустрінеш на волі
прудкого свого журавля.

Лети з ним, журавонько мила,
дорога у тебе одна.
А в мене стираються крила,
стомила мене вишина.

Я падаю з неба, журавко,
а ти — долітай, долюбви...
У росах туманного ранку
холоне пушинка журби.

Пушинка майне і розтане,
легка і прозора, як щем.
І я вже ніколи не стану
щасливим твоїм журавлем.

*Світловий
рік*

1982

* * *

Я прийшов у світ цей ненадовго,
Я спішу прожити рік за два.
Вдаль мені висвічує дорогу
невгасима днина світлова.

З ніччю я миритися не хочу,
поки світла морок не відтяв.
Хай проміння б'є у сонні очі!
Світлом виміряється життя.

Хай світило серця не остигне.
Люди! Скільки сонця навкруги!
Розсуває кожна світлоднина
світлового року береги.

Не зімкну запалені повіки!
Рву пільму! Ми люди — не кроти.

За порогом сонячного віку
Вистачить нічної чорноти.

Люди! Нам судилось мати очі,
щоб не гасла днина бунтівна.
Більше сонця!
Рве пільму пророчо
світлового року дивина.

Зоря України,

На обрії Києва сходить вишнева зоря.
Зринають у небо мостів розтуманені брови.
Прибоем Славути гримлять океани-моря,
і дивиться Київ на себе у води дніпрові.

Де славою предків історія снить кам'яна,
де кованим золотом сяють високі собори —
там Києву щемно болить арсенальська стіна,
у спомині хвої мовчать обеліски суворі.

Скресає пресований час у граніті дзвінкім,
палає веселка на схрещенні грому і тиші.
Вітрило далеких віків, богатирських віків
замислений Київ над живою водою колише.

Ведуть до зеленого Києва братні мости,
сплелись перевеслом стежини, орбіти і траси.
З роси та води нам довіку, братове, рости,
вітає Дніпро вас калиновим словом Тараса!

Тече до нащадків, хлюпоче невпинна вода,
і землю чатують мережки тополь вітровійних.
На обрії Києва сходить зоря молода,
горить над степами вишнева зоря України.

Поклик бандури

Бандуристе, чуєш братній поклик бурі?
Ціла вічність — від струни і до струни...
Горомовицями настроєну бандуру
ти до сонячного світла поверни.

Як заграє та бандура веселкова
та й на всі свої проміння-голоси —
не мелодія росте у ній, а слово,
помережене краплинами роси.

І сумну струну весела доганяє,
і за струнами видзвонює трава.
Десь тополю вітер долу нагинає.
та співа вона, тополенька, співа!

Срібен дощик проливається іскристо,
і веселка обіймає небокрай.
Ти роздмухай чорні хмари, бандуристе,
і заграй мені веселої, заграй.

Ой, бандура, стоголоса пісня бурі —
ви послухайте, послухайте її!
Як співає зачарована бандура,
замовкають у дібровах солов'ї.

Що за диво та бандура, що за диво,
грім-бандура, струни-трави золоті!
Блискавицею душа її правдива
вибухає на дніпровій широті.

Не збирається бандура помирати,
їй ніякі примхи моди не страшні.

Вдар, нахмурений кобзарю, вірний брате,
щирим серцем по засвіченій струні!

Бандуристе, сизокрилий мій козаче,
окропи свої зіниці у Дніпрі!
За тобою кобзарі стоять незрячі,
пильно дивляться суворі кобзарі.

Над тобою, бандуристе, небо чисте,
між братами ти — струною до струни.
Пригорни сестру-бандуру, бандуристе,
і до сонячного світла поверни!

Боярська траса

Грає траса Боярки безкрая,
і димлять кар'єри крем'яні.
Хто сказав, що молодість минає?
Ми в атаці. Ми ще на коні!

Креше іскри шлях на Шепетівку,
грім стрясає крицю голосну.
Брате Павко, дай мені путівку
у твою корчагінську весну.

Ми з одного ковані металу,
ми одним гартовані вогнем,
ми з дороги правди не звертали,
хоч не раз бували під конем.

Чуеш, Павко? Полум'я незрима
палахкоче болем у мені.
Глянь моїми чесними очима
на братів по крові і борні.

Хто сказав, що молодість промчала,
кучерявим димом одцвіла?
Вічні ми, товаришу Корчагін,
нас ніщо не виб'є із сідла!

Україно! Пісня наша лине
на дніпровій хвилі громовій.
Я гіркою мовою калини
присягаю вічності твоїй.

Я іду просторами твоїми,
я твоєї прагну глибини.
Україно, рідна Україно,
ти мене до серця пригорни!

Озовись до мене голосами
непокірних прадідів моїх.
Простелися друзям небесами,
тополиним обрієм доріг.

Україно, пісне соколина,
дай мені своєї висоти!
Щедрим соком вічної калини
кров мою жагучу освяти.

Україно! Хай згасають вени —
проростем травною, не помрем!
Хай горою ляжеш ти на мене,
та повік не будеш тягарем.

Україно, зоряний розмаю,
клич мене у далеч гомінку!
Я любов'ю тихо присягаю
на твоїм червонім рушнику.

Моє прізвище

Хоробрий мій прапрадід
дубасив жупани.
А добрі люди радять:
«Ти прізвище зміни!»

Поради ці даремні.
Я чую дзвін копит.
У прізвищі моему
козацька кров кипить.

Із древнього я роду,
що знав косу і кріс.
До рідного народу
я коренем проріс.

Мій предок Перебийніс
побити міг сім бід.
Одвіку не любив нас
блакитнокровний рід.

Та кріпло наше древо,
несхитне перед злом,
і слово наше древне
бриніло джерелом.

І дружба наша щира,
хоча й міцний кулак.
Ми квітли бростю миру
і грозами атак.

Шаліли наші коні
над ордами заброд.

Веселки високосні
єднали наш народ.

Ми вирости із пісні,
з роботи і війни.
А хтось там криче прісно:
«Ти прізвище зміни!»

Ім'я могого роду —
мій символ у борні.
Казали предки гордо,
і я кажу вам: «Ні!»

Нехай — синці та гулі,
нехай — у вічі грім...
Та знайте: не торгую
я прізвищем своїм!

Хай син відчує силу:
наш предок бив носи!
Ти прізвище, мій сину,
із гордістю носи.

Портрет батька

Тато був скупим на ласку,
цілуватись не умів.
Клав долоню, наче праску,
на чорнявих пустунів.

Тато хмурився невміло,
був нещедрим на слова.
Усміхався так несміло,
аж ламалася брова.

Та коли сміявся тато,
мама вишнею цвіла,
усміхалась наша хата,
усміхалось півсела.

Тато жив між нас, мов казка
в тихий вечір голубий.
Тато був скупим на ласку,
цілуватись не любив.

Тільки раз,
коли в солдати
йшла під марші Слобода,
пригортав нас міцно тато,
і кололась борода.

Тато ніс у смертнім гулі
свій цілунок на устах.
Обминали тата кулі
у прострілених житах.

Злива рейнського металу
тата вбити не змогла...
Смерть солдата наздогнала
на околиці села.

Голосила наша хата,
билась мати молода.
...Цілував я вперше тата,
і кололась борода.

Гармонія

Заздрив я сусіду-гармоністові
за гармошку срібної краси.
От, бувало, слухаю на відстані,
як ридають солодко бази.

А гармошка сяє перламутрами,
гне тужливо-райдужну брову.
Гармоніст ладами велемудрими
витинає пісню фронтову.

На адресу Армії Червоної
довго йшли трикутники прості.
«Тату, привези мені гармонію»,—
я писав у кожному листі.

Та весна сумною листоношею
завертала з фронту до села.
І пушком ромашки запорошена,
золотаво стежечка цвіла.

І не знав я у журбі та радості,
що вбивають рідних на війні.
Вірив я, що тато постаріється,
привезе гармонію мені.

Били дні розлукою громовою,
але вогник віри не згасав.
«Тату, привези мені гармонію»,—
я живому татові писав.

Тернова хустка

Бачу я знову і знову:
жито шумує густе,
мамина хустка тернова
над колосками цвіте.

Хустка схиляється долу,
згадує грізні бої.
Терни вдовиної долі
не пощадили її.

Вишите сіллю-сльозою,
билось тернове крило.
Хустка цвіла наді мною,
жито у полі росло.

Ненько моя сивоброва,
я на край світу стою.
Бачу я знову і знову
хустку тернову твою.

На голубім видноколі
сходить обличчя святе.
Хустка тернової долі
над колосками цвіте.

* * *

У вічність ідуть ветерани війни,
між нас їх все менше і менше.
Несуть заміновані болі вони,
від ран у санбатах не вмерши.

Вогонь перехресний знемоги і ран
все ближче...
І час той настане,
коли на планеті один ветеран
залишиться з нами.
Останній...

Цвіте над солдатом вінок сивини,
горить під солдатом дорога.
Він з боем відходить
у пам'ять війни...

Спішімо, спішімо до нього!

Партизанські дуби

Платонові Вороньку

Цей спомин ваш донині не пригас:
летіли кулі чорними степами,
крізь хащі в серце мітили не раз.
А вас дуби столітні заступали.
Ах, ті хоробрі велетні дуби!
(Їх нелінями прадіди назвали).
Дуби стояли на шляху навали,
свинець круті суглоби їм дробив.
Не знали страху мовчазні брати,
не скаржились вони і не стогнали,
коли осколки віти їм стинали,
а міни гризли корінь, мов кроти.
Старі дуби не вийшли у запас.
Проймають болем їх циклони-змії,
в корі свинцем отруйним зеленіє
підступна смерть, що не дістала вас.
Ця смерть нікому більше не страшна,
вона вже не загрожує нікому...
Стоять дуби. Здрігається від грому
захмарена червнева вишина.
Сотає час прив'ялу сиву нить.
І нишком стогнуть велети столітні.
Всихає непокірне верховіття,
і літне листя бронзою дзвенить.
Цей спомин серце вибухом потряс.
Кривавлять вовчі ягоди карміні.
Мовчать дуби.
Лише іржавий час
ворушить міни жилками коріння.

Совість

Екран, мов зів'ялий папір похоронки,
закліпав холодним промінням і згас.
Горять уже люстри. Кінець кінохроніки...
Чого зажурився, товаришу Ганс?

Чого ти сидиш наодинці із залом,
чому проклинаєш себе — не когось?
Ударило в серце проміння іржаве
і раною спомину вмить запеклось.

Товаришу Ганс, ти стріляв у повітря.
Та плачуть зіниці твої голубі.
І просять, благають зіниці: «Повірте,
повірте, братове, мені, як собі!»

Ми віримо: цілився ти мимо серця,
не виконав ти бузувірський наказ.
Та поруч слухняні твої односельці
прицільно стріляли, товаришу Ганс.

Стріляли у жертву, щоб жити і жерти,
стріляли у зболену совість твою.
І сам ти, невтінний товаришу, — жертва,
якій не судилось упасти в бою.

Ти міг би послати розпачливу кулю
не просто в повітря, а вбивці у лоб.
Ти глянув би смерті в зіниці округлі,
і вибору в тебе тоді не було б.

Та поруч вишнево гойдалися віти,
кувала зозуля. Живеться лиш раз...

Ти цілився мимо. Це все, що зумів ти.
Ти вижив... Ти вибрав, товаришу Ганс!

У кого стріляти? Убивців багато.
І що там один, коли жертва — народ?
Товаришу Ганс, не дивись винувато.
Нас Тельман вітає залізним «Rot Front!».

Підводиться жертва у рамці екрана,
і спомин промінням іржавим пече.
Genosse! Товаришу! Совість — як рана.
Я вірю... Зіприся мені на плече.

Братання з полем

Мій шлях не знав ніяких викрутасів,
мені негоди віку не страшні.
Я кров'ю молодію побратався
із полем у подільській стороні.

Колише на пшеничнім узбережжі
мене стежина пам'яті жива.
...Колись порізав я необережно
серпом гарячим руку на жнива.

Кружляло жовте поле, мов арена,
і кров моя кропила колоски.
Журилися волошки біля мене,
примруживши від болю пелюстки.

Від болю плакав жайвір наді мною
у прірві голубої висоти.
Із пагорба юрбою шелесткою
до мене бігли соняхи-брати.

Туманилась криничка-жалібничка
і рану промивала, як могла.
У глиб землі сумна її водичка
моєю кров'ю щедрою текла.

Посуха

Миколі Стратилату

Висне сон, мов примара важка,
і злипаються очі.
Будить мати мене, пастушка,
хоч будити не хоче.
Мама в торбу кладе нашвидку
зачерствілу шкорину,
молоко, два зубці часнику
і пекучу провину.
Я понуро жену череду
в пекло синього серпня.
Я стернею поволі бреду.
Мука спраги нестрепна.
Б'є вогнем суховій шелесткий,
сіллю очі порошок.
Мов пір'їни, тремтять колоски
неживі і порожні.
Під ожиною, у холодку,
я тремчу від нестями
і скидаю торбину важку
з дорогими харчами.
Натираю міцним часником
чорний хліб, як годиться.
Б'є із пляшки святе молоко,
мов джерельна водиця.
Тане в горлі ковток молока.
Сохне в полі травина.
Ой, солодка ж яка,
ой, гірка
материнська провина!

Гора і криниця

Назвали гору Золотою,
а хто й коли,— не знаю...
Життя спливало за водою,
верба цвіла в розмаї.

Крута гора зринала віщо,
росла над Слободою.
Вона й сама не зна, за віщо
назвали Золотою.

Ніхто ніколи не розкриє
прадавню таємницю.
Ховає цинкове розкрилля
оспівану криницю.

Криниця зветься Золотою.
Чому — хто зна це нині?..
Вода дзенькоче під горою
об золото цямриння.

І долі кращої не треба!
У радості, у горі
іду, криниченько, до тебе
спішу до тебе, горо.

Гора чатує таємницю
криниці Золотої.
Глибоко хлюпає криниця
студеною водою.

Патріархи

Сільські білобороді патріархи
на ганку смалять «Шипку» запашну.
Струмить повітря духом потерухи
над жовтими разками буркуну.

Ряхтить буркун засушений на дроті.
Веселка тютюнова провиса
над ганком,
над дідами.
А навпроти
тополі підпирають небеса.

Сотають пряжу споминів тополі,
лукаво усміхаються діди,
і сивий дим спілітається поволі
із пасмами густої бороди.

Сидять білоголові патріархи
в гіркому тютюновому теплі.
Над ними три тополеньки —
три арфи
прядуть зелену музику землі.

А мудрий час летить кудись невпинно,
над хатою пливуть хвилини-дні.
Антени таємнича павутина
не може їх зловить у вишині.

Зелені сні

Над моєю осінню пливе
білий смуток бабиного літа.
Посивіло небо світове,
а мені не хочеться сивіти.

Листопадом стеляться літа,
але я не скаржуся на втому.
Наді мною осінь проліта
на коні багряно-золотому.

Поспішають ранні журавлі,
а мені не хочеться спішити.
До моєї теплої землі
небо літом бабиним пришите.

Ти не дихай, осене, здаля
сніговою хмарою на мене.
Сивокоса матінка-земля
ще колише сні мої зелені.

Молодими чарами зерна
ця земля мене заворожила.
Таємниче дивиться вона
голубими зорями ожини.

Перестигле небо світове
розсікає ниточка нагріта.
Над моєю осінню пливе
білий смуток бабиного літа.

* * *

Зима... Нема їй ні кінця ні краю,
у сизій хмарі просвітку нема.
Струною снігу білий вітер грає.
Зима в душі. На всій землі зима.

Мете пурга. І зморені надії
снігами снить у безвісті зими.
А серце жде, а серце молодіє
і рве завісу білої пільми.

Над білими колонами діброви
морозами видзвонює струна.
А серце жде. Порошею на брови
вже сіється задума весняна.

Час

Поспішайте! Поспішайте!
Рветься фраза дротяна.
На хрещатім циферблаті
час людину розпина.

Стрілка світиться магічно,
стрілка крутиться, зове.
Сила поспіху магнітна
протинаяє все живе.

Ловить мічені секунди
гострий погляд мудреця.
В ланцюги секунд закуті
намагнічені серця.

Поспішайте! Швидше, швидше!
Сіль парує на чолі.
Час розмірено колише
синій маятник землі.

Час прискорює розплату.
Мчать зірки в п'ятьмі ночей.
І на пласі циферблату
стрілка зблискує мечем.

Одужання

Осідає дим тривоги марної,
перетятий променем різким.
І летять над сонною лікарнею
шелесткі вишневі пелюстки.

Срібне листя зблискує у просині,
мов у теплім градуснику ртуть.
І надії вранішніми росами
над болючим спомином цвітуть.

Пелюстками струшеними вишита,
струменіє стежка у траві.
Під сухою, скорченою вишнею
проростають паростки нові.

Дотліває сон устами спраглими
у холоднім попелі пільми.
І сестриці, наче білі ангели,
шелестять крохмальними крильми.

* * *

Зозуля закувала серед ночі,
вві сні здригнулась липа мовчазна.
У чарах тиші голосом пророчим
сполохано озвалася луна.

Чого не спиться вісниці-зозулі?
Чи журиться сама вона в біді,
чи десь її дитятко не заснуло
в чужому непривітному гнізді.

Чи, може, літ комусь недокувала,
і хтось чудний при місячнім вогні
чатує, щоб зірниця не упала,
не згасла у захмареному сні...

Чумацький Шлях зачаєно блискоче
у зоряній роздмуханій золі.
Зозуля закувала серед ночі,
посіявши тривогу на землі.

Вечорова стежка

Мені ще світить мамине лице,
та вже у білій хаті вечоріє.
Щемливо пахнуть сивим чебрецем
засмучені осінні вітровії.

Веде мене стежина лугова
до нашої затіненої хати.
Повік не скаже пам'ятна трава
того, що мати хоче розказати.

Вишневий ранок мати зберегла,
і я спішу до неї, поспішаю.
Вона давно чекає край села,
вона сьогодні все мені прощає.

Багато є на світі матерів,
та рідна мати лиш одна-єдина.
Щоб рід смаглявий наш не відгорів,
чатую мати втоптану стежину.

Вклоняюся доземно їй за це,
допоки рідна хатонька біліє.
Мені ще світить мамине лице,
та близько вже осінні вітровії.

Вулиця Врожайна

У хмарах синього бузку
іду своєю Слободою.
На рідну вуличку вузьку
спішу ходою молодою.

Киває вуличка мені
димком пахучої сушарні.
Табличка сяє на стіні.
Читаю: «Вулиця Врожайна».

Збігає вуличка моя
струмком зеленим до асфальту,
своє заслужене ім'я
несе від хати і до хати.

Тут бідні прадіди мої
вивчали азбуку врожайну.
Тут ситі гади-глитаї
сичали в закутку з ножами.

Тут хижі чоботи чужі
місили землю на болото.
Душили вулицю вужі
наруги, зради і підлоти.

А горда вулиця жила,
цвіла бузком у непокорі.
Землі подільської зола
кріпила вулицю сувору.

Не стерли вулицю страшні
примари гніту і навали.

Давала хліб вона мені
і словом рідним напувала.

Люблю я вулицю свою,
від неї кращої не знаю.
Вона в бузковому раю
квітує іменем Врожаю.

Вона у стомленій добі
плекає пісню колоскову.
Спасибі, вулице, тобі
за щедрий хліб,
за рідне слово!

За те, що ти в життя моє
вросла смугою для злету,
за те, що ти була, і є,
і вічно будеш на планеті.

* * *

Чи зросту зерном у пісні щирій,
чи землі хоч слово передам?
Роки мчать хмарами у вирій
навдзогін журливим журавлям.

Роки мчать за обрії досвітні.
Час нещадно спалює мене.
Кров'ю світу, стогонами світу
набухає серце вогняне.

Не клянущу я долю незрадливу,
бережу надію лиш одну:
що на рідній українській ниві
упаду зерном у борозну.

Наодинці з книгами

Зоря людської мудрості нас кличе.
Шикуються книжки, немов бійці.
І золотом на спраглому обличчі
відблискують бугристі корінці.

О, вічні книги, сестри білочолі!
Життя без вас — розруха світова.
Ви — колос наш у росяному полі,
ви — пам'яті нескошена трава.

Над вами ряси корчилились у гніві,
карали вас царі і королі.
А ви насінням азбуки дзвеніли,
словами проростали у землі.

Коли ревіли в небі навіжені,
хрестами заброньовані круки,
в жорстокому бою, немов знамена,
осв'ячувались кров'ю сторінки.

О, вічні книги, вісники любові,
даруєте ви істину гірку.
І паростками літери бузкові
сплітаються у братньому вінку.

Зоря людської мудрості нас кличе,
гортає дні історія нова.
Струмує сяйво книги таємниче
і золотом відблискують слова.

Слово вдячності братам за Кобзаря

Кому — чини, мундири, еполети,
кому — промінчик світла крізь пільму...
Спасибі вам, братове, за поета,
за воленьку, даровану йому!

Спасибі вам за думи Кобзареві,
за визволену пісню племінку,
за тіль верби, наперекір цареві
розквітлу на аральському піску.

Шептали кволі: «Марне опиратись...»
Бурчали ситі: «Грійся у теплі...»
Гримів престол: «Скорись! Ми — імператор,
ми — бог, ми — дух всевишній на землі»

А він мовчав. Він грізно хмурих брови
над кручею упертого чола.
Освячена, Дніпром, невбита мова
каліною уста його пекла.

Його не гріли милості вельможні
і золото оманливих щедрот.
Він знав, що ситим вірити не можна,
що є народ, що цар — це не народ.

Він знав: не для поета еполети,
як дух борця у ньому не погас.
Спасибі вам, братове, за поета,
за віру незатьмарену у вас!

Цю віру не зламали, не скарали
ні муштра, ні зневага, ані зло.

В пісках журби, за обрієм Арала
її вербове дерево цвіло.

Вона живе, і ми живемо з нею —
народ безмежно вірить у народ.
Гримить хорал братерства над землею
від півдня до засніжених широт.

Гримить хорал від заходу до сходу,
Дніпро тече, і хвиля в серце б'є.
Стобарвно від народу до народу
веселка над просторами встає.

І мова проливається у мову,
і повняться розбурхані моря...
Спасибі вам, спасибі вам, братове,
за вистраждану пісню Кобзаря!

Острів Голосіїв

У планету зернятком посіяна,
підосіння груша не вмира.
Зеленіє острів Голосіїв
на хисткому обрії Дніпра.

Голосіється над Україною,
тиснуть серце радощі й жалі.
Я навіки, майстре, укорінений
у глибини вашої землі.

Позовіть мене, Максиме, батьку мій!
Я спізнився... Біг я крізь віки.
Ще ж на шибці болісній, заплаканій
квітне дотик вашої руки.

Жебонять россою невмирущою
на світанку мальви запашні.
Час іде стежиною під грушею.
Чом же вас не видно при вікні?

Ось і ми осінньо вже сивіємо,
але треба вгору нам іти.
Є на білім світі Голосіїв —
таємничий острів доброти.

Блок у Києві

На кручі Володимирської гірки
стояв поет у присмерку зела.
Осіння тиша солодко і гірко
над ним червоним полум'ям цвіла.

Десь там сумна, згорьована Росія
стирала кров з тернового вінця.
Неситий кат свинцеві зерна сів
у землю і в розтерзані серця.

Стояв поет чолом до сонцесходу,
в зіницях синій вогник воскресав.
Жива душа дніпрового народу
тополею шуміла в небесах.

Вона стогнала струнами бандури,
у ній кріпацький відчай не мовчав.
Лице поета ніжне і похмуре
тополя осявала, як свіча.

Поет із кручі линув до народу,
який любов'ю платить за любов,
якого злою шаблею погорди
одвіку ще ніхто не поборов.

Синіли води, гори і долини,
летів поет, неначе уві сні.
Цвіла червоним полум'ям калина,
світилася береза вдалині.

Летів поет. Уста його пекучі
кропив Славути струменем пругким.

Тарас Шевченко з канівської кручі
вітав поета помахом руки.

І над землею, щедрою на вроду,
чекала днина радісних вістей.
У пам'яті дніпрового народу
та днина синім вогником росте.

Міражі старого замку

Перебачили немало
ці руйновища старі.
Тут хребти собі ламали
в давнину богатири.

Кров'яніли стіни вічні,
і варягам навздогін,
кликав ратників на віче
голосистий мідний дзвін.

Чатували на майдані
помах княжої руки
можновладні городяни
та безправні бідняки.

Поруч терлися негласні
професійні крикуни,
що одержали завчасно
купу золота з казни.

У даремному двобої
надривались голоси.
Гуркотіли над юрбою
позолочені баси.

І тремтіла з переляку
княжа вилиця ряба.
Купувалися горлянки.
Продавалася юрба.

Автопортрет скульптора

Судилося страждати і радіти
тобі в міцних оковах німоти.
Ув'язнений у сірому граніті,
ти довго ждав примарної мети.
У надра моноліту мовчазного
навік була впресована вона.
Чоло твоє стискала до знемоги
рокована темниця кам'яна.
Ти в камені холодними устами
не міг зігріти серце крижане.
Ти знав, що лід граніту не розтане,
коли у ньому кров не спалахне.
Судилося тобі цвітіння друге —
і ось ти рвеш судину золоту
і пальцями, тремкими від напруги,
розсовуєш гранітну мерзлоту.
Ти б'єш різцем заточеним по венах,
в які гранітна кров твоя вросла.
Карбує лезо полум'ям черленим
овал твого терплячого чола.
Нещадно крає криця перегріта
лице твоє натхненне і просте.
На гранях непокірного граніту
воскресла кров жаринами цвіте.
З граніту проривається на волю
болючий обрис вічного лица.
Відроджуєш себе по гранях болю
ти розчерком всесильного різця.

Мінне поле

Мій друже, фрази містиків ніколи
не заміняли справжнього знаття.
Ти бачив нескінченне мінне поле,
за межами якого — небуття.

Але про все на світі забував ти,
коли серед сухого полину
належало тобі розмінувати
в живій землі приховану війну.

Сапер, що знав усіх смертей секрети,
і ти — хлопчак, вразливий у біді,—
ви кожному мить між подихом і смертю
удвох ділили порівну тоді.

Русявий друг-сапер не мав заміни —
він серце мав і руки золоті.
Ти бачив пружний крок його до міни,
що був останнім кроком у житті.

Та не блукав ти стежкою кривою,
бо стежка у сапера лиш одна.
Від тебе під розкішною травою
і досі ще ховається війна.

Її осколок десь під серцем коле,
і кожен крок, немов остання мить.
Життя твоє — затишне мінне поле,
де кожна квітка вибухом грозить.

Життя висить на зрушеній дротині:
ступнеш — і, може, небо спалахне,

і, може, ти комусь даруєш нині
життя, яке у кожного одне.

Мій друже, фрази містиків — полова.
Межа буття туманна і хитка.
Не весь полин зів'ялий прополола
твоя чутлива, зранена рука.

Ти йдеш, мій друже. Нерви — мов дротини.
В ногах трава холодна і німа.
Життя чи смерть! А ти вже не дитина.
Лиш крок — до міні...
Вибору нема!

Нерівний двобій

Синок не знає страху,
менс одважно б'є...
Ми граємо у шахи
чи то в життя своє.

Ми погляди схрестили
в рішучості твердій.
Нерівні наші сили,
нещадний наш двобій.

Мій сину, бути грому!
А ти іще дитя,
тобі ще не відомо
нічого про життя.

Та сину не до мене —
він ходить навпрошки.
І падають даремно
слухняні пішаки.

І коні скачуть риссю,
у нетрі йдуть слони...
Мій сину, бережися,
фортеці борони!

Дарма!.. Туру надійну
у пальцях син стиска
і жертвує наївно
ферзя за пішака.

Азартом очі світять,
і входить син у роль.

Ступив у хитрі сіті
уже його король.

Мережкою рябою
пливуть поля навкіс.
І я у розпал бою
іду на компроміс.

Собі я ставлю пастку
з розпукою в очах...

Мій син іде в атаку.
Гряде останній шах!

Радіймо, сину, разом,
я сам іще дитя
і що таке поразка —
не знаю до пуття.

Журавлик

Отак
на світ
журавлик народився.
Зробив його
наш син
з мого листа.

Синок
не мучив
білого журавлика.
Погрався з ним у жмурки
на балконі,
нагодував пестливими словами
живого полохливого журавлика
і випустив
на вулицю,
на волю.

Поволі
летів журавлик
на крихких крилятах
над прірвою розбурханої вулиці.
Під ним
струмили річища асфальту,
над ним
хмарини срібні щебетали.
А він летів,
здіймався
вище й вище.
На нього
перехожі задивлялися.

Не знали перехожі,
що журавлик
несе
до тебе
з юності моєї
наївні, чисті,
мов усмішка сина,
мої слова.
Забуті вже слова...

Наш син
злітає
із моїх колін
і лине
засоромлено
до тебе.

Летить
журавлик наш
у наших небі.
На нього
перехожі задивляються.
А він собі летить,
летить,
летить...

Щастя

Росинка дніпрового неба
і коси твої вдалині..
А більше нічого не треба
для повного щастя мені.

Усе відлетіло в минуле,
сльозою розлуки стекло.
І подихом руги війнуло
твое світанкове тепло.

Стоїш ти збентежена, боса,
і ранній туман сивини
колише у заспаних косах
твої розполохані сні.

У безвісті неба чужого
шукав я зірницю свою,
спішив я..
Не треба нічого
мені у земному раю.

Єдиного в долі прохаю:
хай кожного ранку встає
над обрієм рідного краю
щасливе обличчя твоє.

Нічний експрес

Серед степу став на перегоні
наш гримучий поїзд уночі.
Загадкові промені червоні
розчахнули сутінь, як мечі.

У тремкому, дивному світінні
мерехтіли зорі степові.
Сновигали привидами тіні
по густій, зарошеній траві.

Кружеляли в місячному колі
голубі жар-птиці чи орли.
Проростали вежі чи тополі
у барханах срібної імли.

У пільмі стриміли терикони
чи курганів чорні конуси.
Семафор багрів на перегоні,
мов краплина крові між роси.

Догоряла зірка чи комета
на моєму сонному плечі...
У степу незнаной планети
забарився поїзд уночі.

Колосками дихали простори,
і згасали роси неземні.
Зеленіла зірка семафора
чи планета рідна вдалині.

Помилка дельфіна

Лиха рука поранила дельфіна.
Лизала хвиля кров його липку.
Загорнутий у білий саван піни,
лежав покірний велет на піску.

Цікавості не зміг перебороти —
так близько мріла берега канва...
Конав дельфін —
довірлива істота,
приручена загадка світова.

Судомилося в муках пружне тіло,
туманно гасла шкіра голуба.
А поруч море важко шелестіло
і дихала збентежена юрба.

Поскрипував пісок, неначе злото,
на стоптаній межі добра і зла.
Конав дельфін...
Лише у спазмі рота
здивована усмішка
ще жила.

Лісова фантазія

Коли тобі не спиться, блудний сину,
опівночі в хатині лісовій,
коли у лісі та один-єдиний,—
тоді стаєш ти справді сам не свій.
Лиш ти і тиша, ти і хижі хаші,
і тягнуться до тебе лапи віт.
Життя твоє, вважай, уже пролаще.
Один — на цілий ліс, на цілий світ!
Тебе життя чогось таки навчало,
тікати від загрози ти не звик.
Та ось війнули зарості мочарні,
і спрутом виріс чорний лісовик.
Та ось на тебе в наглій самотині
лягла п'ятьма задушлива і зла.
Звелась на ногу курячу хатина
і понесла тебе, і понесла.
І ти плечем не можеш ворухнути,
хоч дикий страх тобі не до лица.
І все міцніш тебе стискають пута.
А темна ніч — без краю і кінця.
Та враз якась пташина щебетнула.
За нею — друга. І пішло, пішло!
П'ятьму співучі крила розітнули,
і ось вікно світанком зацвіло.
Ти вирвався з полону. Диво дивне!
У цих казкових нетрях щось не так.
Суша колода пнеться з-під хатини,
і щупальці випростує корчак.
І небо фіолетове у вічі
горбатої хатини зазира.
Тікає ніч у нетрі таємничі,
і торжествує вранішня зоря.

Древо людства

Ховає тайну світ міцних дерев —
дітей природи у державі Флори.
Дерев не зрушить бурі дикий рев,
земна кора — надійна їм опора.

Стає на прю зелена їхня рать,
коли сокири зблискують сталеву.
Вчимося у дерев ми умирать,
на корені вбиваючи дерева.

Пекучий жаль серця людські дере,
але безвинно падають берізки,
і на похмурім цвинтарі дерев
жовтіють пнів замшілі обеліски.

Стають вогнем дерева мовчазні,
теплом своїм нас гріють у морози.
Та струменіють паростки на пні
і вибухають кронами у просинь.

Дерева споконвіку поруч нас.
Вмирає за людину деревина.
Гірка земля
приймає водночас
людину і соснову домовину.

Косарі

Мій тато вів косу, як бог,
в осотищі густому.
Косив на лузі він за двох,
долаючи утому.
Із дядьком Федором вони
затіяли змагання.
А я свистком із бузини
сигнал подав негайно.
Текли покоси запашні,
витушуючи роси.
У травах коси замашні
свистіли двоголосо.
Ні разу тато не присів —
косив затято, хвацько.
За ним, по пояс у росі,
махав косою дядько.
Я бачив: дядько-заводій
добряче вже зморився
і в цій гонитві молодій
з поразкою змирився.
І враз мій тато при мені
поклав косу — та й годі:
в гнізді тулилися на дні
пташата жовтороті.
Мізинцем, жовтим від іржі,
гніздечко гладив тато.
А дядько рвався до межі,
його вже не догнати.
Пашів я гнівом не на жарт,
я в розпачі метався.
...Дивився тато на пташат
і лагідно всміхався.

Небесна балада

Чом ти, жайворе, в зеніті
не співаєш пісню літню?

Чом зажурено літаєш,
над стернищем золотавим?

Чи вітри зустрів зловісні,
чи зневірився у пісні?

Чи упився крижаною
мовчазною вишиною?

А поля —
такі широкі,
небеса —
такі глибокі...

В небесах цвіте хмарина
лиш єдина,
лиш єдина...

Лебедина доля

З берега синього плеса,
з клітки обрубаних віт
дивиться лебідь небесно
в синій високий zenit.

Небо яскраве і чисте
очі його пропекло.
Важко йому волочити
врізане біле крило.

Лебедя тісно обсіли
гуси, качки, голуби.
Дивиться лебідь несміло
в небо своєї журби.

Плаває лебідь поволі,
пружить крило крадькома.
В синій небесності — воля,
в синяві плеса — тюрма.

Хай гомінкі виднокола
кличуть удаль восени —
лебідь крильми вже ніколи
не зачерпне вишини.

Око зірке лебедині
небом сльози затекло...
Люди! Не ріжте безвинно
лебедю біле крило!

Катастрофи мікросвіту

Я — бог життя.
Я — суд і вирок долі.
Я милую, караю. Я — живу!..
Ступаю по світах і мимоволі
розтоптую нікчемну мурашву.
Калюжку моря, грудку континенту
важка нога моя переступа.
Мій крок — це вибір:
жити чи померти...
Мій крок — це воля випадку сліпа.
Космічним громом царство мурашине
стрясє голос мій у метушні.
Я — велет,
мурашина — порошина.
Я — думаю. Вона, здається,— ні.
На обрії мурашника вагомо
гора ступні моєї нависа.
Беззахисній мурашці невідомо
нічого про спасенні чудеса.
Мої турботи, помисли високі
нездатні осягнути муравлі.
Відмірює тверді, убивчі кроки
розчулена задума по землі.
Я — центр усього всесвіту.
Крізь зорі
росте моя стежина із трави.
У синьому, безмежному просторі
не бачу я дрібної мурашви.

Третя
спроба

1983

* * *

На сполох б'є душа моя хоробра.
Гримучий світ зачаєно примовк.
Зосталася у мене
третя спроба —
хистка, як доля, як останній крок.

У ній — мої надії не убиті,
мої поразки і важкі літа.
Усе життя я ждав цієї миті:
така близька вершина золота!

Пекучий трунок пізньої покути
мене проймає хмелем боротьби.
І я встаю, спішу себе жбурнути
на хвилю шани чи на дно ганьби.

Душа затята полум'ям вирує.
Для відступу одрізані путі.
Можливо, у напруженні помру я
на взятій, на останній висоті.

Можливо, тінь огуди вузьколоба
впаде на буйну голову мою.
Та є ще, є у мене третя спроба.
І я встаю востаннє.
Я — встаю!

Чудо

Та звідки ж воно, оце слово,
ніколи, здається, не чуते?
Ну просто не слово, а чудо —
та звідки ж воно, оце слово?
Зійшло у свідомості слово,
таке таємниче, неждане.
Таке невловиме, жадане
зійшло у свідомості слово.
Колише мене оце слово,
наспівує: «люленьки-люлі!»
Рясними літами зозулі
колише мене оце слово.
Боюсь наполохати слово —
і неньку у далечі бачу,
і криком найпершим дитячим
боюсь наполохати слово.
У слові просвічує слово,
словечко, слівце, словенятко.
Зіницями праслов'янтка
у слові просвічує слово.
А слово народжує слово,
співає з братами-словами.
Життя за віками спливає,
а слово народжує слово.
А слово вростає у слово,
бузками цвіте у розмаї.
І краю праслову немає...
Та звідки ж воно
оце слово?

Рідна мова

Рідна мово, зелена діброво!
Чую пісню твою молоду.
Золотими зірницями слова
ти цвітеш у братерському саду.
Все бувало: несито і ласо
двоголовий хижак позирав.
Кров'ю, мово, навек запеклася
ти на гнівних устах Кобзаря.
Рідна мово, росту я крізь тебе,
крізь родовища дум і краси.
Я курганом стою серед степу
десь на грані сльози і роси.
Я прошитий травною густою,
я промитий Дніпром до кісток.
Рідна мово, без тебе ніхто я,
мов підрізаний вітром листок.
Рідна мово, я слова не зраджу,
вірю в силу і правду твою.
Ти — надія моя і розрада,
кумачеве крило у бою.
Я повітря вдихаю з тобою,
усміхаюся днем голубим.
Я земною своєю любов'ю
мудрі всесвіти мов полюбив.
Над усякі погорди, негоди
ти віщуєш весну і тепло
Ти безсмертна, як совість народу,
як братерства лунке джерело.
Чую пісню твою колискову
і на свято до тебе іду.
Квітни, мово, зірницями слова!
Я — листок у твоєму саду.

Імена чоловічого роду

Євгеніві Поповичу

Промовляю рішуче і гордо
(є чимало для того причин)
імена чоловічого роду:
Київ, Чуднів, Житомир, Тульчин.

Ружин, Бучач, Тетіїв, Немирів,
Овруч, Гайсин, Очаків, Ірпінь...
Чую мову сувору і щиру,
бачу вільні простори степів.

Не здавав на поталу навалі
міст і слів непокірний народ.
Це брехня, що міста називали
іменами вельмож і заброд.

Непрístupні фортеці на кручах
не мовчали, не падали ниць.
Б'ють слова, наче стріли разючі,
у провалля порожніх зіниць:

Ковель, Шаргород, Шпиків, Пирятин,
Бар, Летичів, Рогатин, Хотин,
Бахмач, Гайворон, Димер, Козятин,
Рахів, Літин, Роздол, Чигирин...

Повертались герої з походу,
і трава проростала густа.
...Імена чоловічого роду
бережуть українські міста.

Щасливий сон

Ти знову чітко снишся мені, тату,
живим, здоровим,
а в очах — жура...
Крізь сон будильник цокає затято —
мені вже прокидатися пора.

А я не хочу виринати з ночі,
ловлю примарну усмішку твою.
Не хочу прокидатися!
Не хочу,
щоб ти вмирав, коли я устаю.

Туманно світить місячна доріжка
і тане за тобою вдалині.
Живи, мій тату!
Я посплю ще трішки,
затримаю тебе я уві сні.

Нехай мене стрясають залпи грому —
я ще посплю, усім громам на зло.
Рука твоя прозора, невагома
лягає на живе моє чоло.

І серце розривається від болю,
мені вже не підняти голови.
Мій сон щасливий, тату:
я — з тобою...
Я вранці не прокинусь...
Ти — живи!

Посвячення у слово

Нам треба голосу Тараса.

П. Тичина

Батьку наш Тарасе, громе піднебесний,
ти навчи гриміти, грозами цвісти!
Грізне твоє слово блиском-перевеслом,
гей, перев'язало сфери і світи.
Люд земний клекоче, слово сіє рясно,
та не сходить слово в атомнім чаду.
Грому треба, грому, батьку наш Тарасе,
хай гроза розбудить силу молоду!
Хай не знає слово муки і принуки,
хай у чесній пісні болем спалахне.
Зігріває пісня роботящі руки,
музикою повнить серце бунтівне.
Пісня наче криця вічного кресала,
у гранітних душах племінь добува.
Пісня не вмирала, пісня воскресала,
з полелу вставала буйно, мов трава.
Батьку наш Тарасе, дай вогню у слово!
Ситих на планеті гнівом пропали.
Глянь у підлі очі, зблисни хмароброво
над скупим і ницим словом з-під поли.
Слово — це не просто звуки невловимі.
Слово — згусток думки, вічності луна.
Не вмирає слово, не спливає димом,
і ніяка сила слову не страшна.
Даймо тільки слову чистого огрому.
Ти навчи, Тарасе, грозами цвісти.
Ти навчи гриміти. Грому треба, грому!
Хай почувють пісню здружені світи.

Обнімаю піснею

Краю мій коханий, щире твоє слово,
небо твоє ніжно-голубе.
Рідна Україно, земле колоскова,
обіймаю піснею тебе.

Щедра Україно, чисті твої ріки,
мова твоя — вірності сестра.
З братніми краями ти зрослась навіки
крем'янистим коренем Дніпра.

Земле моїх предків, доленько, ласкава,
світоньку мій, радосте моя!
Вічна Україно, квітне твоя слава
невмирущим співом солов'я.

Краю мій пшеничний, колосом любові
світишся ти в мирному гербі.
Мати-Україно, сонце чорноброве,
уклоняюсь піснею тобі.

Сік землі

Пам'ятай, мій сину, жнивне поле.
Не забудь, як ноги нам колола
гостра, насторожена стерня,
як нас юний серпень-серпеня,
цей меткий хлопчина вогнелиций,
запросив напитися водиці
і згадати прадіда-женця.

Ти припав, мій сину, до лица
мудрої кринички польової,
що в яру ховалась між травою.
Ти ковтнув цілющої води,
що з глибин пробилася сюди,
що навік освячена землею
правітчизни щедрої твоєї.

Смаглочолый хлопчик-серпеня
нагинає пружний колос дня...
Пий, козаче, сік землі поволі
на колінах перед полем долі!

Пий, мій сину, зілля-мураву,
пий сльозину прадіда живу...
Хай любов'ю нашою святиться
чарівна криничка-крижаниця!

А проб'є моя остання путь,—
ти лице кринички не забудь.
Не забудь, мій сину, жнивне поле,
хай стерня мене в землі не коле.

Сійся-родися

Сійся-родися, жито, пшениця!..
Перемішалися зерна, слова.
Сіється інеем, снігом яскриться
дзвінь вітрова.

Бризкає долу, дзвонить у скроні,
в серце росою — зерно!
Гей, розкажіте, прадіди кровні,
чим так чарує воно?

В чому цілюща і таємнича
сила живого зерна?
Сійся-родися, жито, пшениця,
доле земна!

Сіє горою щастя, здоров'я
братня рука.
Сіється пам'ять снігом на брови,
пам'ять гука.

Гей, не проспите, зморені діти,
рідне зерно!
Грозами куте, словом зігрите,—
вічне воно!

Жито, пшениця. Доле зерниста...
Перемішалися зерна, слова.
Сійся-родися, сійся-родися,
пісне жива!

Фатальна молитва

Світе, якому ти богу
молишся на самоті?
Нитка життя людського
рветься в путі.

Нитка життя
пропаша...
Відстань така близька —
від неблаганного пальця
до спускового гачка.

Світе,
лиха година
золото заgreбе.
Не віддавай людину,
не продавай
себе!

Світе живий,
не бався!
Нитка життя
коротка —
від божевільного пальця
до пускової кнопки.

Коли мене на цій землі не стане —
не зміниться нічого в часолеті,
лиш тільки ще одна болюча рана
травою запечеться на планеті.
Лише товариш гірко відгукнеться
за Німаном, за Доном, за Дунаєм,
лиш кров'ю захлинеється рідне серце
та вірний друг невітно зарідає.
Та ще заплаче болісно калина,
бузок сяйне хрещатою сльозою,
і чорним крепом листя тополине
прощально затріпоче наді мною.
Ніколи вже не стріну я світання.
Та віра і любов моя — не смертні.
Коли мене на цій землі не стане, —
гримітиме Дніпро мій на планеті.
І в час, коли під згаслою зорею
сплачу я за життя останню плату, —
мої високі люди і дерева,
благаю вас, не треба сумувати!
Не треба сліз! Нехай живуть за мене
на цій землі мої веселі жарти.
А я хотів би на горі зеленій
під небесами рідними лежати.
Хотів би я, щоб слово незрадливе
жило, немов душа моя нетлінна,
щоб тихо на горі моїй зронила
бодай одну сльозину Україна.

Бузкове братання

Мої побратими надійні і давні!
Хай вітер — чи звідси, чи звідти,—
а я не міняюсь: пишу вам вітання
рядками бузкового цвіту.

Пишу — розцвітаю. Такий я весняний!
Я — кущик бузку у розмаї.
Я з вами, братове, бузками-піснями
на білих вітрах розмовляю.
Мої побратими весело-серйозні,
на світі тепла небагато.
Коли несподівано вдарять морози —
згадайте бузкового брата.
У сивій зажурі згадайте, братове,
той цвіт, що в морози не гине,—
і станеться чудо. І кетяг бузковий
розтопить затяту крижину.
І полум'я бризне у небо холодне
іскринами цвіту рясними...
Коли заклекоче бузок у негоду,
я теж непокірно цвістиму.
Вогнем розсічу я тороси примарні,
щоб вас у завіях зігріти.
Я з вами, братове! Я вірю у чари
живого бузкового цвіту.
Нам важко стояти на схилі крутому,
та квітне бузок добровісний.
Коли відспіваю між вами, братове,
бузком назовіть мою пісню!

Мадонна

Вклоняюся тобі, моя мадонно,
просвічений красою неземною!
Пливуть над світом запахи медові,
і ти в житах стоїш переді мною.
Ти світиш німбом житнього колосся,
моя мадонно, крізь віки любові.
На всі полотна світу пролилося
твого обличчя світло загадкове.
Вмивала ти обличчя на Купайла
цілющою водою із криниці.
Скажи мені, з яких небес упала
твоя щаслива родимка-зірниця?
Скажи, скажи, яке мені знамення
віщуєш ти під чарами нічними?
З якого віку дивишся на мене
ти карими слов'янськими очима?
Вклоняюся тобі, моя мадонно,
до тебе сивим ангелом курличу.
Зійди, мадонно, в житі молодому
світилом таємничого обличчя.
Зійди до мене карою сльозою
в сузір'ї золотої пекторалі.
Ще доля нам весняною грозою
на срібному весіллі не заграла.
Ще зріє наше літечко медами
і жайвір на розлуку не голосить.
Повік мені світитиме жадана
коса твоя у променях колосся.
Повік на мене буде струменіти
слов'янське світло погляду палкого.
На тебе схожі всі мадонни світу,
і тільки ти не схожа ні на кого.

Антитеза

Не вірю я громовідводу,
Не захистить мене від бід
і не прикриє у негоду
холодний цей
громовідвід.

Його підносили до неба,
Йому хвалу співали ми.
Він мученик.
Бере на себе
усі розлючені громи.

А я ж то знаю:
невеселе
громовідвода ремесло.
Йому аби кінці у землю,
аби скоріше пронесло.

Він
то у небо пиється гордо,
то низько гнеться, мов лоза.
Не вірю я громовідводу,
коли у вічі б'є гроза.

Художник

Василеві Перевальському

На черені червоний жар тріскоче.
Бери той жар
і грайся ним, як хочеш.
А матінка до печі не пускає.
На припічку сиди ось,
та не скраю...
Сиди!
Коли ж воно і не сидиться.
Знадвору в шибку стукає синиця.
Скрипить про щось осніжена тополя.
І стільки тих чудес перед тобою!
Нехай лиш тільки ньенька одпочине...
Хапай мерщій приручені жарини!
У пригорщі горни зірки гарячі,
горни,
допоки димом ньенька плаче.
Колишуть жар попечені долоні.
Жарини сизо стигнуть на ослоні,
і просяться у пальці,
і печуться.
Нагадують про себе
кожній пучці.
Та ось вони не сизі вже,
а чорні.
Ану, змітай з ослона
чорне гроно!
Сичать вуглини,
ще не охололі.
Росте на білім комині тополя.
І чорні крила стріпує синиця.
Сиди!

Коли ж воно і не сидиться.
Печуть у чорні пучки ті вуглини.
Малюй!
Нехай матуся одпочине...
Вже пальчики аж корчаться від болю,
та скільки тих чудес перед тобою!
Малюй!
Стоїть матуся на порозі
і дивиться крізь дим,
крізь дивні сльози.
Різьби!
Вуглина крицею скрегоче.
Горить різець на чорнім дереві ночі.
Пече різець під серцем, як жаринка,
як вражена сльозина материнська.
Різьби!
Стоїть матуся за тобою,
за димом,
за далекою сльозою.

Основа

У кого — барви, що ростуть з палітри,
на небо схожі і на краплю крові.

А в мене —
рідне слово.

У кого — звуки, що з глибин оркестру
летять у світ і душу рвуть громово.

А в мене —
рідне слово.

У кого — бронза, що із постаменту
встає нетлінним символом любові.

А в мене —
рідне слово.

Слово може,
цвісти, гриміти,
вічно бронзовіти.
Та в чистій суті,
у своїй основі —
не схоже слово
ні на що у світі.

На тому споконвік стоїть воно.

Пригода на службі солдата Драча

Стоїть на чатах юний Драч і плаче
від радості за друга-пісняка.
Дивак-солдат. Невже отак, юначе,
привінюють багнета до пера?

Нехай від щастя хочеться кричати,
нехай сльозину рониш непросту.
Та як невчасно все це. Ти ж на чатах!
Не в тещі на пампушках — на посту!

У тебе під рипучою кирзою
межа добра травною поросла.
Не плач. Бо ще прогледити за сльозою
підступну тінь зачаєного зла.

Не плач, солдате! Віра бронебійна
врятує рідну землю від корид.
Зітри сльозу на крищі карабіна.
Кріписья... Мокрий порох не горить.

Ти чуєш? Серце стогне від напруги,
пеначе грім у хмарі грозовій.
Отак радіти радощами друга
тобі шкідливо, брате, зрозумій!

Стоїть солдат і плаче, як дитина...
І соняхом вогніє голова
Поезія — любов його єдина —
сльозою грізну крицю пробива.

Поезія ридає, і радіє,
і серце розриває молоде.

Поете, поки маеш ти надію,
любов серед братів не пропаде.

Важка сльозина битиме до скону,
вогнем пектиме в душах мерзлоту.
Поезія — любов твоя нескорна —
стоїть, неначе сонях, на посту.

* * *

Так мені, бува, не вистачає
гордої тієї прямоти,
що стрясає скелі глухоти
і гримить у безвісті мовчання.

Падають на мене всі нещастя,
мов дощі холодні восени...
Земле, ти зорею осіни
дух мій
і не дай мені упасти!

Правітчизно, земле моя рідна,
випить небо дай мені до дна!
Горда, неприступна вишина
так мені буває необхідна.

Біле видиво зими

Вишиває сніг черешню,
двір і нашу хату.
Біла хмаро,
де береш ти
пряжі так багато?

Брате яворовий,
снігу в мене досить —
батькові на брови,
матері на коси.

Я дружині вії
вишию-притрушу,
а тобі навію
снігу в ніжну душу.

А тебе у тиші,
мов оцю черешню,
снігом заколишу,
снігом замережу.

Ой мережить-вишиває
сніг усе довкола.
Біла хмара висіває
чари в чистім полі.

Світить поле неозоре,
пряжею розшите.
Вишиває сніг узорі.
Спить під снігом жито.

Тече Мурашка

...І відкрили ось нам, читачам,
славну річечку Мурашку,— я й не знав,
що така є на планеті:

Олесь Гончар

Чи знаєте ви річеньку Мурашку?
Не знаєте... Ну що ж, не дивина.
Цю річеньку знайти на карті важко,
та й на землі невидима вона.

То прудко між горбами, то поволі —
крізь глей, пісок, чорнозем і граніт —
жива, дзвінка ріка моєї долі
тече собі неголосно у світ.

Вона впадає в росяну Мурафу,
збігає у дністрову бистрину.
Кипучий Дністр донечку Мурашку
несе у Чорне море, вдалину.

А там — Босфор і Мармурове море,
Егейські плеса, димний Гібралтар.
А там — грімкі Атлантики простори,
які шматує вітер-плугатар.

Мурашко відчайдушна, чи не страшно?
Чи не пристала хвилечка твоя,
чи не роздерла десь тебе, Мурашко,
солоня атлантична крутія?

Мовчить моя Мурашка...
Над землею проноситься зловісний ураган.

Джерельний шепіт річеньки моєї
в п'ятмі нещадно глушить океан.

Та гірко пахне рутою-травою,
подільським гаєм хвиля штормова.
Крізь чорний морок ночі світової
струмує шемний голос:
— Я жива!..

Земна вода повік не може вмерти.
Течуть річки великі і малі.
Є річенька Мурашка на планеті —
вона пульсує жилкою землі.

Блакиттю світ запилений мережить,
снує Мурашка нитку течії.
Черпнув я на канадським узбережжі
рукою синю крапельку її.

Не спинять ні окови, ні загати
моєї нескінченної ріки.
Дзвенить Мурашка хвилею затято.
тече з мого серця у віки.

Нозосілля

Братові Василю

Валять, крушать білу хату,
білий пил кружляє.
Стогне стріха пелехата,
ронить мох іржавий.

Ох, веселенька ж робота!
Лупить лом щосили.
Онучата жовтороті
раді і щасливі.

Онучатам це не сниться:
в білій веремії
поруч хата-цегляниця
вікнами зоріє.

Буде їм тепер папуга,
буде білка, буде люстра дивна.
Засвітились молодістю вдруге
дід, бабуся, тато, мама — вся родина.

Ще дрімає телевизор більмооко,
від антени бовваніє тінь вусата.
Білим пилом розлетілась на всі боки
і лягла у чорну землю баба-хата...

Сяють вікна, скачуть зайчики веселі.
А лелеченька кружляє низько-низько.
Учепився за шматок старої стелі
гак покручений зелений —
від колиски.

Безсоння

Чого не спить воно, оте вікно,—
у небі ночі та й одне-єдине?
За що катує полум'ям воно
когось там у нестерпній самотині?

Горить вікно яскраве і сумне,
сигналить порошинами завії.
Ніхто його мовчання не збагне,
ніхто його думок не зрозуміє.

Одне вікно. І тінь у нім — одна.
Обпалена безсонням тінь жіноча.
Куди так пильно дивиться вона,
мов чорна головешка в пеклі ночі?

Чого душі не спиться у теплі,
кого, з яких доріг вона чекає?
Мовчить вікно. Лиш ніжну тінь на склі
сніжинка зачарована черкає.

А може, не одне оте вікно...
Прозріння дзвонить полум'ям у скроні:
моє вікно також не спить давно.
Я теж лиш тінь на вогнищі безсоння.

Незряча любов

Ти десь поруч. Мовчиш ти, як поле.
Ніжний подих мене обійма.
Та не бачу тебе я. Довкола —
пільма.

Пригорнися до мене міцніше.
Я засвічую пальці: ти — е!..
Я зіркими вустами невітно
осягаю обличчя твоє.

Ах, яка ж ти нестерпно вродлива!
Це чоло, бровенята оці,
ямка ця невловима, як диво,
на тремтячій шовковій щоці...
Ніч. Я сплю. Я не бачу нічого.
Тільки тіні якісь нависні.

Та з подвійного смерку нічного
ти явилась мені уві сні.

Ах, яка ж ти і справді вродлива!
Це чоло, бровенята оці...

Ти сліпучо смієшся, як нива,
квітку сонця несеш на щоці.
Не проспати б тебе, не забути!
Силует. Лиш уява німа...

Я не сплю вже, пільмою закутий.
Теплий подих мене обійма.

Я силкуюсь тебе пригадати,
повернути з туманного сну.

Я питаю темряву: яка ти?
Розриваю завісу нічну.

Ти десь поруч. І морок, мов гуща,
пахне шовком твоєї щоки.

Тільки тінь. Тільки проблиск болючий.
Тільки пальці горять, мов свічки.

Осінній вік

Ятрить очі неслухняне,
посивіле пасмо кіс...
День дівочими піснями
відплива за синій ліс.

Прощавай, гірка любове!
Гасне сонце на лиці.
Жовте листячко вербове
кружеляє на ріці.

Небо осені безкрає
сумно дивиться в ріку...
Вечоріє на віку,
а душа чогось чекає.

.

Новорічний роздум

Жадаю правди. Мучуся ночами,
ловлю ранкові зорі голубі.
Себе у світі змерзлому вивчаю
і скреслий світ шукаю у собі.

Докопуюсь до істини простої,
до кореня праслова і рядка.
Доскіпуюсь, допитуюся: хто я?
І що таке — душа моя тремка?

Колись у чистий сніг я сів жито.
І мати у дарунок принесла
маленьке чудо місячно-срібliste —
дзеркальну кулю із крихкого скла.

Вона світилась на моїй долоні,
принадна і єдина, як земля.
У ній, немов у повесні холодній,
світився світ. Світився гордо я.

Непросто землю вдержати щасливу,
такий цей світ незручний і хисткий...
Легка моя планета, срібне диво,
ковзнула враз і випала з руки.

І вибухла на порох, на осколки
моя планета, зіронька моя.
Із кожного осколочка стооко
дивився я. Дрібний, маленький я.

Жадаю правди. Істині у вічі
дивлюся прямо крізь віки смутні.

У сніжну ніч ялинка новорічна
в душі моїй засвічує вогні.

Цвіте останній раз покірне древо.
Цвіте наш дім. Цвіте моя сім'я.
На хвої світять кулі пришталеві,
і в кожній — світ.
І в кожній кульці — я.

На обрії сльози

Згадалося... Казкового бінокля
солдат подав замислено мені.
І я за склом, від подиху намоклим,
побачив шлях, неначе уві сні.

Його так близько зроду я не бачив —
стовпи дротами грали: дожени!..
І я відчув усім еством дитячим —
це шлях у світ, це голос далини.

Мене десь там, за обрієм широким,
чекало те, чого ще не було...
Бінокля повернув я іншим боком,
і ось на шлях мій вибігло село.

І я, хлопчак, побіг. Побіг щодуху
за обрії, за сонячну межу.
Сікли мене дощі і завірюхи,
а я все біг.
Я досі ще біжу.

Біжу, і задихаюся від болю,
і падаю в розчахнуті степи.
На обрії сльозини голубої
в тумані бачу зморені стовпи.

Не хочу я казкового бінокля.
Боюся: враз у лінзу неземну
побачу те, що в пам'яті замовкло,
чого ніколи вже не дожену.

Моя доля

Ти зі мною, моя доле,
в радості й журбі.
Не клянун тебе ніколи,
а клянунь тобі.
Доле, ненько моя сива,
сестро журавля!
Ти журлива і щаслива,
як моя земля.
Ти багата хлібом слова,
ти в житах росла.
Рідна доле, будь здорова,
як жива роса!
Не схиляєш ти слухняно
гордого чола.
Ти від ласої омани
душу вберегла.
Перед нами — поле честі.
Доле, ти в бою!
Гроловицею січеш ти
підлості змію.
Доле, доле, ти зі мною
в радості й журбі.
Не клянун тебе сльозою,
а клянунь тобі.
Хай зіниці нам не коле
ночі машкара.
Будь здорова, моя доле,
як вода Дніпра!

Розмова із соняхом

Соняху, світи мені до скону,
злотом вишивай мою брову!
У твоєму царстві шелесткому —
чую:
мчать козацькі коні,
лучник напинає тятиву.
Соняху, незвідана плането
в міриадах зір-соняшничат!
Над світами полум'я несеш ти.
Мчать комети, мчать важкі ракети,
та ніяк до тебе не домчать.
Не просплю тебе, устану вранці
і промию очі у росі —
хай печуть мене жовтогарячі,
вогняні твої протуберанці,
хай купають у своїй грозі!
Соняху, світи мені в дорозі,
грій мене у далечі тривожній...
Крізь простори синьополі,
крізь думки мої і болі,
крізь віки задимлені —
соняху, світи мені!
Соняху, світи над світом рясно.
А коли в зіницях сонце згасне —
і тоді в півтімні світи безстрашно...
З вічної своєї висоти —
соняху, світи!

Калинова пісня

Далекий нащадку, ти чуєш мене?
Я пісня твоя чорноброва.
Корінням січу я мовчання земне
і зблискую паростком слова.

Нащадку, несу я до тебе з імлі
краплинку земного блакиту.
Гукаю розвіяним смутком золи:
далекий нащадку, який ти?

Яка тебе дума ночами пече,
куди ти летиш після мене?
Чи, може, у гротах вологих печер
покірно мовчать мої гени?

Ти чуєш, нащадку? Я — пісня твоя,
твоя негасима кровина!
Я вірю: над білим крилом ручая
тобі ще співає калина.

Я вірю: за дальнім земним віражем
забути не зможеш мене ти.
Нащадку, лиш пам'ять навек збереже
закуту в морози планету.

Десь там, за віками, зросте на гіллі
калинова ягода слова.
Ти чуєш, нащадку?
Я — пам'ять землі,
я пісня твоя чорноброва!

*Присягаю
Дніпром*

1985

* * *

Я спитав у води:
— Звідкіля ти прийшла?
І сказала вода:
— З глибини джерела.

Я спитав у води:
— В чому сила твоя?
І сказала вода:
— В чистоті ручая.

Розросло джерело
в чорноморський огром,
і сказав я землі:
— Присягаю Дніпром!

Присягаю землі
що веснує і жне,

що у спеку Дніпром
напуває мене.

І хлюпочуть крильми
журавлині струмки.
Чую голос води,
чую клекіт ріки.

Проростає ріка
із віків джерелом.
Присягаю Дніпром!
Присягаю Дніпром!

Моя основа

Я звідтіля, де мій Південний Буг
з моїм Дністром русявим розмовляє.
Поміж річок оцих така земля є,
де кожен горбик соками розбух.

Із прадідів-дідів я подоляк,
з міцного, роботящого я роду.
Мій предок не шукав мілкого броду,
не падав серед бою в переляк.

Посіяний увесь я в цій землі.
В одній руці — крило Дністра,
а друга
тримає лебедину хвилю Буга.
Чумацький Шлях — росою на чолі.

Я колишу в зерні колосеня,
джерелами живими жебоню я,
рум'яною веселкою струмую
над сонячними обрисами дня.

В ногах луги дніпрові я стелю,
під голову кладу мої Карпати.
Росту над світом соняхом крипатим
і падаю насінням у ріллю.

Я кланяюсь народу-сівачу,
його святині — пісні незабутій.
Моя основа — тут, у цьому ґрунті.
З горбів оцих у всесвіт я лечу.

Мій глибинний район

Мій глибинний район запізнався
на обжинки під небом гнучким.
Обгинають його залізниці,
обминають великі річки.
Тут ні плеса, ні горді вершини
не чарують веселих очей.
Тут синіють горби мурашині,
між яких лиш Мурашка тече.
Та ніколи не мала образи
на історію мужня земля.
І ніякий заброда ні разу
не вертався живим звідцілья.
Тут залізні полки Кривоноса
колошматили шляхту лиху.
Тут судини землі кровonosні
запеклись на гранітнім шляху.
Дзвонить крицею слава колишня
і летить у прийдешні віки.
На долоні горбистій колише
мій район колосисті вінки.
Мій район — це джерела цукрові,
це подільські ґрунти непісні.
Тут росло Коцюбинського слово,
тут Руданський посіяв пісні.
Терпко пахне на обрїях віку
тополиної мови озон.
Росянисту подільську говірку
береже мій глибинний район.
Догорає калина червона,
бродять соки в земній глибині.
Здрастуй, рідний глибинний районе!
Я селюк. Усміхнися мені!

Турецький стовп

Димить собі на роздоріжжі
серед віків моє село.
Подільським каменем наріжним
воно в кар'єрах залягло.
Воно вростає у минуле,
у нього пам'ять не сліпа.
Село ще досі не забуло
стрілу турецького стовпа.
На косогорі — там, де школа,
оту стрілу я бачив сам.
Вона погрозово колола
міцні подільські небеса.
Село моє не знамените,
та вдача горда у села.
Його основа кам'яниста
знести наруги не могла.
Далекий обрій похитнувся
у той світанок дивини,
коли від гніву-землетрусу
звалився ідол цегляний.
Він мав коріння неглибоке:
упав — і наче не було.
З його цеглин червонобоких
світлиці зводило село.
Моє село зеленокриле
стоїть на чатах у степах.
Це те село, яке звалило
стрілу турецького стовпа.

Калинове небо

Увінчана зіницями росин,
чарує нас планета круговида.
І ласий до розваги блудний син
блудкає за морями, як сновида.

Нехай шукає руно золоте,
нехай рятує душу мурашину.
Люблю я світ несходжений за те,
що маю в цьому світі Батьківщину.

За те, що маю друзів та братів
на східній і на західній півкулі.
Мій вічний рід ніколи не хотів
покірно йти у полум'я, під кулі.

Люблю я чисту вранішню росу,
люблю веселі китиці вербові.
Я мирними дорогами несу
безмежність незрадливої любові.

Дивлюсь на сині обрії земні
з калинових небес моєї долі.
Летить на галактичній крутизні
планета у росистім ореолі.

На ній моя тополенька росте,
гримить гарячий колос у промінні.
Я зву планету рідною за те,
що є на цій планеті Україна.

Коси і мечі

Мовчать віки нужди і горя,
і на музейнім кумачі
з дідизни зблискують суворо
сталеві коси і мечі.

Вони схрестилися навіки,
хрестили їх криваві ріки.

Косили коси панське жито,
дзвеніли в росах сумовито.
Браталися з мечами коси
і лихо клали у покоси.
І двоєдина вільна сила
ворожі голови косила.

Стогнали в ярмах сівачі,
топтали жито дикі орди.

Кувались коси і мечі
із криці гордого народу.

Кипіли грози бунтівні,
і захлиналися навали.
Мечі на доброму вогні
міцними косами ставали.

Народе мій,
душа — грімниця!
На труд,
на бій —
єдина криця.

Атланти віків

Підняли ми червоне крило,
обнялися міцніше.
Більшовицьке пагіння росло —
і ставало нас більше.

Ми летіли під хмари папах,
але стрій наш не рідшав.
Нам копали могили в степах,
а ставало нас більше.

Витирали ми кров на лиці
і ступали твердіше.
Піднімались із нами бійці —
і ставало нас більше.

Комуністи, атланти віків,
обніміться міцніше!
Ми із племені більшовиків —
нас у світі все більше.

Голос крові

Я гордий улич, слов'янин,
я звичаї шаную.
У злій зневазі до сивин
нікого не виную.
Я тінню власної вини
стою посеред поля.
І виринають з далини
діди високочолі.
Виходять предки мовчазні —
і голос крові кличе.
Та усміхаються мені
невидимі обличчя.
Стоїть завіса кам'яна
між мною і дідами.
Стоять незнані імена
докірливо між нами.
Лише дорога вікова
мені порошить очі.
Лише трава, лише трава
замислено шепоче.
Стою, дивлюсь на рідний край
і чую клич нетлінний:
далеких предків пам'ятай
до сьомого коліна!
Ти гордий улич, слов'янин,
ти син свого краю...
Стою у полі сам-один
і серце розриваю.

Ми—з України

Як вийдуть калинові наші красуні,
як зблиснуть намиста кармінні,—
від серця до серця промінням трасує
мелодія: «Ми — з України!»

Небесна симфонія тиші і грому,
заквітчана пісня дівоча!
Почую мелодію рідну, знайому —
і в горлі клубок залоскоче.

Веселка над водами світу звисає,
розгойдує хвилі дніпрові.
Світи ж, наша пісне, веселко русява,
цвіти між братами по крові!

Хай лихо змиває озоном-грозою
мелодія чиста, прозора,
нехай напуває водою живою
пропахлі димами простори.

Світи, наша пісне, у грізному світі,
трасуй між серцями затято.
Квітчайте дороги калиновим цвітом,
співайте, співайте, дівчата!

Співайте! Хай пісня братів розшукає
і вдарить вогнем у кровини.
Ми вийдемо навстріч братам з рушниками
і скажемо: «Ми — з України!»

Козацьку пісню слухає Росія

Дарма пишатись мій народ не звук,
та чую слово щире, не облесне:
«Какой чудесный, звонкий ваш язык!
А песни ваши... Ах, какие песни!»
Вогонь Уралу гріє кров мою,
палає у морози і негоду.
Я в голосі глибинки впізнаю
глибінь душі великого народу.
До Волги усміхається Дніпро,
братається тайга з подільським гаєм.
Широке наше коло: «Пой, Петро!»
І я співаю. І душа співає.
Ех, пісня! Не взяла її орда.
Відкрилась їй рівнина сніговійна.
І слухає Росія молода
козацьку пісню. Пісню України.
А в буйній пісні жито жнуть жінці,
веде хоробре військо Сагайдачний.
З терновою хустиною в руці
за козаченьком дівчинонька плаче.
Так солодко співається мені.
Співаю — і додому повертаю.
І не страшні усі сніги земні,
коли співаєш поруч із братами.
Понад усі скорботи вікові
струмує пісня на добро і згоду.
Лише у рідній пісні ми живі,
живі у слові братнього народу.
Не треба мідних дзвонів та музик —
я чую на дорогах перехресних:
«Какой чудесный, звонкий ваш язык!
А песни ваши... Ах, какие песни!»

Синівський уклін Білорусії

Білорусіє, ненько моя!
Зроду-віку я син України,
та твоє росянисте ім'я
жебонить при моєму корінні.

У колисці вербовій моїй —
понад люті свинцеві морози.
над лихий світовий буревій —
квітне гілка твого верболозу.

У пропахлій Поліссям воді
мене мати на щастя купала.
Освятив я пісні молоді
голосами Шевченка й Купали.

Білорусіє, доле жива,
ти зі мною у кожній хатині.
Навпіл серце моє розрива
закатований стогін Хатині.

Бачу поле твоє голубе,
квітну льоном у повені свята.
Я Дніпром обіймаю тебе,
Білорусіє, доленько, мати!

Під запеченим згарищем лих
клекіт наших джерел не вмирає.
Дзвонить пульсом річок голубих
кровообіг слов'янського краю.

Білорусіє, пісне моя,
полісянко моя житоброва!

Плине в слово моє течія
нескінченної реченьки-мови.

Долітає стомовна луна
до Дніпра, до глибокої Волги.
Білорусіє, зоре земна,
знає серце до тебе дорогу.

Білорусіє, земле моя!
Припадаю до тебе уклінно.
Я твоє росянисте ім'я
славлю щедрим ім'ям України.

Щасливе небо

Я друг волелюбної птиці,
яка у нас жайвором зветься.
Я знаю, що жайвір співає
лише у щасливому небі.

Я лас череду, наче хмару,
на сірім, колючім стернищі.
І так мені тужно хотілось
на простір,
удалеч,
у небо.

Я випросив милість велику
в напарника, хитрого хлопця:
за днину жаданої волі
віддав батога з кутасами.

Ішов я полями, стежками,
летів навпростець небесами.
Ніхто вже у цілому світі
не міг мене владно спинити.

Я вільний.
Ніхто мені в очі
не кине ядучого слова,
ніхто не посміє втоптати
мене у стерню, у пилюку.

Я вільний.
Нічого не треба
мені у щасливому небі.

Навіщо врятованій пtiцi
ремінний батiг з кутасами?

Лежу горiлиць на планетi,
широко розкинувши руки.
Сполоханi трави пахучi
бентежно шумлять у зенiтi.

Над хащами трав,
надi мною
висить у безмежжi комашка.
I жайвiр щасливо спiває
менi у глибокому небi.

Джерело

Час не жде. Спаковані пожитки.
Опустіли клуні і двори.
Вік такий. Живеться нині швидко.
Не потрібні людям хутори.

На прощання глянути годиться
у криничну воду крижану...
Нахилився дядько до криниці
і зронив сльозу у глибину.

Ще хоч раз напитись —
і в дорогу!..
Сумовито хлюпала п'ятьма.
Ой, моя криниченько-небого,
як же ти тут житимеш сама?

Об цеберко зуби цокотіли.
Припадав журавлик на крило.
А криниця журно шепотіла:
бережімо чисте джерело!

Падав сизий порошок на суниці,
гуркотіли в полі трактори.
Прощавай, покинута кринице!
Не потрібні людям хутори.

Гримотів намет небес дірявий,
а село купалось у грозі.
І стояв засмучений журавлик
на кленовій змученій нозі.

Гірка моя калина

Ой, гірка моя калино!
Хай нам солодко живеться,
хай там сонечко сміється,
а солодше із тобою,
із тобою та й гіркою,
ой, гірка моя калино!
Ой, гірка моя калино!
Візьму ягоду я в губи —
від простуди, від огуди,
від нудьги, від переляку.
Порятуй же небораку,
ой, гірка моя калино!
Ой, гірка моя калино!
Коли холодно у світі,
коли сніг січе у вічі,
ти гориш мені червоно,
моя вірна обороно,
ой, гірка моя калино!
Ой, гірка моя калино!
Ти єдина, сестро люба,
бережу тебе від згуби.
А зів'яне брат у скрусі,
з ним тобою поділюся,
ой, гірка моя калино!
Ой, гірка моя калино!
Ти солодка моя втіха,
де б не був я, де б не їхав.
Хай же гіронько буває,
як про тебе забуваю,
ой, гірка моя калино!
Ой, гірка ж моя калино!

Фронтвий привіт

Не всихає дерево родинне.
Син росте. І я ще поживу...
Бережу реліквію єдину —
батькову світлину фронтву.
Бережу старе, зелене фото,
злущене тротилом і свинцем,
і печуть слова:
«Привіт із фронту!»,
писані хімічним олівцем.
Може, поза батькова невдала:
сумовита зморшка на брові,
поспіхом пришпилені медалі,
зім'яті погони польові.
Але пам'ять іншого не хоче.
Світяться тужливо з далини
батькові невиболені очі
відблиском великої війни.
Бережу я пам'ятну світлину.
А настане край моїм трудам —
я свою реліквію родинну
синові у спадок передам.
Не столочать правнуки уперті
забуттям обпалену траву.
Понесуть вони, як естафету,
батькову світлину фронтву.
Не змогла солдата побороти
та війна тротилом і свинцем.
І живуть слова:
«Привіт із фронту!»,
писані хімічним олівцем.

Пам'ять матері

Ворог землю потолбчив,
сивиною — пил доріг.
Злої ночі, злої ночі
впала зірка на поріг.

Впала зіронька гаряча,
засмутилася трава.
В білій хаті ньенька плаче,
стогне туга світова.

Вража криця в полі стигне,
в небі — стежка вогняна.
Де ти, сину? Де ти, сину?
Тільки хлипає луна.

Тільки спомином невбитим
озивається земля.
Десь над витоптаним житом
чорний ворон кружеля.

Лине звістка над літами
з-за Дунаю до Дніпра.
Де ви, мамо? Де ви, мамо?

В'яне матінка стара.
За горами грім гуркоче
і здригаються моря.
Злої ночі, злої ночі
покотилася зоря.

Осінь. Осінь.

Купчаки

Ах, як пахнуть купчаки —
квіти любі!
А на клумбі
вже гарцюють хлопчаки.

Вже крижинкою сльоза
задзвеніла.
І несміло
літо в пам'яті щеза.

Бачу небо у ставку
олов'яне.
Тихо в'яне
жовта клумба в холодку.

Рік грозою відлунав.
Осінь, осінь..
І голосить
журавлями далина.

Пісню почерком чітким
пише вирій.
В тиші мирній
бешкетують хлопчаки.

Ах, як пахнуть купчаки!..

Батьківський наказ

Мій сину, бачу вже межу.
Вона вимоглива і грізна.
Сьогодні слова не скажу,
а завтра буде пізно.
Життєві істини прості,
неначе батьківські поради.
Не все можливо у житті
купити чи продати.
Росте Вітчизна з порошин
і не прощає дшевізни.
Найбільше, сину, дорожи
любов'ю до Вітчизни.
Любов земна — не дивина,
та є призначення найвище:
люби Вітчизну, щоб вона
не стала попелищем.
Любов на стоптаній золі
живими паростками бризне.
Усе найкраще на землі —
з любові до Вітчизни.
Коли на смертнім віражі
пiтьма навiк мене поглине,—
за мене, сину, збережи
любов неопалиму.
Я всі негоди поборов,
щоб не взяла тебе трутизна.
Мій сину, ти — моя любов
до рідної Вітчизни.

Рядок заповіту

Болить мене слово, пече під грудьми.
Я словом ніколи не грався.
У полум'ї думи зринає з пільми
суворе обличчя Тараса.
Дивлюсь на вугласте чоло вогняне —
і слова зронити не можу.
А голос незнаний питає мене:
— Ну, що там у тебе, небоже? —
Тарасе, на грізнім суді я стою,
тремчу перед вибухом крові.
Поетові можна упасти в бою,
не можна упасти у слові.
Найвища одвага поета-борця —
нічого в душі не втаїти,
сказати людині усе до кінця
останнім рядком заповіту.
Як тяжко палити на світі брехню,
горіти в жорстокім двобої.
Тарасе, даруй мені силу вогню,
навчи мене бути собою!
Ще є на тривожній планеті раби,
ще ловиться слово у сіті.
Та світить у хмарах людської журби
пророчий рядок заповіту.
На сизому згарищі отчих печей
трава піднімається знову.
І слово невбите під серцем пече.
Тарасе, болить мене слово!

Розмова Руданського з Дніпром

Ой, стоїть захмарена гора
та й над Чорноморем.
Чую голос хвилечки Дніпра...
Дніпре,
поговорим!
Ось лежу я посеред гори,
де каміння голе.
Наді мною мчать сухі вітри
у подільське поле.
Наді мною тужить кипарис —
побратим зелений...
Ти в дорозі, Дніпре, не барись,
поспішай до мене.
Ти на вітрі волі не мовчи,
гримай у кремінні!
Десь тополі дзвонять, мов мечі,
в небі України.
Десь туманом білим по степу
гречка розлилася.
Крізь коріння, крізь траву сліпу
бачу я Тараса.
Він з небесних синіх роздоріж
дивиться суворо.
Батьку Дніпре, ти біжи скоріш
та й до Чорноморя.
Хай у прах розвіється жура
там, де смерть зборов я.
Поговорить канівська гора
з кримською горою.

Я слово шукаю

Вітчизно, я слово зелене
шукаю в рясному барвінку.
Ніхто цього слова за мене
сказати не зможе довіку.

Це слово з весни молодой
зозуля мені накувала.
Це слово шуміло водою
у ніч на Івана Купала.

Я грів його в теплій долоні,
немов полохливу росину,
я ніс його, наче солону,
крихку материнську сльозину.

Росина розтала несміло,
сльозина упала й розбилась.
Усе відпекло, відболіло,
і слово у травах згубилось.

Шукаю це слово зелене,
чекаю зозулі із гаю.
З туманної річки у жменю
живої води набираю.

Іду я в поля та діброви,
до ньки спішу на розмову.
Шепочу устами любові:
— Матусю, скажи мені слово!
— Вітчизно, верни мені слово!

Робота душі

Борисові Олійнику

Душа у роботі. Це тиха робота.
Це гromу важкого далекі розкоти.
Це буря незрима. Це злива і град.
Це вибух. Це думки німий вогнепад.

Гроза омиває наболену душу —
і море викочує хвилю на сушу,
і хочеться жити, і вишня цвіте,
і промінь просвічує листя густе.

Дарує природа чудову погоду.
Чого ж тобі треба, душа моя горда?
Чого ти гримиш у страшній вишині?
Чого ти клекочеш вогнем у мені?

Іду я просторами рідного краю.
На обрії жодної хмарки немає.
Та полум'ям повні глибини очей.
І мозок вирує. І думка пече.

Не все тобі видно, мій брате і друже.
Заглянь мені в очі, заглянь мені в душу!
Стою на вулкані. Стою на межі...
Пекельна робота. Робота душі.

Коріння серця

Коли остання мить проб'є,
коли в зіниці вічна ніч нахлине,—
ви серце зболене моє
посійте в землю
під кущем калини.

Хай серце б'ється і росте,
в землі нуртує жилами коріння.
Хай тішать серце
рідний степ,
зелена стежка,
річки мерехтіння.

Коли ж від туги за дощем
згорить калина, збита суховієм,—
нехай калиновим кущем
заплаче серце
і зазеленіє.

Омиють грози громові
гілля калини і тужаві грона.
Дозріють ягоди нові —
і в них заграє
кров моя червона.

Всесвітня пісня

Стікає кров'ю пісня світова.
Співайте, люди! Пісня ще жива...
Допоки ще не пізно —
рятуйте пісню!

Хай пісня глушить ядерні громи.
Співайте, люди! Хто ж — коли не ми?
Усім катам на горі —
співайте хором!

Потрібна світу музика борні.
Під небом пісні бомби не страшні.
Хоч землю кров зросила,
у пісні — сила!

Коли співають — пісня ще жива.
Співуче серце грати розрива.
Не вб'ють громи зловісні
всесвітню пісню!

Співайте, люди, всім грамам на зло,
співайте хором — що б там не було!
Хай спів стрясає груди.
Співайте, люди!

Гей, співайте, люди!

Кони голубі

Гасне сонце на горбі.
Чаша дня допита.
Скачуть коні голубі,
лунко б'ють копита.

Скачуть коні молоді,
вже їх не догнати.
Білий світ похолодів.
Посивіла мати.

Не співають солов'ї,
тільки небо криче.
Де ж ви, коники мої,
коники гарячі?

Кличе зоряна глибинь
у літа примарні.
В'ються гриви голубі
в голубім тумані.

За туманом розтає
літо соковите.
Гей, летить життя моє,
лунко б'ють копита!

Білий вітер

Сивію, брате мій, сивію,
і сам не знаю, що зі мною...
У білий вітер, у завію
лечу, пірнаю з головою.

Чи це холодний сніг нахлинув,
чи цвіт вишневий у розмаї,
чи завірюха тополина —
не знаю, брате мій, не знаю.

Не знаю, що це так біліє
і так безжально сліпнуть очі.
Перед очима білі змії
крильми колючими тріпочуть.

Щось так неждано заболіло
над золотими берегами.
Закружеляли заметілі
і в серці випали снігами.

Та як же цвіт я приморозив?
Нічого я не розумію...
Стоїть веселка при дорозі.
Сади цвітуть.
А я сивію.

Сивію, брате мій, сивію...

Крутизна

Мої лелеки відлетіли,
та кличе небо молоде.
Можливо, ще у заметілі
життя не підведе.

Але ілюзії не тішать —
уже боюся висоти.
Моя дорога все крутіша,
та треба, треба йти!

Хай небо стогне від натуги,
хай кров холоне у мені.
Не буде молодості вдруге —
іду по крутизни.

Іду, здолавши біль і відчай,
по неприступному льоду.
Колючий вітер б'є у вічі.
а я іду.
Іду!

А я лечу крізь заметілі,
лечу крізь хмари злі...

Мої лелеки відлетіли,
а я ще на крилі.

Пам'ять гнізда

Відлітають уже ластівки,
бо настала пора відлітати.
Під залізною стріхою хати
оппадає пушок на стежки.

Тільки слід голубий розтає
десь на обрії рідного краю,
мов крилатий народ вимирає,
занедбавши гніздище своє.

Десь чекає пустеля руда,
люта спека чужинського літа.
У теплі буде тяжко боліти
незагоєна пам'ять гнізда.

Крила снігура

Не любив я ловити птахів...
Я зігріти пташину хотів,
накормити її, приласкати
у гніздів'ї веселої хати.
Коли день у снігах догорав,
упіймав я сильцем снігура.
Мов клубочок природи живої,
груди в'язня жаріли журою.
Краще воля, ніж дрібка пшона.
Душить клітка, неначе труна.
Та не міг я із теплої хати
снігура у пільму випускати.
Я пірнув у засніжені сні,
і наснились мені ясени.
Серед них я під небо червоне
снігура випускаю з полону.
Снив я зорями в синім снігу
і не знав,
що згасає снігур,
що крилата душа-полонянка
не схотіла чекати світанку.
Не схотіла душа бунтівна
ні тепла, ні смачного пшона.
Бо небес не замінить ніколи
загратована, сита неволя.

Срібна весна

Юний травень повік не воскресне,
але нам ще далеко іти.
І цвітеш ти, як сива черешня,
у тривожному світлі фати.

Зустрічаємо хлібом і сіллю
ми гостей у своєму гнізді.
Ми справляємо срібне весілля
і пливемо в літа молоді.

За туманами нашої долі
я тебе по стежині веду.
Під зорею весни молодої
посміхаєшся ти у саду.

Ой, недовго черешня біліла!
Облетіли пелюстки у снах.
Відгула на вітрах, відболіла,
відцвіла наша біла весна.

Пада сніг на стежки перехресні
у пригаслому світлі фати.
Не сумуй, моя сива черешне,
ти цвіти, ти снігами цвіти!

Ще нас кличуть літа чорноброві,
б'є у дзвони далека луна.
Ми з тобою на святі любові.
Не кінчається срібна весна!

Відлітає дочка

Відлітає дочка чорноброва
у засніжений вирій любові.
Поспішає за покликом долі
в тепле літо сім'ї молодої.

Відлітає дочка на світанні
із дитячим своїм щебетанням,
з весняними казками своїми,
з тінню дива в зіницях наївних.

Вирушає у небо велике
наша рідна, смаглява кровинка.
Не догнати її, не спинити —
рветься жилка родинної ниті...

Віддає на любов і на згоду
доня в жертву ім'я родоводу.
Кличе доню кохання всесильне —
чужим голос нерідного сина.

Незнайомий цей голос, незнаний,
а щаслива дочка вже не з нами,
а дочка — ангелятко смагляве —
білі крила фати розправляє.

Що їй довга дорога пророчить,
що готує їй доля жіноча,
що чекає її за літами?

Відлітає дочка,
відлітає...

Критична мить

Я не з вами, обережні,
я півнеба розсогав.
Спить зелене узбережжя,
і чарує висота.

Хто жадає перебути
всі негоди у теплі,
той боїться парашута
і тримається землі.

Я не з вами, слабодухі,
я ступаю в пустоту.
Свище синя завірюха,
стигне серце на льоту.

Рветься небо полотняне,
страх обпалює лице.
Я хапаю неслухняне,
заворожене кільце.

Б'є у вічі мить судомна,
в ній — життя моє земне.
Довга мить...
І невідомо,
що за нею жде мене.

Хтозна — жити чи не жити?
Стропи вітер перетяв...
Я лечу у безвість миті,
і немає вороття.

Рішучість

Пече в душі цей спалах туги,
цей гострий приступ самоти:
уже немає в мене друга,
не знаю, де його знайти.

Рішуче рву болючу нитку,
клянну розкаяння слабе.
Мені нема кого винити,
я звинувачую себе.

Не хочу плакати і скніти —
ламаю стіни мовчазні.
На диво просто в цьому світі
зустріти недруга мені.

Та не боюсь його наруги,
його зловісного лиця.
Боюся праведного друга
і непогрішного слівця.

Горить невіра, наче порох,
надворі свище заметіль.
І б'є на сполох,
б'є на сполох
мій телефон у самоті.

Душа журавлина

Курличе душа журавлина
і пружить морозне крило.
Десь там, на іскристій рівнині,
не спить у заметах село.

Над ним у годину погідну
хмарини стоять, мов стоги...
Покину я все і поїду
у біле село, у сніги.

Покину я все і вклонюся
вишневій подільській зимі.
Стежину мою до матусі
там січень снігами замів.

Там вільна душа журавлина
спочине від сивих доріг.
І тиха, щемлива сльозина
розтане в зіницях моїх.

Мені голубими димами
війне вітерець на бігу.
Прокину я стежку до мами
у чистім, високім снігу.

Мальви

Мамо, світяться мальви
на світанку зими.
Їх вітри не зламали,
їх не вбили громи.

Над літами, світами
я лечу, я їду.
Бачу, мамо: світає
у холоднім саду.

За рожевим туманом
снить морозами путь.
Ти чекай мене, мамо,
поки мальви цвітуть.

Теплих днів ще багато
нам віщують вони.
Ген за мальвами хата
вплива з даліни.

Перед мальвою, мамо,
я повік у боргу.
Мамо, світяться мальви,
червоніють засмучені мальви
на снігу
та й на білім снігу.

Як тополю корчували

Я бачив, як тополю корчували.
Стара тополя ще хотіла жити.
Вона уся тремтіла і пручалась
підрубаним, оголеним корінням.
Вона шептала щось незрозуміле
щемливими листочками своїми.
Вона хотіла жити. І чіплялась
корінчиками білими за землю.
Та йшла робота, совісна робота.
Натужно, сухо цюкали сокири.
І ось уже цупкий, останній корінь
під лезом скрикнув коротко від болю.
Хитнулася тополя, застогнала
і глухо впала, обламавши крила.
І стало тихо. І лише ворони
під небесами чорно кружеляли,
неначе ласу здобич назирали
на грізному якомусь бойовищі.
Я бачив: ще жила стара тополя,
та срібні, ворухкі її листочки
уже згортались, мерхли, задихались,
одірвані від неньки, від землиці.
Життя згасало. Журно бовваніло
обрубане, жажне кореневище,
а перед ним куріла прірва ями,
в яку струмочки пороху цідились
і десь, немов у безвісті, зникали...
Не вигадка це все, а чиста правда,
я бачив сам це все на власні очі.

Я бачив; як тополя помирала.

Переселення природи

Одвіли кульбаби-зорі,
шелестять вітри вусаті.
На простори неозорі
мчать кульбабині десанти.

Рік минає, вік минає,
а земля цвіте і родить.
І нема кінця і краю
переселенню природи.

Щось цвіте у цьому світі,
щось у серці доцвітає.
Спить кульбаба зорецвітна
і голівкою хитає.

Мчать кульбабині десанти,
і димлять простори сиві.
Не спішу я доцвітати
і надіюся на диво.

Ще кульбаба на просторі
зацвіте живим знаменням.
І полинуть жовті зорі
в небеса мої зелені.

Наглий сніг

Зненацька, враз на щемну зелень,
на пізні трави сніг упав,
Закрупотили білі зерна,
закружеляла невесело
крупа солона, як ропа.
Вдягнувся клен у сизе мрево,
мороз вітрами закресав.
Застугоніла даль жовтнева.
Над листям свиснули сталеві
і впали білі небеса.
А так ще сонечко світило,
а так ще дихала трава...
Вітри ударили із тилу,
холодну хмару змолотили —
і забіліла голова.
І ось іду простоволосий,
під снігом ряст крихкий рипить.
Що ж це на світі? Осінь, осінь!..
Зненацька душу заморозив
цей посвист білої крупи.
Іду, у жменю набираю
холодних зерен і несу,
несу на просинь виднокраю.
Нехай під снігом не вмирає
осіння віра у росу.
Нехай не стогне сумовито
пропаща сила вітрова.
Ще будем жити, будем жити,
ще довго сонечку світити,
ще вільно дихає трава!

Срібне
весілля

1986

Жіночий рід

Дві жінки світять із минущих літ,
дві райдуги: матуся і кохана.
А поміж них — колиски колихання,
а поміж них — кипучий дніпроцвіт.

Дві жінки біля вічної межі,
два полюси єдиної любові,
два вогнища незболеного болю
моєї тополиної душі.

Як музика весела і смутна —
дві жінки, а між них земля щаслива,
і дві сльози чоло мое зросили.
Жіночий рід — любові таїна.

Жінки мої! Цвіте жіночий рід.
Росте високе дерево народу —

Гримлять віки. Земля живе і родить.
Жіночий рід... Вітчизни дніпроцвіт.

Не згасне жар у попелі коси
і серце від любові не спочине.
Є мати.
Є кохана.
Є Вітчизна.
Я слухаю нащадків голоси.

Дар Вітчизни

Можна втратити все, але мати Вітчизну.
Повернуся я знов у родинне тепло.
Розбуджу я росу. Двері мати відчинить —
і запахне бузком... Знов усе, як було.

Не потрібні звання, не потрібні посади,
буду весь у трудах, як робоча бджола,
буду падати з ніг і поволі згасати —
тільки б мати була та Вітчизна жила.

Я — з цієї землі, із зеленого дива,
я з Вітчизни зростав, із роси та води.
Маю поле і сад, маю слово правдиве.
Звідсіля я злітав і вертаю сюди.

Знов усе, як було. Усміхається хата.
Добрий вечір тобі, мамо, пісне моя!
Ми на рідній землі. Треба нам небагато,
все багатство у нас — честь і добре ім'я.

Є любов до землі. Ні грошима, ні чином
не замінить ніхто це святе почуття.
Можна мати усе, та не мати Вітчизни.
Без Вітчизни мені не потрібне життя.

Коріння хліба

Я з династії хлібороба.
Ось на фото іржавім —
сім'я:
тато, мама і крутолобе,
повнощоче хлопчатко.
Це я.

Крізь папір дорогий, нетлінний
дотик татових пальців пече.
Я сиджу на його коліні,
мама сперлась йому на плече.

Тато, певний своєї сили,
усміхається нам звідтіля.
Що посіялось і скопилось —
віддає його вдячна земля.

Я з династії хлібороба,
наше хлібне коріння міцне.
Руки тата, важкі і добрі,
ось на фото тримають мене.

Хоч минуло вже літ багато,
але видно мені крізь іржу:
на твердому коліні тата
я немов на престолі сиджу.

Мандарини

Ще війна в Європі дотлівала.
Сліз було багато. Хліба мало.

І купила мати десь на ринку
зморщену, маленьку мандаринку.

Дольки, що світились місяцями,
розділила порівну між нами
і сказала: «Їжте. Я не хочу...»
І поволі опустила очі,
непомітно, зморено зітхнула,
сліз клубок давлючий проковтнула.

Ми за мить по місяцеві з'їли.
...Гостро пахне болем запізнілим
зморщена, маленька мандаринка,
мов зів'яла доля материнська.

З міста я привіз дари дешеві —
повні соків сонечка рожеві
Гіркою жаріють мандарини
і печуть, печуть мене провинно.

І дивлюсь я у вологі очі:
«Їжте, їжте, мамо...
Я не хочу...»

Фіолетове чорнило

Я фіолетовим чорнилом
найперше слово написав.
А слово те
таке просте,
найперше слово
між словами:
мама.

Я перше слово написав —
і засвітились небеса.
І фіолетово заграли
ранкові сутінки в саду.
Я в сад зарошений іду,
а там калина,
там калина
у фіолетових коралях,
у фіолетових перлинах
чекає маму молоду.

Я фіолетовим чорнилом
життя писав —
за словом слово.
У тім чорнилі
не остигла
співуча кров моєї мови.
Те фіолетове чорнило
мені душі не зачорнило.
У тім чорнилі —
сутінь саду
і чиста правда.
Тільки правда.

Карі очі, карі зорі

Чую чудо-солов'я.
Цей зухвалий солов'їсько —
то заплаче, то засвище, зарегоче...
Україночко моя,
карі очі!

Ти дала мені ім'я.
Ти зіткала наді мною
каре небо, карі ночі, карі зорі.
Українонько моя
неозора!

Б'є дніпрова течія
карим сяйвом у зіниці.
Карий сонях кружеляє в хороводі.
Українонько моя
дніпровода!

Қароока ми сім'я.
Қарі очі у матусі,
Қарі очі у любові.
Қарі очі...
Українонько моя,
краю отчий!

Чую чудо-солов'я.
Цей немертний солов'їсько
то ридає, то сміється —
рік за роком,
вік за віком...
Українонько моя,
Україно!

Лютневий цвіт

Кінь летів під небесами
і підкову загубив.
Над засніженими снами
біг автобус голубий.

Я чекав його, як долі,
весь у полум'ї жаги.
А на білім видноколі
тихо падали сніги.

Кликав лютий на весілля,
білим цвітом кружеляв.
І в безмежності висіла
відморожена земля.

Біг автобус на розпутті,
не стрічав його ніхто.
Це зі мною: ніжний лютьень,
сніг, малинове пальто...

Це навіки: юні плечі,
слід жіночої ноги
і щемливе «Добрий вечір!» —
над морози та сніги.

Серед нив і див

Ми йшли з тобою серед нив і див,
коло млина забутого, старого.
Сухий серпневий вітер золотив
соломою Івашківську дорогу.

Соломою іскрилися горби,
соломою громадилися хмари.
І степ шумів: люби цей світ, люби
цей вік, цю вишину, ці очі карі.

Ми йшли, й самі не відали куди,
а рідний степ котився жовтим валом.
Від нашої весільної ходи
з курганів тихо прадіди вставали.

І жайвори у жовтій вишині
жахтіли, наче душі невідцвітні.
Ми йшли удвох, небесні і земні,
в якомусь невідомому столітті.

Серпневий вітер бив крилом тугим
і пахнув жаром свіжої соломи.
Над предками світилися стоги,
неначе куті золотом шоломи.

Тополині сніги

Летять тополині сніги,
зриваються, падають косо.
Лягають на брови і коси
густі тополині сніги.

Ходімо, ходімо в поля,
де вітер зелений хмеліє.
Ти біла, ти так побіліла.
Кохана, ходімо в поля!

Чекає стежина твоя,
кружляє земля під ногами.
Снігами, снігами, снігами
біліє стежина твоя.

Далеко, далеко зима,
ще доля у вирій не лине.
Сміються сніги тополині.
Кохана, далеко зима!..

Летять тополині сніги,
ще літечко наше не в'яне.
Ходімо у поле, кохана.
Це лиш тополині сніги.

Над берегами весноталу

Назріває скресання Дніпра,
наливаються соками лози.
Ще навколо непевна пора —
за відлигами ходять морози.

Ще дерева бринять у льоду,
розсипають зірничі криштальні.
Та веду я тебе, молоду,
на дзвінкі береги весноталу.

Ти повір у пахучу траву,
у цвітіння ночей горобиних.
Пробивають кору снігову
крапельінок гарячі дробини.

Дотліває журба снігура,
умивається днина коротка.
А навколо чудова пора
омолодження срібного року.

Не відцвітай, кохана!

Усе живе цвіте і відцвітає.
Рожевий спомин яблунь опада,
акація сніжисто-золотава
перекипає в парі, як вода.

За цвітом не встигаю рік за роком:
бузок лиш задимів — і вже погас,
ромашки-чарівниці жовтоокі
в журбі недовго дивляться на нас.

Усе живе цвіте і відцвітає,
та знову грає в білому вінку.
І тільки ми
уперше і востанне,
квітуєм раз єдиний на віку.

Дивлюсь на тебе з-за хмарини безу,
за нами — літ прожитих крутизна.
Твоя несміла зморшка, наче лезо,
мое щемливе серце протина.

Ти все така ж. Пелюстка в білім вальсі.
Ти знову усміхнулась крадькома,
а я молю тебе: не усміхайся!
У тебе ще ні зморщечки нема.

Ще віє теплий вітер з-за Дунаю,
ще пахне цвіт весільних привітань.
Не відцвітай, кохана...
Заклинаю:
не відцвітай!

* * *

Мені ти маму замінила.
Я маю силу,
маю крила.

А в думках —
серпень, давній серпень.
І серп невмілий,
гострий серпик.
І степу жовте догорання.
І на руці гаряча рана...

Матуся лихо замовляла,
до рани серце притуляла.

І все минало:
біль і сльози.
Летів над степом голомозим
пшеничний вітер України...

О, як далеко літо миле!
Мені ти маму замінила.

...А мама
незамінна.

Полечу я, мамо

Ти знову, мамо, у печалі,
хоч серце все мені прощає,
усе прощає, та болить.
Злечу зі світу на хвилину
і знову з досвітком полину,
а ти сама, сама, сама...
В селі гніздяться людські діти,
і як за них не порадіти,
а твій літає журавлем.
Його циганка зворожила,
у нього крила... Світе милий!
У нього крила журавля!
Йому землі таки замало,
воно ще змалечку літало —
таке смагляве пташеня.
Росли крилята у дитяти,
йому судилося літати.
Ох, доле, долечко сліпа!
Якби ж то знала, ще ізмалу
була б ті крила порубала.
Ходив би нині по землі.
Бо небо... небо ненадійне,
а на землі тверде каміння.
Ой сину, горенько мое!
...Ти знову, мамо, у печалі,
болить крило мое прощально.
Прости журавлика.
Лечу!

Березневий спомин

Спасибі, друже-березню, спасибі
за перші сльози радості на шибі,
за пам'ять розвеснілої землі,
збережену в озимому зелі.

Ти вчасно, друже-березню, навів
мені тепла у роздуми нічні.
Зітхнули під снігами уві сні
і забриніли проліски надії.

Бунтуй же під корою сніговою,
Дніпром розкутим, березню, дзвени!
Ми дуже схожі долями з тобою,
ми діти переможної війни.

Нам є що на світанні пригадати.
Від березня до травня мчить луна.
Ідуть, ідуть у спомини солдати —
і довго не кінчається війна.

Латунна запальничка

Латунну стару запальничку
у прискринку мати знайшла.
Незграбна вона, невеличка,
а скільки давала тепла!

Зробив її тато із гільзи —
скінчились тоді сірники.
В село невблаганно і грізно
котилась війна з-за ріки.

Не стало ні солі, ні хліба,
а тато пішов на війну.
Та вогник над гнотиком кліпав,
світив нам у ніч навісну.

Розвіявся морок, минувся,
але не забулось усе.
Мов свічечку жовту,
матуся
закурену гільзу несе.

Стомилася вірити, ждати,
а сива зозуля кує...
Немає давно уже тата,
сивіє волосся мое.

Зітхає матуся і нишком
обпалену пам'ять зове.
І вічний вогонь запальнички
у крихті графіту живе.

Телеграма від мамі

На іменини, пам'ятного дня,
коли вляглась нарешті метушня,—
прилинула до мене телеграма,
а в ній одне-одненьке слово:
мама.

Сиділа край казенного стола,
каміння слів тулила, як могла,
спішила, щоб од віку не відстати,
по-нинішньому сина привітати.
Каміння випирало з-під руки,
щипав повіки дим гіркий,
міський...

Коротке слово ненька написала —
і розлилось чорнило небесами.
Одненьке слово...

Що це за дива?

Одненьке слово —
де таке бува?

Його не впишеш у ніякі графи.

І дивувались мудрі телеграфи.

Одненьке слово.

І любов одна.

Одненьке слово,
бо одна ж вона —

одна матуся на усі дороги.

На всі світи — єдина.

Більш нікого.

Прилинула до мене телеграма,
а в ній одне-одненьке слово:
мама.

Дорога віків

Не потрібні попутні машини —
через поле ґрунтівка лягла.
Ми з тобою, мій сину, мужчини,
нам іти від села до села.

Нам рушати дорогою предка —
від Івашківців до Слободи.
Ця дорога близька і далека:
сохнуть сизі листки лободи.

Тут століття, мов коні гарячі,
тупотіли в зелені світи,
а сьогодні удвох нам, козаче,
треба поле своє перейти.

Ми з тобою між сіл загубились.
Ні душі. Тільки поле і ми.
Тільки небо крилом голубиним
обіймає космічні дими.

Обминають на трасі правічній
нас автобуси і легкові.
І тупочемо ми по узбіччю,
по запиленій сивій траві.

Вже Івашківці ген за горою,
з лободи Слобода проросла.
Я з тобою, мій сину!
Нас двоє.
Йде луна
від села до села.

У якому селі, невідомо,
зачаровано піють півні.
На дорозі від дому до дому
зустрічаються їхні пісні.

На оцій золотій середині
зупиняється час гомінкйй.
І виводить нас поле родинне
на дорогу з віків у віки.

Підпис

Синочок підпис виробляє —
закучерявлений, та власний.
Піди-но спробуй розгадати
ці незбагненні викрутаси!
Ці загадкові криптограми...
Вони стискаються, пружиняють,
неначе контури туманні,
неначе звивисті стежини.
Пиши із вигадкою, сину,
нехай рука не знає втоми!
Та сила підпису людського
не просто в розчерку легкому.
Потрібен підпис твій не тільки
для відомості на зарплату.
Ти власним прізвищем Вітчизні,
мов кров'ю, маєш присягати.
Ти знай, що підписи, бувало,
звивались, в'юнились, мов гади.
Бувало, в підписах таїлись
ганьба, відступництво і зрада.
З людськими підписами, сину,
чого на світі не бувало.
Людину вироком неправим
продажне прізвище вбивало.
Нехай не падає прокляття
на наше прізвище родинне,
нехай же, сину, довіряє
твоєму підпису людина.
Його не зможуть замінити
чини, відзнаки і посади.
За правду, сину, будь готовим
своєю кров'ю розписатись!

Дим розлуки

Уже відходить поїзд мій поволі
при світлі затамованих сльозин.
Пливе перон у срібнім ореолі,
а на пероні — ти, дочка і син.

Сумні жіночі постаті в червонім
зникають між вокзальних сірих стін.
А син біжить уперто за вагоном
і щось мені гукає навздогін.

Біжить синок знеможений за мною,
з останніх сил біжить
і відстає.
І там, за димовою пеленою,
життя мое сльозою розтає.

Гойдається зірниця невагома
у теплому вагонному вікні.
Задušно серцю в затишку вагона,
і щось болюче мариться мені.

Душа бунтує. Серце не здається.
Але в очах спливає лиш одне:
біжить, біжить мій син,
і вже, здається,
він поїзда мого не дожене.

Останній рубіж

Коли невірний друг тихенько зрадить,
коли немає ради і розради,
коли усі вже спалено мости,—
я вистою.
Бо є у мене ти.

Ще є у мене ти, моя любове,
і, тричі збитий з ніг,—
я встану знову.
Не здамся, не здригнусь, не відступлю.
Бо я люблю.

В любові духом я не зубожів,
я зневажаю квіти паперові.
Стою в любові до кипіння крові,
неначе на останнім рубежі.

Біля джерел

Нам треба жити... Мамо, мамо!
Життя — як мить, як сивий дим.
І так його на світі мало,
що не надихаєшся ним.

Нам треба жить, моя любове...
Ми вдома. Поруч — мама, ти.
І наші дітоньки здорові.
І хата зорить у світи.

І тато хоче щось казати,
а в тиші голосу нема.
Колись надів пілотку тато,
та й досі... досі не зніма.

Ми вдома. Туляться бабусі,
плечима в рамки — дідусі,
за ними прадіди безвусі,
шкода лише, що не усі.

Ми вдома. З нами наша доля,
за нами — все, що не мина.
Насіння прагнуть рідні доли,
зове джерельна глибина.

Співає хата. Пісня з нами.
Життя — як мить. Щаслива мить!
Вона просвічена віками.
Заради неї — треба жить.

Плач камінної прабаби

Як вибігали джинсові хлопчиська
ватагою хмільною та й не близько —
у степ наш предковічний вибігали
і галас розсипали, наче галич.
А в тім степу прабаба самотіла.
Йй не страшні були ні заметілі,
ані дощі, ані громи залізні —
камінні очі предок йй прорізавав,
із каменю вродилася прабаба,
стара і, може, з виду непривабна.
Була вона, сердешна, кам'яною,
але жила і дихала любов'ю
до цих просторів, до землі цієї,
в яку вросла тілом і душею.
Журилася прабаба в самотині,
та вірила нащадкові, людині,
над сонечком ромашки ворожила,
камінними губами ворушила...

Чому, чому бабуся у минуле
на мить не заховалась, не вернулась,
у землю з головою не застрягла,
як налітали джинсові варяги?
Як хлопчики стареньку розважали —
відточеними фінськими ножами
штрикали в очі, з жаху скам'янілі,
у горло, в перса, в руки побілілі.
Як вогнище прабабу сповивало,
як хлопці дикий танець танцювали,
як біль і глум знести було несила, —
камінно бідолашна голосила.

Ой хлопчики, чиї ж ви діти,
чиї ви правнуки, скажіте?
Чи половців, чи печенігів,
чи варварів оскаженілих?

У полум'ї прабаба попеліла.
Їй не страшні були ні заметілі,
ані дощі, ані громи залізні —
камінні очі предок їй прорізав...

Дивилася приречена прабаба
крізь полум'я на правнуків своїх.
Вона від болю корчилась незграбно,
здригалася під вигуки і сміх.

Диміло еретичне, вічне тіло,
тріщало і кришилось на крупу.
І плакала прабаба почорніла
камінними сльозами у степу.

Увінчана ім'ям Вітчизни

Нескорена, велика українко,
увінчана святим ім'ям Вітчизни!
Колись монарх якийсь тебе не визнав,
тепер з тобою розмовляє світ.

На березі кленової Канади,
коли тужив я перед світом білим,
коли душа тополею шуміла,—
ти бронзово всміхнулася мені.

Ти бронзово поглянула на мене
зіницями дніпрового народу,
ти над широкі океани-броди
мое самотнє серце підняла.

Досвітня зоре, Мавко-чарівнице!
Коли ім'я твоє озветься дзвінко,
коли почую: Леся Українка —
то бачу Україну серед зір.

Коли ж почую рідне: Україна —
виходиш ти з полів, з дібров, із пісні.
З Поділля, Придніпров'я і Полісся
ідеши ти в колосистому вінку.

Ідеши по тій землі, що промовляє:
Тарас Шевченко — дух мій незгасимий,
Іван Франко — моя незламна сила,
а Леся — то краса моя жива.

Хустки на подільському полі

Це вічне: куди не погляну —
мережитья обрій хисткий.
Віночком пливуть над полями
строкаті жіночі хустки.

Це вічне: від поля до поля —
хустки на зеленому тлі.
Хустки не зів'януть ніколи
на цій плодоносній землі.

Натужно гуркочуть комбайни,
співають їм славу творці.
А сила землі життедайна
пульсує в жіночій руці.

Рівнинами рідного лану
століття ідуть навпрошки.
Це вічне: куди не погляну —
вінчають моїх подолянок
хустки,
невсипущі хустки.

Повернення пісні

Вертається пісня-щедрівка,
яку я навів полюбив.
Біжить відчайдушна платівка,
живе незабутий мотив.

Летить наша пісня народна
за віком прудким навздогін.
На кутих плечах патефона
вона починала розгін.

Співає розбуджена скрипка,
немов промовляє слова.
На стертії платівці захрипла
доріжка її звукова.

Доріжки тієї початок —
десь там, де зимують пісні...
Не будемо, пісне, прощатись.
Гриміте, баси бунтівні!

Нехай же співає діброва
і дзвонить високий огром.
Зове кобзарів струноброва
бандура за сивим Дніпром.

Біжить відчайдушна платівка,
кружляє кружок голубий.
Вертається птиця-щедрівка,
яку я навів полюбив.

Іди!

Пристати — як від поїзда відстати.
Тужлива думка б'ється, мов пташа.
Уже давно розтанув дим хвостатий.
А в тебе за душею ні гроша.

А ти стоїш на тихім полустанку,
і мерзнеш у завії самоти,
і поїзда чекаєш до останку.
Але чекати марно.
Треба йти!

Коли нараз ти душу приморозив,
на вітрі не спиняйся, не сиди.
Нехай метуть хуртечі у дорозі —
іди снігами.
Залишай сліди.

Іди!
Земля батьків — твоя опора.
Січе сніги слідів нерівний шов.
Тобі вогні засвітяться не скоро.
Важкий твій шлях...
А поїзд вже пішов.

* * *

Не подарую, не прощу
тобі нічого, душолове!
У чистий храм живого слова
тебе в чоботях не пущу.

Лукавий демоне, страшна
твоя усмішка тонкогуба.
І хто попав тобі на зуба —
пропав ні за ковток вина...

Але даремнії труди:
збагнув я тонкощі усі ті
і не спіймаюся у сіті.
Не сподівайся і не жди!

Прицільно дивиться з пітьми
на мене око загадкове...
Не лізь у слово, душолове,
забрудненими чобітьми!

Квітневі багаття

Іду таким квітнево-молодим!
Весна димучі коси розплітає.
А дим весни —
не той осінній дим,
який звисає смутком над літами.

Не все, не все згоріло восени,
напровесні роботи ще багато.
Навіщо нам торішні бур'яни?
У полум'я цю гнилість,
у багаття!

Нехай нещадне вогнище бере
оце минуще, перетліле сміття,
нехай золою стане все старе
і порохом розвіється по світу.

Крізь пальці струменить озимина,
життя нам усміхається, братове.
Димить земля тужава, запашна,
згинається лоза зеленоброва.

Парують відволожені грудки,
квітневе поле квітне, молодіе...
Осінній дим солоний та гіркий,
а дим весни —
солодкий, мов надія.

Повінь

Сталося! Одна лише краплина
покотилась тихо, неквапливо —

і зненацька рушили сніги.

Попливли замети крихкотілі,
задвигтіло все, заклекотіло —

потекли струмки і ручаї.

Ожила, прокинулась природа,
загули, заграли жовті води —

і горою здибались льоди.

І пішло... Крижина об крижину
спотикались, тріскали, кришились —

каламутна повінь розлилась.

А було ж усе таким незрушним,
у тремкім чеканні мерзли душі —

та мовчали влежані сніги.

Небагато треба, небагато,
щоб вода змивала всі загати,
щоб гриміла повінь весняна,—
лиш одна краплина.

Лиш одна...

Дорога Дніпра

Пульсує, пружно б'є з долоні предка
тоненьке, непомітне джерело.
Це мій Дніпро. Текти йому далеко.
Дніпра вже ціле море натекло.
Хлюпочуть між трави та очерету
струмочки безіменні та річки.
Тече Дніпро між кручами уперто,
розбурханий, нестримний і рвучкий.
Земля, живими соками багата,
Дніпру дарує воду негірку.
Яку ж велику силу треба мати,
щоб наливати вічність ріку!
А скільки пролилося сліз і крові,
щоб не мілів огром Дніпрових вод,
щоб не розмились береги Дніпрові,
незламні і несхитні, як народ!
Не раз ми піднімали меч розплати,
червона хвиля кликала на прю...
Пульсує джерело, мов серце брата.
Ми всі брати по крові, по Дніпру.
Зламали ми загати ворожнечі,
ніхто Дніпра у нас не одібрав.
Тече Дніпро безмежно, безкінечно.
О, скільки в море витекло Дніпра!
Клекочуть води в гирлі, наче в горлі,
гримить прибій джерел і першослів.
Дніпро з морями теплими говорить,
як мій народ з народами Землі.

Молодий грім

Перший грім! Він ударив гарячим,
несподіваним жаром.
Гей, та де ж ваша сила юнача,
вогнекрилі Ікари?

А розправте-но зігнуті плечі
на осонні хисткому!
Не скоряється дух молодечий
всемогутньому грому.

Відчайдушні не падають ницьма.
Раз живемо — не двічі.
Ще усі світові грозовиці
будуть бити у вічі.

Все ще буде! Віщує дорогу
перший грім. Тільки перший...
Хай вам, хлопці, вогню молодого
блискавиця накреше!

Вік двадцятий напружує пам'ять,
Грім трясє небосхили.
Хлопці хату за ріг піднімають.
Набираються сили.

Робоча електричка

Розвію дим вагання — і в дорогу!
Не хочу я розкішного купе,
не хочу я комфорту дорогого,
в якому серце сите, та сліпе.

Гримить коліс чавунна перекличка
на півшляху від міста до села.
За вікнами простої електрички
вже гречка білу повінь розлила.

І серце заспокоєно стукоче
за межами розлук і метушні,
і незнайомі, нелукаві очі
довірливо всміхаються мені.

І тільки руки, руки огрубілі
чогось немов соромляться мене,
а гречка у зіницях біла, біла,
а слово наше чисте, запашне...

Прості робочі люди. Наша слава.
Робочі руки. Сила і краса.
Живе народ.
Живе земля смаглява,
яка у плоть і кров його вросла.

Чекають нас вокзали невеличкі,
струмує колій плетиво густе.
Біжить у глиб Вітчизни електричка,
і слово наше гречкою цвіте.

Зрада

Буває так не тільки у футболі,
бува, себе не просто побороти.
Тут можна промахнутись мимоволі
і гол забити у свої ворота.

Тут можна помилитися неждано
і зрадити довірливого друга.
Намерзне лід образи і розтане,
покаєшся ти перший раз і другий.

Тобі за мить лукавої облуди
ніхто не дорікатиме ніколи,
якщо ти випадково переплутав,
не відрізнив чуже і рідне поле.

Та полум'я зневаги і прокляття
впаде на тебе іменем народу,
коли з чужого поля ти затято,
прицільно вдариш у свої ворота.

В бою страшний не ворог, а відступник,
та відданість бійця — непереможна!
Коли штрафну межу ти переступиш,
уже ніщо тобі не допоможе.

Тремти, коли ти на штрафному полі
стоїш супроти зрадженого брата.
Прощають зраду, може, у футболі,
але в бою — такому не бувати!

Первісний світ

Я славлю мить самотності, коли
ти за межею міста гомінкого,
коли черешні ще не одцвіли,
коли ти сам-один. Ніде нікого.

Тебе у таємничий Вовчий яр
ожилище впускає неохоче.
Ти йдеш босоніж, повен літніх чар,
трава підшви зніжені лоскоче.

Ти йдеш у світ зелений навмання
хтозна в якому році чи столітті.
У тебе ні машини, ні коня,
ти сам у цьому первісному світі.

Лиш вітер між високих бур'янів
тобі в обличчя дмухає волого,
і ти вростаєш у шари земні,
у незнайомі ери та епохи.

Мовчи. Нікого не зови, коли
ти сам. Лиш ти і ця земля дитинна.
А в небесах літак надзвуковий
беззвучно тягне білу павутину.

Козацькі могили

Козацькі могили.
Загрузли хрести
по плечі у землю просохлу.
Віки надягнули на камінь простий
папахи зеленого моху.
Що сниться вам, предки?
Десь там вдалині
заграва мартенів іскриться.
Скипає вулканом у грізнім вогні
козацька гартована криця.
Козацькі могили.
Висока трава.
Земля нездоланна і горда.
Відлунює в камені пам'ять жива
мійого народу і роду.
Що сниться вам, предки?
Мовчать імена,
віками нещадно затерті.
Чатує козацька земля вогняна
булатні мечі та мушкети.
Козацькі могили.
Похилі хрести.
Посічене часом каміння.
Смеркає у світі.
Над житом густим
спливає зоря в безгомінні.
Що сниться вам, предки?
Стежки неземні
поміж колосками остигли.
Сухою травою шепочуть мені
суворі козацькі могили.

Таємниця води

Я ішов стежиною у полі.
Сонечко пекло несамовито.
Ну а поле рівне, як стільниця,
ні ярка ніде, ані струмочка.

Я ішов і мучився від спраги.
Поспішав. Десь там, за видноколом,
у саду старому польовому,
пригадалось, бачив я криницю.

Довго ще стежиною петляв я
і таки дістався до межів'я.
За кущем духмяної шипшини
трав'яна долина починалась,
де колись у затінку зеленим
пив я чисту воду-студеницю.

Я продерся крізь гачки шипшини
і завмер від подиву і болю.
Це вже **був не сад, а кладовище.**
Кладовище мертвої природи,
над яким рожево, гордовито
будяки цвіли, мов яничари,
і трухляві стовбури стояли,
мов камінні цвинтарні надгробки.

Вічна пам'ять саду...
Але ж є ще,
є криниця з тихою водою!
Зазирав я в пустоту криниці —
і забув про спрагу, про знемогу...

Сухо, млосно дихала темрява,
у якій — ні крапельки живої,
у якій ніщо не хлюпотіло,
лиш над мохом коники сюрчали.

Всохла з туги за людьми криниця,
захлинулось джерело намулом,
повернулось у глибінь землиці
і навіки в камені заснуло.

Зелені міражі

Ні, непросто жити в цьому світі.
Тужить вік за чимось дорогим.
Он ставок поміж димами світить,
сріблом тиші повнить береги.

Он чутливо спить очеретина
і шепоче світу: не буди!..
Мерехтить рибина сиротлива
під слюдою тихої води.

Ні, непросто жити, ой непросто!
На планеті спокій нестійкий.
Літаки гримлять у високості —
та куди ж, куди ж ви, літаки?

Вік сумний за вами не встигає,
і за перевалом світовим
розтають на грані виднокраю
міражі забутої трави.

Я відстав, можливо, на століття,
видно, вдачу маю вже таку:
крізь антен залізні верховіття
бачу плесо тиші у ставку.

Злива у степу

Був степ як степ.
Я брів за чередою,
притрушений пилюкою рудою,
на обрій позирав я не дарма.

Південний край сухого небозводу
темнів тонкою смугою зісподу
і коротко світився раз у раз.

Та ось на мене, чижика малого,
війнуло небо хвилею вологи,
протяжно заgrimіла далина.

Крутнувся вихор чорним веретеном,
і темінь фіолетово-зелена
півнеба, півземлі заволокла.

Все нижчегнулась хмара обважніла —
і враз на мене злива обвалила
рухливу масу теплої води.

Під сизою горою грозовою
стогнав я, захлинаючись водою.
Мене шмагала мокрими крильми
стихія невгамовна, невблаганна.

Немов на дно грімкого океану —
на лоно степове
я падав ниць,
проколотий рогами блискавиць...
А кажуть, що людина — цар природи,
що легко цю природу побороти.

П'яні голуби

Природу можна ошукати,
коли ти маєш душу ката.

...Руками дядько в поли бив.
Летіли п'яні голуби.
А ми, веселі хлопчакі,
снігами бігли навпрошки.

Ну що воно за дивина?
Ніхто не знав,
ніхто не зна,
що дядько —
гицель і п'яниця —
труїв сивухою пшеницю.

Нікого дядько не любив...

Летіли п'яні голуби
і падали, живі і мертві,
на приморожені замети.
І тяжко билися грудьми
об груди лютої зими.

Сміявся дядько клаповухий.
Той дядько чаркою сивухи —
не голубів,
не голубів,
а душі наші погубив.

Сіромашиному

Не рийся в попелі, сіромо,
не лий потоки бруду.
Затям: повернення старому
немає і не буде!

Торочиш ти мені невпинно,
що є на сонці плями,
а сам не дивишся людині
у чесні очі прямо.

Тебе до плуга і лопати
життя не прихилило.
Натхненно вмієш ти копати
лиш другові могилу.

Ти звик до маски і перуки,
не станеш ти до горна.
У тебе надто білі руки,
а серце... серце чорне.

Твої зітхання сірослові
копієчки не варті.
Ти слід лишаєш тимчасово
болотом на асфальті.

А нам довіку жито жати,
перевертати гори.
Є на землі глибокі шахти
і є кротові нори.

Сива мелодія

Годинник віку цокає-вицокує,
і на душі уже година пізня.
У спомини тополею високою
з-за обрію приходить рідна пісня.

Блукала рідна пісня за курганами,
за синіми байраками, лугами.
Оглухлий світ громами ураганими
над нею прокотився невблаганно.

Нехай там людство б'є у груди бубона,
нехай шматує чистий аркуш тиші.
Приходить пісня —
і земля розгублена
мелодію засмучену колише.

Приходить пісня, як усмішка маминя,
як теплий подих мальви серед літа.
Приходить пісня — і душа захмарена
усе на світі може зрозуміти.

Мелодія струмує сивим кужелем,
а пісня усміхається і плаче:
«Ой не шуми, луже,
зелений байраче...»

Об'ємне бачення

Осіній вечір. Синьо-синьо.
Оцей пейзаж, оці хмарини...
І не збагнеш одразу, де ти.
Який тут вік?
Яка планета?
Цього не бачив я ніколи:
чужі горби, каміння голе.
Клубоче даль правічним димом.
Звідкіль воно, такеє диво?
Чи пам'ять предка розбудили
мої тремкі, чутливі гени —
і це земля, ще неостигла,
крізь ери дивиться на мене...
Чи, може, чую клич нащадка,
який несе космічні лати
і все спочатку, все спочатку
у мене хоче розпитати...
А я в розлуці із землею
лечу між зорями нічними
і подивляюся на неї
його відважними очима.
І справді це переді мною —
чужий пейзаж, чужа планета.
Сповиті очі далиною,
і не збагнеш одразу, де ти.
Осіній вечір,
синьо-синьо...
Ти бачиш, сину,
чуєш, сину?

Пісня нащадка

Чую далекий дзенькіт металу,
клекіт гарячого бою:
«А Перебийніс просить чимало —
сімсот козаків з собою».

Дід розправляє сивії вуса,
б'є кулаком об коваadlo:
— Наш Перебийніс! Чуєш, Петрусю?
Інших тоді не бувало.

Вийшли ми, хлопче, з кріпкого роду
десь у якомусь коліні.
Кості козацькі вітер скородить
та й по усій Україні...

Чую: рокоче кобза стогроза,
бачу козацькі вуса.
Ми не в обозі.
Пісня в дорозі.
Гей, озовіться, дідусю!

Гей, та покличмо з пісні живої,
з полум'я, з попелу, з диму
всіх неоспіваних предків-героїв —
аж до прабатька Максима!

Всіх, що супроти злої навали
лавами йшли, не юрбою...
«А Перебийніс просить чимало —
сімсот козаків з собою».

Орач

Мій дідусь прожив на світі довго
справді без відриву од села.
В межах круговиду польового
вся його дорога пролягла.

Щось чував дідусь про Магеллана,
про далекі землі та моря.
Ну а сам навек приріс до лану
і життя своє переорав.

Не для нього мандри і химери.
Відорав своє — і тихо зліг.
Мій дідусь не відкривав америк,
та належить він усій землі.

Борозною вів орач дорогу,
від посухи землю боронив.
Мов на зрізі дерева старого,
в'ються полем кільця борозни.

Титани! Ось він перед вами —
колючий, гострий чоловік.
Непримиренними словами
на муки він себе прирік.

Чого, чого йому потрібно
у цій даремній метушні?
Зусилля страдників потрібні
титанам слави не страшні.

Титанів слави не звалити,
хоч як словами не рубай.
Гранітні чола знаменитих
вінчає лаврами юрба.

Титани іншими не стали,
вони у моді споконвік.
...А він хитає п'єдестали —
колючий, гострий чоловік.

Вузлик землі

Коли полину у далекі мандри,
візьму з собою вузличок землиці —
тієї, у якій коріння хліба,
тієї, у якій моє коріння,
яка ще зберігає попіл предків,
яка дарує силу та одвагу.

Нехай у цій маленькій дрібці ґрунту
живе краплина рідного повітря,
яка мене, можливо, порятує,
коли полину у далекі мандри,
коли нараз мені в чужому краї
не вистачить на подих Батьківщини.

Коли полину у далекі мандри,
коли поміж небес та океанів
не втримають мене сріблисті крила,—
зостанеться зі мною дрібка ґрунту,
і я розвіюсь над широким світом
живучими пилинками землиці —
тієї, у якій коріння хліба,
тієї, у якій моє коріння.

...Коли не повернуся вже із мандрів,
коли полину я
у вічні мандри.

Мить війни

Була війна.
А день бухтів.
Акація кипіла.
Було від неї та бинтів
на світі біло-біло.

Не все, не все я спом'яну...
Летіли кулі мимо,
і я дивився на війну
дитячими очима.

В очах мені —
як білий сад:
бинти, бинти,
бинточки...
Лежить засмучений солдат
у білім сповиточку.

А ще у пам'яті —
оця
увічнена картина,
ця мить війни:
боець бійця
несе,
немов дитину.

Недитяча гра

Я мав колись одну розвагу:
міну.
За іграшку вона мені була.
(Ще потім я почув, що на дровітні
не встиг поліно чорне розрубати
ровесник мій,
вродливий хлопчик Женя —
з Івашківців, сусіднього села).

Збирали ми поліна за межею,
знаходили в торішнім бур'яні
і похапцем складали у багаття...
(Ще досі я оглушений луною,
ще досі чорне полум'я жбурляють
мені в обличчя вибухи страшні).

Спішила моя звісточка до тата,
писав я закарлючками в листі:
«Живі ми і здорові. А осколок
перед весною витягнули з мене».

«Який осколок?..»
Довго над фронтами,
обпалені тривогою солдата,
літали ще трикутники прості...

Мене лиш випадково пощадила
та іграшка,
яка таїла смерть.
Живу, сивію...

Дивиться на мене
здивовано вродливий хлопчик Жєня.
Його живим ім'ям назвав я сина.
Хай знає син:
хотів той хлопчик жити.
Хай знає син:
хотів погратись Жєня,
та іграшки у нього не було...

Підземний грім

Мене поміж газетних інформацій
кольнула ця заміточка мала:
із петрів індіанських резервацій
у кращий світ бабуся відійшла.

А світ живих і ситих не здригнувся,
не похитнув його підземний грім.
О світоньку! Була ж ота бабуся
останньою у племені своїм.

Остання гілка гордого народу
відчахнута вітрами небуття.
А стовбур, мов опудало городне,
приречений з корінням на гниття.

Тужливі зорі падають і світять,
колишуться дерева-міражі...
О людство, бережи тремтяче віття,
крихке своє коріння бережи!

О світе! Та невже суцільна крига
на грудях океанів загуде?..
Палає захід, мов Червона книга,
страшна Червона книга
на людей.

Пам'ять висоти

Мені здається, що колись давно
людина мала крила, а не руки.
Мені здається, в тій далечині
прапращури, мов ящури, літали.

По них стріляли хмари грозові,
за ними полювали метеори.
У їхні крила цілили крізь дим
розжареними жерлами вулкани.

Літали давні люди в небесах
і важко опускались у знеможі,
бо холодно без грішної землі
людині у небесній порожнечі.

Згасали крила пращурів земних,
ставали обважнілими руками.
Бо крила, що несуть у висоту,
не можуть на землі прогодувати.

Мені здається, люди споконвік
під небом ні на мить не забували,
що птицями були вони колись
і справді мали крила, а не руки.

Якщо це лиш химера, то чому
я так нестерпно заздрю вільній птиці,
чому, скажіть, на втоптаній землі
безкрилому так хочеться літати?

Настасині сини

Виростали у Настасі-удовиці
двоє хлопчиків на хлібі та водиці.
Ой чекали хлопчики
татуся із війни.
Називали хлопчиків:
Настасині сини.
Двоє хлопців у Настасі — дві надії
на літа її вдовині молодії.
Пригортались хлопчики
до мирної весни.
Називали хлопчиків:
Настасині сини.
Хлопчєнята як горнята — не розбити,
виростали на водиці — не розлити.
Вирушали хлопчики
на батькові лани.
Називали хлопчиків:
Настасині сини.
А Настасі, а Настасі треба мало:
як заплаче — щоб синочки не видали.
Зацвітали хлопчики
бузками сивини.
Називали хлопчиків:
Настасині сини.
Ой Настасині, поріднені журбою,
Мовчки слухають і хмуряться обое.
Невеселі хлопчики,
бо мамині вони.
Називають хлопчиків:
Настасині сини.

Біль

Бачу знову полум'я заграв
у рядках, які не спеліли.
Книжечку оцю подарував
класик фронтового покоління.

Гріється у ніжності руки
сиза палітурка небокраю.
Зблискують снігами сторінки —
і щемливе серце завмирає.

Я ж і сам горів і виростав
з попелу народного боління.
Я — живий росточок-сирота
з крони фронтового покоління.

На обгортці — вітер і трава.
Книжечка пропахла димом долі.
Від рядків болючих повіва
холодком терпкого валідолу.

Тисне камінь пам'яті важкий,
але серце в кригу не закуте...
Книжечка шорстка біля щоки —
мов долоня батька незабута.

Земля Тарасової хати

Її вручають гостю від душі
привітні Кобзареві земляки...
Мене промінням жита зігріва
земля Тарасової хати.

На сьомий поверх, де землі нема,
де ближче до хмарини і небес,
злетіла в чистім вузлику важка
земля Тарасової хати.

У ній — коріння роду кобзарів,
у ній — і сльози, і кривавий піт.
Бунтарським духом грізно пломенить
земля Тарасової хати.

Коли у віщій тиші до грудей
я вузлик заповітний пригорну,—
мені у серце стукає жива
земля Тарасової хати.

І так далеко бачиться мені,
колишуться моря, материки.
Промінням жита світить у світі
земля Тарасової хати.

Ласкаво прошу, друзі дорогі,
на світло дум,
на слово Кобзаря!
Єднає нас над кручами Дніпра
земля, на хліб і сіль багата,—
земля Тарасової хати.

Романівська дорога

Пам'яті Максима Рильського

Просторами романівського літа
пливуть ромашки в білих комірцях.
На обрії двадцятого століття
правдивий голос пісні не зачах.

Немов знамення ліри молодії,
немов повите лаврами чоло,—
з безмежності прозорою дугою
веселка опромінює село.

Романівко, роменові масиви!
Тут кожна стебелина, кожна віть
несе відлуння подиху Максима
у гомоні задимлених століть.

До нього поспішаємо, до нього!
Ромашками висвічує майдан.
Рівняється романівська дорога
на Голосіївський меридіан.

Над нами грає в небі неозорім
веселка таємнича — два крила.
І кличе рідне слово на простори,
для нього вся планета замала.

Роменом пахне виболене слово,
освячене піснями давнини.
Уклін тобі, Романівко соснова!
Ти чуєш нас? Ми всі твої сини.

Рідний друг

Зринали друзі, наче сон,
бувало, й сидори носили.
А друг потрібен, як озон,
коли вже дихати несила.

А друг приходять лиш тоді,
коли без нього — не життя вже.
А друг не кине у біді
і слова зайвого не скаже.

Добро — не ліки, не дари,
п'ємо добро ми не чарками.
Прийди, посидь, поговори —
я друга рідного чекаю.

Чекаю друга до кінця
і не благаю супокою.
Чекаю друга, як гінця
живої правдоньки людської.

Життя спливає, наче дим,
а він стоїть на виднокрузі.
Є рідний друг лише один,
а решта — друзі, просто друзі.

Спішать, спішать вони кудись,
немов обмануті прочани...
Мій рідний друже, не спізнись —
прийди, прийди хоч на прощання!

Руки

Можна махати руками
так, щоб каміння гриміло.
Можна — за пазуху камінь —
і посміхатись несміло.

Можна збагнути, нарешті,
руки лукаві і люті.
Людяних рук на планеті
все-таки більше, ніж людства.

Люди, вгамуйте погорду!
Люди, живіте правдиво!
Нам дарувала природа
руки — найдивніше диво.

Страшно від слів гордовитих,
страшно від окрику: «Струнко!»
Та найстрашніше дивитись,
як опускаються руки.

* * *

Я немов занедужав.
Я не хочу елею.
Та не лізь мені в душу
з прямою своєю.

Тут би ради-розради
трохи серцю незлому,
а ти — матінку-правду,
а ти зопалу —
з ломом...

Я вже справді на грані,
знемагаю від болю,
а ти — солі на рану,
ох, пекучої солі!

Та буває ж, буває,
що й неправда лікує,
що людину вбиває
нагла правда,
мов куля.

* * *

Під серце — словами, словами!
Та так, щоб лютіше пекло...
О людоньки, що ж це із вами,
куди ви поділи тепло?

О людоньки, скільки дрібноти
з водою, з бідою сплива!
Невже вам повік не збороти
словечка, нікчемні слова?

Вставайте!
Ви мудрі, ви сильні,
Ви маєте слово: брати.
Вклонися, людино, людині,
покайся в ім'я доброти!

Провітрюймо лігва кротові.
Потрібні нам теплі дощі.
Поменше зловтіхи, братове,
побільше,
побільше душі!

Закон крила

Хитнув нежданий вітер верховіття —
і падає на землю пташеня.
Воно крилят липких не розправляє,
а падає, ще зовсім не підвладне
високому законові крила.
Куди ж ти, пташеня?
Тобі — літати!..
Тверда земля — це не твоя стихія.
Страшний закон земного притягання
для тих, кому судилось мати крила...

Я встиг оце подумати хапливо,
але не встиг підставити долоню —
і ось лежить жовтеньке пташеня
на сірому, холодному асфальті,
Воно про крила так і не згадало
для нього у гнізді не існувало
ані небесних, ні земних законів.
Лиш мить —
і пташеняти вже нема.

Подія це, сказати б, невеличка.
Та ось іду я у своїй стихії —
і вже чогось не можу зрозуміти
в надійному земному притяганні,
яке мене тримає на планеті,
яке самій планеті необачній
у безвість полетіти не дає.

Наука

У лісі, що грибами весь пропах,
блукав я в сутінках імливих.
І враз пройняв мене смертельний страх,
і затремтів я, наче листик.

Дрімала моторошна глушина,
байдужий дятел дзьобом цюкав.
А поруч,
мов нагайка замашна,
прицільно зводилась гадюка.

Вона чекала в нетрях бур'яну
і насторожено сичала.
Дивився я на свічку жажну
її роздвоєного жала.

Та страх мене поволі відпустав.
Не пропадати ж тут нізащо!
Ступив рішуче я на лева трав —
і зникла гадина у хащах...

Життя дає уроки непрості,
неоціненна ця наука.
І згадується, як на самоті
підстерегла мене гадюка.

В сусідстві з лелеками

Чому так мало на землі лелек?
Мене бентежить їхній дивний клекіт,
мені здається, що вони пришельці,
що десь колись таємно прилетіли
оці лелеки, загадкові птиці,
до нас, людей, живими посланцями
чужих світів, чужих цивілізацій.

Чому так мало на землі лелек?

Мені здається, що ці горді птиці
за нами стежать пильними очима,
що з нас вони по-доброму кепкують
і журяться в гнізді, коли, буває,
що люди, необачливі істоти,
підрубують самі себе під корінь.

Чому так мало на землі лелек?

Мені здається, що ці вірні птиці
шукають серед нас надійних друзів,
що, може, даремно їхні сім'ї
обжиті, теплі гнізда покидають,
коли під дахом у своїх сусідів
відчують щось лукаве, щось нерідне.

Чому так мало на землі лелек?

Мене тривожить їхній дивний клекіт,
мені здається, що ці древні птиці,

оці самотні, змучені лелеки
не сплять у сині ясноворі ночі,
і марять неземними берегами,
і журяться, що, видно, в цьому світі,
на цій хисткій, незатишній планеті
судилось їм, лелекам вікувати.

Чому так мало на землі лелек?

Про автора

Петро Мойсейович Перебийніс народився 6 червня 1937 року в селі Слободі Шаргородській Шаргородського району на Вінниччині. Навчався в сільськогосподарському технікумі, служив у Радянській Армії. Закінчив факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка. Був журналістом, комсомольським, партійним працівником, редактором тернопільської обласної газети «Ровесник», заступником головного редактора журналу «Дніпро», головним редактором видавництва «Дніпро», редактором газети «Літературна Україна». Зараз — головний редактор журналу «Київ», секретар правління Київської письменницької організації.

Автор багатьох поетичних збірок, лауреат республіканської комсомольської премії імені Миколи Островського.

Твори П. Перебийноса неодноразово перекладались мовами народів СРСР і зарубіжних країн.

ОСНОВНІ КНИГИ
ПЕТРА ПЕРЕБИЙНОСА

- ЧЕРВОНИЙ АКОРД.— К.: Молодь, 1971
ВИСОКІ РАЙДУГИ.— К.: Молодь, 1973
ПЕРЕДЧУТТЯ ДОРОГИ.— К.: Молодь, 1975
РАНКОВІ СУРМИ.— К.: Рад. письменник, 1976
ГРОНО ВОГНЮ.— К.: Молодь, 1977
ЧЕРВОНИЙ КОЛІР.— К.: Дніпро, 1977
НЕБО ТВОЄ І ЗЕМЛЯ.— К.: Молодь, 1979
МАЙДАН РЕВОЛЮЦІЇ.— К.: Рад. письменник, 1980
СВІТЛОВИЙ РІК.— К.: Молодь, 1982
ТРЕТЯ СПРОБА.— К.: Рад. письменник, 1983
КАЛИНОВИЙ КОСТЕР.— М.: Мол. гвардия, 1984
ПІСНЯ ПАМ'ЯТІ.— К.: Веселка, 1984
ПРИСЯГАЮ ДНІПРОМ! — К.: Молодь, 1985
СРІБНЕ ВЕСІЛЛЯ.— К.: Рад. письменник, 1986

Зміст

До читача	5
ВИСОКІ РАЙДУГИ	
Червоний акорд	7
Книги Леніна	8
Невідомий	9
Почерк	10
Жовті півники	11
Вовчий яр	12
Місто	13
Серце пілота	14
«Ми з ним лежали в одній палаті...»	15
Телеграма	16
Перша тінь	17
Фенікс	18
Пошук	19
«По зелених маршрутах весни...»	20
У дворі	21
Ходить осінь	22
«На вулиці облич рухливі зорі...»	23
Гіпотеза	24
Що хотів сказати дід?	25
«Гармоніст Михалко Горобець...»	27
Глибина	28
Прапор	30
«Рости, мій сину...»	31
Лісова балада	32
Парадокс	33
Високі райдуги	34
Життя	35
Помідори	37

Мистецтво оранки	38
Полив'яні коні	39
Верша	40
Стежки	41
Очі	42
Прилітають руки...	43
«Дві зорі цвіло у небі...»	44
Безтіньова лампа	45
Фатальна операція	46
Людина в акваріумі	47
Чужа територія	48
Клітка	49
Хід конем	50
Бажаєш часом пересвідчитись...	51
Пиріжки з горохом	52

ПЕРЕДЧУТТЯ ДОРОГИ

«Мене раптово будять поїзди...»	53
«Я народився в переджнив'я...»	54
Моя реліквія	55
Кирзова сумка	56
Грань віку	57
Здирають лак	58
На узбіччі	59
Слобода	61
Зелена абетка	62
«Відцокотів я пів-Європи...»	63
Хатинки на стерні	64
Покара Ікара	65
Кора планети	66
Центр родоводу	67
«Чому, не знаю, в полі на світанні...»	69
Лебедина пісня	70
«Під ковдрою засніженого вечора...»	72
Рикша	73
Стара хрестоматія	75

Синій патефон	76
Скарга філолога	77
Іронічний атракціон	78
Усе так просто...	79
Правила ніжності	80
На полустанку	81
«Якось у лісі я побачив...»	82
«Моя прекрасна, горда королево...»	83
«Благословиться хай довіку...»	84
Медівники	85
Цвіт бузини	86
Вершина світу	87
«Не ховаю у пам'ять нічого...»	88
Міст	89
Лист ровесникам	90
Чорний спектр	91
«Коли спадає день шалений...»	92
Весняний вокзал	93
Я родом із людства	94
Кадри фронтової кінохроніки	95
Дід тасить вапно	96
Пальма першості	97
«Хто ти, хто ти, Незнайомко...»	98
«Вона жива, любов моя єдина...»	99
«Ромашко моя вечорова...»	100
Радіола	101
Острів Розлуки	102
Аритмія	103
Божественний стандарт	104
Міф предковичного лісу	105
Доля суфлера	106
«Світ мені усміхається тепло...»	107
Бринить мое перо	108
Суперечка	109

ГРОНО ВОГНЮ	
Земна палітра	110
Червень	112
На іменинах	113
Мир	114
Коли я хмелем повітря впиваюсь	115
Зеніт віку	117
Перевал	118
Чоловіча розмова	119
Секунданти	120
Любов майстра	121
Пшениця	123
Вершник	124
Родовід зерна	125
Пам'ять землі	126
Тінь блискавки	127
Легенда	128
Талан	129
Одвага	130
Спогад старого гвардійця	131
Міжнародна повітряна траса	132
«Нехай чужих планет не чути...»	133
Рентген совісті	134
Висотна хвороба	135
Тост за комфорт, виголошений діловим чоловіком	136
Притча про дерево смутку	137
Летюча фреска	139
Коп'юзальники	141
Смерть композитора	142
Рекламний щит фотосалону	143
«Монтаж — це мука...»	144
Синхронна кінозйомка	145
Лицедій	146
«Де ти, друже мій єдиний?...»	147
Дні незримого сонця	148

«Облітає цвіт вишневий...»	150
Намет на Карпатах	151
Скептичний погляд на ринг	152
«Ах, як вона цвіла, чарівна квітка!...»	153
Робота	154
Вікно у печері	156
Уроки слова	157
Кобзареві сліди	158
«Помирають батьки, як солдати...»	159
Таємниця сльози	160
Полин	161
«Не пишні словечка фальшиві...»	163
Відповідь аноніму	164
День	165
Перший дзвінок	166
Свято Нептуна	167
Дубок	169
Лице без гриму	170
Кактуси	171
Білка в колесі	172
Яблука червоні	173
«Знаєш, я частенько вже боюсь...»	174
«Перегорю. Переболю...»	175
Простота	176
Калинова мелодія	177
Цвинтар бутафорій	178
«Світи мені, кохана...»	179
«Чому себе я так неволю...»	180
«До яблуні навшпиньки підійшла...»	181
Світлана	182
Чари осіннього саду	183
Журавка	184

СВІТЛОВИЙ РІК

«Я прийшов у світ цей ненадовго...»	185
Зоря України	187

Поклик бандури	188
Боярська траса	190
«Україно! Пісня наша лише...»	191
Мое прізвисьце	192
Портрет батька	194
Гармонія	196
Тернова хустка	197
«У вічність ідуть ветерани війни...»	198
Партизанські дуби	199
Совість	200
Братання з полем	202
Посуха	203
Гора і криниця	204
Патріархи	205
Зелені сніг	206
«Зима... Нема їй ні кінця, ні краю...»	207
Час	208
Одужання	209
«Зозуля закувала серед ночі...»	210
Вечорова стежка	211
Вулиця Врожайна	212
«Чи зросту зерном у пісні щирій...»	214
Наодинці з книгами	215
Слово вдячності братам за Кобзаря	216
Острів Голосіїв	218
Блок у Києві	219
Міражі старого замку	221
Автопортрет скульптора	222
Мінне поле	223
Нерівний двобій	225
Журавлик	227
Щастя	229
Нічний експрес	230
Помилка дельфіна	231
Лісова фантазія	232
Древо людства	233

Косарі	234
Небесна балада	235
Лебедина доля	236
Катастрофи мікросвіту	237

ТРЕТЯ СПРОБА

«На сполох б'є душа моя хоробра...»	238
Чудо	240
Рідна мова	241
Імена чоловічого роду	242
Щасливий сон	243
Посвячення у слово	244
Обнімаю піснею	245
Сік землі	246
Сійся-родися!	247
Фатальна молитва	248
«Коли мене на цій землі не стане...»	249
Бузкове братання	250
Мадонна	251
Антитеза	252
Художник	253
Основа	255
Пригода на службі солдата Драча	256
«Так мені, бува, не вистачає...»	258
Біле видиво зими	259
Тече Мурашка	260
Новосілля	262
Безсоння	263
Незряча любов	264
Осіній вік	265
Новорічний роздум	266
На обрії сльози	268
Моя доля	269
Розмова із соняхом	270
Калинова пісня	271

ПРИСЯГАЮ ДНІПРОМ	
«Я спитав у води...»	272
Моя основа	274
Мій глибинний район	275
Турецький стовп	276
Калинове небо	277
Косп і мечі	278
Атланти віків	279
Голос крові	280
Ми — з України!	281
Козацьку пісню слухає Росія	282
Синівський уклін Білорусії	283
Щасливе небо	285
Джерело	287
Гірка моя калина	288
Фронтний привіт	289
Пам'ять матері	290
Осінь. Осінь. Купчаки	291
Батьківський наказ	292
Рядок Заповіту	293
Розмова Руданського з Дніпром	294
Я слово шукаю	295
Робота душі	296
Коріння серця	297
Всесвітня пісня	298
Коні голубі	299
Білий вітер	300
Крутизна	301
Пам'ять гнізда	302
Крила снігура	303
Срібна весна	304
Відлітає дочка	305
Критична мить	306
Рішучість	307
Душа журавлина	308
Мальви	309

Як тополю корчували	310
Переселення природи	311
Наглий сніг	312

СРІБНЕ ВЕСІЛЛЯ

Жіночий рід	313
Дар Вітчизни	315
Коріння хліба	316
Мандарини	317
Фіолетове чорнило	318
Карі очі, карі зорі	319
Лютневий цвіт	320
Серед нив і див	321
Тополні сніги	322
Над берегами весноталу	323
Не відцвітай, кохана!	324
«Мені ти маму замінила...»	325
Полечу я, мамо...	326
Березневий спомин	327
Латунна запальничка	328
Телеграма від мами	329
Дорога віків	330
Підпис	332
Дим розлуки	333
Останній рубіж	334
Біля джерел	335
Плач камінної прабаби	336
Увінчана ім'ям Вітчизни	338
Хустки на подільському полі	339
Повернення пісні	340
Иди!	341
«Не подарую, не прощу...»	342
Квітневі багаття	343
Повінь	344
Дорога Дніпра	345
Молодий грім	346

Робоча електричка	347
Зрада	348
Первісний світ	349
Козацькі могили	350
Таємниця води	351
Зелені міражі	353
Злива у степу	354
П'яні голуби	355
Сіромашному	356
Сива мелодія	357
Об'ємне бачення	358
Пісня нащадка	359
Орач	360
«Титани! Ось він перед вами...»	361
Вузлики землі	362
Мить війни	363
Недитяча гра	364
Підземний грім	366
Пам'ять висоти	367
Настасніні сини	368
Біль	369
Земля Тарасової хати	370
Романівська дорога	371
Рідний друг	372
Руки	373
«Я немов занедужав...»	374
«Під серце — словами, словамні!..»	375
Закон крила	376
Наука	377
В сусідстві з лелеками	378
Про автора	380
Основні книги Петра Перебийноса	381

Перебийніс П. М.

П27 Дар Вітчизни: Вибрані поезії.— К.: Молодь, 1987.— 392 с.— (Твори поетів — лауреатів респ. комс. премії ім. М. Островського).

У книгу вибраних творів відомого українського радянського поета, лауреата республіканської комсомольської премії ім. Миколи Островського увійшли вірші і поетичні цикли із його попередніх збірок. Найсокровенніші рядки автор присвячує своїм землякам-хліборобам, своєму древньому роду трударів і воїнів, захисників рідної землі. Для поета характерні активність життєвої позиції, довірливість, задушевність інтонації, глибини і сприйнятті життєвих явищ.

П 4702590200—099
M228 (04) —87 95.87.

841к7—5

Литературно-художественное издание

Произведения поэтов — лауреатов республиканской комсомольской премии имени Н. Островского

Петр Моисеевич Перебийнос

ДАР ОТЧИЗНЫ

Избранные стихотворения

Киев. Издательство ЦК ЛКСМУ «Молодь»

(На украинском языке)

Редактор *В. Д. Герасим'юк*

Художній редактор *О. М. Коспа*

Технічний редактор *С. Г. Орлова*

Коректори *О. В. Мазна, Л. В. Свириденко*

ІБ 2943

Здано на виробництво 11.02.87. Підписано до друку 15.05.87. БФ 22265. Формат 70×100¹/₃₂. Папір друк № 1. Гарнітура літерат. Друк високий. Умовн. друк. арк. 15,8. Умовн. фарбовідб. 25,14. Обл.-вид. арк. 12,2+0,3 форзац. Тираж 2400 пр. Зам. 7—63. Ціна 1 крб. 70 к.

Ордена «Знак Пошац» видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь». Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМУ «Молодь». Адреса видавництва та поліграфкомбінату: 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44.

TEMPORALIA

LIBRARIUM

PHILIPPO

PHILIPPO